

Loodsen door het Landschap

**Dorpsontwikkelingsplan
voor Den Hoorn en Omgeving**

Voorwoord

In 2003 en 2004 kwam een groep Hoornders regelmatig bij elkaar om na te denken over de toekomst van ons dorp. Directe aanleiding was een oproep van de gemeente om als vervolg op de toekomstvisie voor Texel als geheel (Structuurvisie Texel 2020) ook een visie voor ons dorp voor de komende 10-20 jaar op te stellen. Dit resulteerde in de notitie 'Den Hoorn: Groot in het Klein'. De belangrijkste conclusie was dat Den Hoorn een prachtig dorp is om in te wonen en te werken maar dat er wel ontwikkelingen zijn die de vitaliteit bedreigen. Genoemd werden o.a. het dorpshuis dat niet meer aan de eisen van deze tijd voldoet, de vergrijzing die niet goed is voor de sociale structuur (bedreigend voor voortbestaan school en sportverenigingen) en het teruglopende aantal toeristen (bedreigend voor de werkgelegenheid). Anders gezegd: ons dorp heeft 'groot onderhoud' nodig om deze ontwikkelingen tegen te gaan en ook in de toekomst een prachtig en vitaal dorp te kunnen blijven.

Plannen om dit 'groot onderhoud' te gaan uitvoeren zijn vervolgens verder ontwikkeld. Zo is er een concreet plan voor een uitbreiding van het dorpshuis waarbinnen ook een dorpssteunpunt voor zorg en welzijn kan functioneren, inmiddels opgesteld.

Daarnaast trekken de dorpscommissie en de ondernemersvereniging sinds eind 2005 gezamenlijk op om ook een concreet plan te maken voor de gewenste planologische ontwikkelingen in en rond Den Hoorn. Al snel bleek dat een dergelijke 'bottom-up' benadering zeer wordt toegejuicht door de overheid. De provincie en de gemeente bleken subsidies beschikbaar te willen stellen om een dergelijk proces door een professioneel bureau te laten begeleiden. Het resultaat is dit 'Dorpsontwikkelingsplan' waaraan zeer veel Hoornders actief hebben meegedaan middels het inbrengen van ideeën, het meepraten op bijeenkomsten, het reageren op conceptplannen etc, etc. Hiermee maken wij, inwoners van Den Hoorn, duidelijk op welke manier wij invulling willen geven aan het begrip 'behoud door ontwikkeling' zodat wij ook in de toekomst in een prachtig en vitaal dorp kunnen wonen en werken!

Namens de dorpscommissie wil ik allen die aan de totstandkoming van dit plan hebben meegewerkt van harte bedanken. Ik reken erop dat we een vergelijkbaar enthousiasme en ondersteuning van de gemeente, de provincie en bovenal de Hoornders, ondervinden bij de uitvoering van de vele ideeën!

Herman Ridderinkhof

Voorzitter Dorpscommissie Den Hoorn

November 2006

Inhoudsopgave

Voorwoord

3

1. Inleiding

- 1.1 Het loodsproject 7
- 1.2 Doelstellingen en randvoorwaarden 7
- 1.3 Het planproces 8
- 1.4 Klankbordgroep en loodsteam 8

2. Gebiedsbeschrijving

- 2.1 Landschap en cultuurhistorie 10
- 2.2 Natuur 12
- 2.3 Landbouw 13
- 2.4 Recreatie en toerisme 14
- 2.5 Kunst en cultuur 17
- 2.6 Stedenbouw en architectuur 18

3. Het dorpsontwikkelingsplan

- 3.1 Basisfilosofie 20
- 3.2 Het plan op hoofdlijnen 22
- 3.3 Het levende cultuurlandschap 25
 - 3.3.1 Knelpunten en kwaliteiten 25
 - 3.3.2 Uitgangspunten 25
 - 3.3.3 Maatregelen 26
- 3.4 Het agrarisch landschap 27
 - 3.4.1 Knelpunten en kwaliteiten 27
 - 3.4.2 Uitgangspunten 27
 - 3.4.3 Maatregelen 29
- 3.5 Het recreatie landschap 30
 - 3.5.1 Knelpunten en kwaliteiten 30
 - 3.5.2 Uitgangspunten 31
 - 3.5.3 Maatregelen 33
- 3.6 Het culturele landschap 35
 - 3.6.1 Knelpunten en kwaliteiten 35
 - 3.6.2 Uitgangspunten 35
 - 3.6.3 Maatregelen 37
- 3.7 Het gebouwde landschap 39
 - 3.7.1 Knelpunten en kwaliteiten 39
 - 3.7.2 Uitgangspunten 41
 - 3.7.3 Maatregelen 42

4. De voorbeelduitwerking

- 4.1 Wandelen rond Den Hoorn 44
- 4.2 Loodsbakens en loodspunten 46
- 4.3 Een nieuw dorpsplein 52

5. Realisatie

- 5.1 Uitvoeringsprojecten 54
- 5.2 Organisatie en uitvoering 54
- 5.3 Bestaand en nieuw beleid 55
- 5.4 Geldstromen en subsidies 56

Bijlagen

- 1. Kaart Dorpsontwikkelingsplan 58
- 2. De Bouwcode 60
- 3. Aandachtspunten 62
- 4. Projectenlijst korte termijn 64
- 5. Projectenlijst middellange termijn 65
- 6. De ideeënlijst 66
- 7. Literatuurlijst 70

Inleiding

Het Loodsproject

Het Loodsproject is ontstaan uit discussies binnen de ondernemersvereniging van Den Hoorn over de toekomst van Den Hoorn en hoe het 'toeristisch product' verbeterd zou kunnen worden. Het werd de ondernemersvereniging al snel duidelijk dat de economische versterking en duurzame ontwikkeling van Den Hoorn een zaak is die iedereen aan gaat. Er is toen contact gelegd met de dorpscommissie. Er is een werkgroep geformeerd waar, naast leden van de ondernemersvereniging en dorpscommissie, ook agrariërs en andere geïnteresseerde Hoorners zitting in hebben; Het Loodsproject was geboren.

Besloten is een dorpsontwikkelingsplan te laten opstellen waarbij de bewoners direct betrokken worden en hun wensen en ideeën kunnen uitspreken. Het Loodsteam is in haar ideeën ondersteund door de gemeente Texel en de provincie Noord Holland. Later sloot het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid zich in het kader van Lançewadplan ook aan bij het project. Het project is binnen de provincie een voorbeeld van het speerpuntbeleid culturele planologie. Culturele planologie richt zich op het integreren van kunst, cultuur en ruimtelijke inrichting en draagt bij aan de herkenbaarheid en beleefbaarheid van de omgeving.

Het dorpsontwikkelingsplan voor Den Hoorn en omgeving is een plan zonder juridische status, maar kan de komende jaren wel gebruikt worden als leidraad voor de ontwikkeling van Den Hoorn en Wijk H. Het is een plan op basis waarvan ondernemers maar ook bewoners initiatieven kunnen ontwikkelen. Het plan kan gebruikt worden bij het aanvragen van ondersteuning door de overheid en bij het aanvragen van subsidies. De gemeente Texel zal het plan als bouwsteen gebruiken bij het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan. Pas dan starten alle formele juridische procedures.

Doelstellingen en randvoorwaarden

De doelstelling van het Loodsproject is als volgt geformuleerd:

"Het bedenken, initiëren en doen uitvoeren van duurzame ontwikkelingen die de economie en aantrekkelijkheid van Den Hoorn en omgeving versterken, passend bij: het karakter van onze gemeenschap, de structuur van ons dorp, de schoonheid van het landschap en onze historie, opdat Den Hoorn en omgeving aantrekkelijker wordt en blijft voor inwoners en toeristen."

Het dorpsontwikkelingsplan richt zich op de boven genoemde doelstelling, maar heeft vooral betrekking op de fasen van het bedenken en initiëren van duurzame ontwikkelingen. Naast een toekomstvisie moet het dorpsontwikkelingsplan ook concrete uitvoeringsprojecten voor de korte en middellange termijn bevatten.

Belangrijk bij de ontwikkeling van het dorpsontwikkelingsplan is dat er geen randvoorwaarden c.q. kaders zijn gesteld. Een vorm van vrij denken zonder de beperkingen van het bestaande beleid. Het planproces is dan ook een goed voorbeeld van ontwikkelingsplanologie. Vanuit de bevolking worden voorstellen gedaan worden voor de ruimtelijke ontwikkeling van hun leefomgeving. De provincie en gemeente nemen deze voorstellen dan in overweging en kunnen die waar mogelijk verwerken in hun beleidsplannen.

Het planproces

Het dorpsontwikkelingsplan is in overleg met de bewoners van Den Hoorn en omgeving opgesteld. In de inventarisatiefase zijn de bewoners gevraagd om in een enquête kwaliteiten en knelpunten aan te geven. De respons op deze enquête was groot; ca. 30% van de enquêtes is weer ingeleverd. Met de gegevens uit de enquête is het eerste gespreksweekend georganiseerd waarbij, samen met de bewoners, de ontwerp vragen voor het dorpsontwikkelingsplan zijn geformuleerd. In een tweede weekend is aan de hand van deze ontwerp opgaben gediscussieerd en geschetst op oplossingsrichtingen. Een van de resultaten was een ideeënlijst voor de ontwikkeling van Den Hoorn met 150 voorstellen.

Aan de hand van de uitkomsten en informatie uit de weekenden heeft Parklaan landschapsarchitecten de samenhangende schets opgesteld. Die is in twee bijeenkomsten besproken en bediscussieerd. Ook zijn er in die periode veel schriftelijke reacties op de voorstellen binnen gekomen. Na afweging van de reacties op de samenhangende schets is dit dorpsontwikkelingsplan opgesteld.

In het dorpsontwikkelingsplan zijn ook projecten geformuleerd die de komende tien jaar uitgevoerd kunnen worden. Daarin spelen de bewoners en de overheden weer een belangrijke rol. Zo zal de gemeente het dorpsontwikkelingsplan als een bouwsteen gebruiken voor het op te stellen bestemmingsplan. Ideeën die nu nog niet mogelijk zijn, zijn dan door een wijziging van de bestemming wel mogelijk. Maar een groot deel van de projecten zullen door burgers zelf geïnitieerd moeten worden. Een voorbeeld zijn de wandelpaden in het plan. De wandelpaden liggen voor een groot deel op particuliere grond. Een nieuw bestemmingsplan maakt het recreatief gebruik van gronden mogelijk. Het daadwerkelijk aanleggen en beheren gebeurt op initiatief van de eigenaren en belanghebbenden met (financiële) hulp van diverse overheden.

De klankbordgroep en het Loodsteam

Bij het opstellen van het dorpsontwikkelingsplan zijn veel bewoners betrokken. De begeleiding van het proces vond plaats door het Loodsteam en een klankbordgroep.

Het Loodsteam bestond uit:

Herman Ridderinkhof: voorzitter van de dorpscommissie, Gerard Bakker: ondernemer, Minne Goënga: ondernemer, Aleks Droog: Parklaan landschapsarchitecten, Marcel Eekhout: Parklaan landschapsarchitecten.

De klankbordgroep bestond uit:

Herman Ridderinkhof, Gerard Bakker, Minne Goënga, Eveline Lindenbergh: Sector Grondgebied, gemeente Texel, Maarten van Wesemael: Sector Cultuur en Cultuurhistorie provincie Noord-Holland, Corine Meijer: Sector Cultuur en Cultuurhistorie provincie Noord-Holland, Patricia Braaksma: Lancewadplan, ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, Jaap Postma: Lancewadplan, ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, Aleks Droog, Marcel Eekhout.

Gebiedsbeschrijving

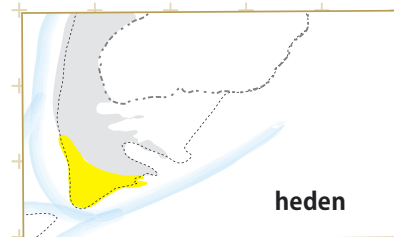
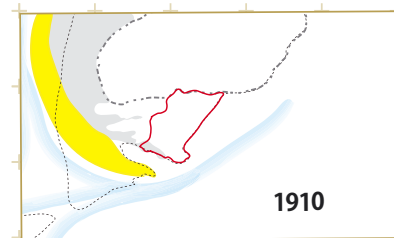
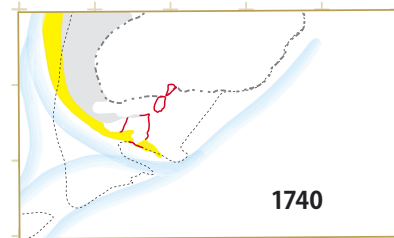
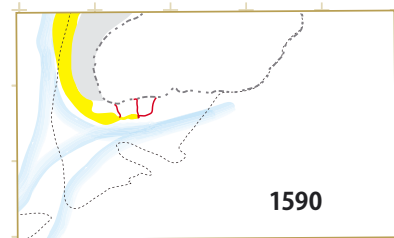
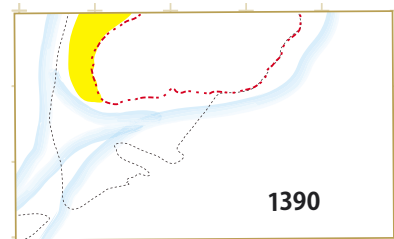
Landschap en cultuurhistorie

Wisselwerking tussen mens en zee

De huidige vorm van het landschap van Den Hoorn vindt zijn oorsprong in de ijstijden. Ongeveer 140.000 jaar geleden werd de kern van het Oude Eiland van Texel gevormd. Door gletsjers is in die tijd een keileemafzetting opgestuwd. Deze keileemhoogtes steken nu boven het omringende vlakke landschap uit. Het Klif bij Den Hoorn en de Hoge Berg zijn de meest in het oogspringende, maar ook nabij De Westen ligt keileem in de ondergrond. Door die hoge ligging overstroonden deze keileemhoogtes niet en werden ze al snel door mensen bewoond.

De oudste sporen van permanente bewoning op Texel stammen uit 4500 tot 2000 voor Christus. De bewoning van het Oude Eiland van Texel werd voor een belangrijk deel bepaald door de zee. Op het moment dat door klimaatverandering de zee steeg verdween de bewoning. In de Romeinse tijd (100 v. Chr.-300 n. Chr.) werd het gebied intensief bewoond. Na de Merovingische periode (vijfde tot achtste eeuw) neemt de bewoning van Texel af. Daarna neemt de bewoning weer toe. Texel was in die tijd nog geen eiland maar lag in een groot veengebied. Dit veengebied is in de loop van de tijd door de zee weggeslagen. Toen ontstonden ook op verschillende plaatsen zeegaten in de voorheen gesloten strandwal. Hierdoor ontstond in de 12e eeuw het Marsdiep en werd Texel een eiland. Alleen de hogere keileemhoogtes staken bij hoge springvloed boven het water uit. De lagere delen werden door geulen doorsneden. Zo was De Westen via een geul ooit rechtstreeks met de zee verbonden. Om de lagere gronden tegen de zee te beschermen werden tussen de hogere keileemhoogtes al vroeg dijkjes aangelegd. Het gebied dat we nu het Oude Eiland noemen was voor rond 1400 bedijkt met lage dijkjes. De bedijkingen waren kleinschalig en werden lokaal georganiseerd. Aan het eind van de 13e eeuw werd de bedijking meer centraal geregeld. Wanneer er land werd ingepolderd moest men toestemming vragen aan de Graven van Holland. Van af dat moment zie je een meer systematische bedijking waarbij in één keer een groter gebied werd bedijkt. Dit zijn de grotere polders die ten zuiden van het Oude Eiland liggen. Maar ook bij deze polders werd de vorm voor een belangrijk deel bepaald door de natuurlijke ligging van de kustlijn en de kreken. Als laatste polder werd, in 1848, de Prins Hendrikpolder bedijkt.

De invloed van de zee is in het landschap van de zuidpunt van Texel nog goed terug te zien. Nadat het Marsdiep was ontstaan ontstond, onder invloed van de stromingen en de eb- en vloedbeweging, een grote zandbank voor de monding van het Marsdiep. Deze zandbank verschoof, door de beweging van het water, langzaam richting Texel. De geul tussen het eiland en de zandplaat verzandde en werd een baai die uiteindelijk in de 14e en 15e eeuw werd bedijkt. Dit gebied kennen we nu als De Naal. Dit proces waarbij het eiland zich langzaam in zuidelijke richting verplaatst, heeft zich een aantal malen herhaald. De oorsprong van De Kuil is ook een oude geul. In de duinen bij Den Hoorn zijn de oude geulen als laagtes tussen de duinen nog goed herkenbaar. Zo is De Geul een overblijfsel van het Spanjaardsgat, dat in de Gouden Eeuw een belangrijke scheepvaartroute was. Hoe een dergelijke baai er ooit heeft uit gezien kunnen we zien in de Mokbaai die in de 19e eeuw tot

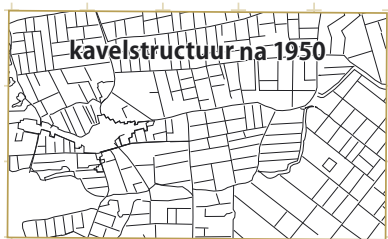
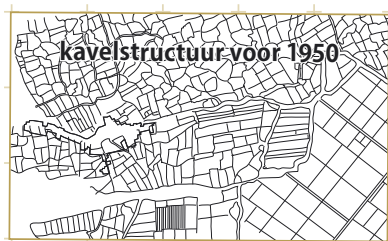
ontwikkeling kwam. De laatste keer dat een zandbank zich met Texel verenigde was in 1910. Toen het Noordergat tussen Texel en Onrust verzandde en De Hors langzamerhand zijn huidige omvang kreeg. Ook nu nog bepaalt de dynamiek van zee en wind de vorm van de zuidpunt van Texel en wandelt het landschap als het ware in zuidelijke richting. Zo wordt bijvoorbeeld de afstand tussen de zuidpunt van De Hors en de Noorderhaaks steeds kleiner.

Vanaf het moment dat het Marsdiep is ontstaan is de zuidpunt van Texel bewoond. Den Burg en Den Hoorn zijn oude dorpen die al sinds de middeleeuwen bestaan. De Westen is mogelijk nog ouder. De Westen was ooit één van de belangrijkste dorpen van het eiland. Tot het midden van de 19e eeuw stond er, bij wat nu het Torenhuis heet, de toren van wat eens een katholieke kerk was. Waar het huidige Den Hoorn ligt, lag in de 12e eeuw de bewoningsplaats Clijf. Clijf lag aan het Marsdiep maar nadat de geul verzandde trokken de vissers naar de duinen die ten zuiden van het Clijf waren ontstaan. Zo ontstond Oude Horn. Nadat dit in 1398 door de Friezen werd verwoest, vestigde men zich weer bij het klif en ontstond het huidige dorp Den Hoorn. Er zijn nog meer dorpen verdwenen. In de duinen heeft ooit een dorpje gelegen dat de Borcamer heette, het lag op de plek die nu bekend staat als de Bollekamer. Het kustplaatsje is rond 1600 verdwenen. Een recenter verdwenen dorp is het bunkerdorp. In 1939 werd begonnen met een verdedigingswerk op Loodsmansduin. Dit is door de Duitsers tijdens de tweede wereldoorlog uitgebreid, tot wat in de volksmond het bunkerdorp werd genoemd. In oktober 1986 is het bunkerdorp afgebroken en deels begraven onder het duin. De bunker op Loodsmansduin is bewaard gebleven en is nu een uitkijkpunt.

11

Loodsen en boeren

Het Loodsmansduin dankt zijn naam aan de loodsen die de zee afspeurden naar schepen die zij hun diensten konden aanbieden. De zee lag toen aanmerkelijk dichterbij Den Hoorn. In 1781 woonden er in Den Hoorn 99 loodsen. In 1783 werden bij Texel nog 1805 schepen beloodst. Door de aanleg van het Noord-Hollands kanaal en later het Noordzeekanaal en het instellen van de Rijksloodsdienst werd deze bron van inkomsten steeds minder belangrijk. Namen zoals 'Loodsmansduin' en 'Loodsmanswelvaren' en enkele loodshuizen in de Herenstraat getuigen nu nog van deze, voor Den Hoorn zo belangrijke periode. De witte toren van de 16e eeuwse kerk van Den Hoorn was vanouds een belangrijk baken voor de schepen. De toren fungeert nog steeds als baken voor de schepen op zee.

Naar mate de zee verder van Den Hoorn kwam te liggen werd voor Den Hoorn en omgeving de landbouw en veeteelt een steeds belangrijkere bron van inkomsten. Schapenteelt was de belangrijkste vorm van landbouw. Later is daar de akkerbouw en de bollenteelt bijgekomen. Belangrijk omslagpunt voor de inrichting van het landschap is de ruilverkaveling uit de jaren vijftig. De topgrafische kaarten van voor 1950 laten op het Oude Eiland de kenmerkende mozaïekverkaveling zien. In de polders is de verkaveling al rechter van vorm. Daar waar het land lager lag werden percelen door sloten gescheiden. Op de hogere delen bestaat de perceelscheiding uit de, voor Texel kenmerkende, tuunwallen; walletjes die van plaggen worden

gemaakt. Op de Hoge Berg vind je nu nog de meeste tuunwallen maar ook rond Den Hoorn en De Westen tref je op de hogere gronden nog steeds tuunwallen aan. Rondom Den Hoorn vind je ook de voor Texel kenmerkende schapenboeten. Een schuur die gebruikt werd als opslag van onder andere voor voer voor de schapen.

Op topografische kaarten van voor 1950 zijn ook de oude kreken nog herkenbaar in de verkaveling, zoals de Sluissloot in De Naal en 't Zouteland. Het verschil tussen het Oude Eiland en de strakke verkaveling van de polders is voor de verkaveling nog goed afleesbaar. De boerderijen stonden toen voornamelijk in de dorpen. Na de verkaveling zijn er nieuwe boerderijen in de open gebieden zoals De Hemmer en Hoornder nieuwanland gebouwd.

Natuur

Dynamiek van zee en wind

De belangrijkste natuurwaarden in het studiegebied zijn te vinden in het Nationaal Park Duinen van Texel. De zuidpunt van Texel wordt gevormd door De Hors. De Hors is een strandvlakte waar de wind en zee vrij spel hebben. Hier is goed te zien hoe duinen ontstaan. Op De Hors broeden dwergsterns. De Mokbaai is een kweldergebied met geulen en platen waar de vegetatie onder invloed staat van eb en vloed. Naast bijzonder zoute en brakke vegetaties is het gebied een belangrijke rustplaats voor wadvogels.

12

Ten zuiden van de Mokbaai liggen De Horsmeertjes en de Kreeftenpolder. Dit gebied is in de tweede helft van de vorige eeuw door het plaatsen van wind-schermen ontstaan. In de Kreeftenpolder is een stormmeeuwenkolonie gevestigd. Meer naar het noorden ligt vervolgens De Geul en de Moksloot. Deze oude zee-armen zijn nu zoete duinvallen met bijzondere plantensoorten zoals parnassia en moeraswespenorchis. In het oostelijk deel van De Geul ligt de Geulplas waar ieder jaar lepelaars broeden. In de rietkragen rond de meertjes komen bijzondere vogels zoals het baardmannetje en de roerdomp voor. De duinen tussen Den Hoorn en De Koog zijn voornamelijk kalkarme oude duinen. Hier is het landschap al lang geleden vastgelegd en heeft het al een aantal eeuwen een min of meer constante vorm. Omdat de duinen hier meer dan 200 jaar oud zijn is de kalk in het zand, door het regenwater, uitgespoeld. Daarom vind je hier heide maar ook net als in andere duinen, vlier en duindoorn. De duinen zijn daarnaast rijk aan paddenstoelen en bijzondere insecten zoals de zandloopkever en de mierenleeuw. Om te voorkomen dat de duinen langzamerhand dichtgroeien met struiken zijn op een aantal plaatsen in de duinen paarden, Schotse Hooglanders en Texelse schapen uitgezet.

Natuur in het cultuurland

In het agrarische gebied komen verschillende natuurwaarden voor. Er zijn verspreid door het studiegebied waardevolle graslanden. In de polder Hoornder nieuwanland vind je waardevolle brakke vegetaties. Waardevolle slootranden en sloten komen in het studiegebied voornamelijk in het gebied langs de duinen voor. Daar vind je ook de meer soortenrijke bermen. Soortenrijke vegetaties komen plaatselijk ook voor op de dijk van de Prins Hendrikpolder.

Kenmerkend voor Texel zijn de zogenaamde tuunwallen. Op goed ontwikkelde tuunwallen komen planten als grasklokje, muizeoortje, zandblauwtje, geel walstro, Engels gras en eikvaren voor. Een goed ontwikkelde tuunwal begrenst meestal ook een waardevol drooggrasland dat niet zwaar bemest wordt en waar weinig bestrijdingsmiddelen worden gebruikt. De tuunwallen liggen van oorsprong op de hogere delen waar de perceelscheiding niet met sloten gemaakt kon worden. Drinkkolken kwamen vroeger overal op Texel voor. Ze snijden het ondiepe zoete grondwater aan zodat het vee kon drinken. Verspreid door het studiegebied liggen drinkkolken. In de drinkkolken vind je waardevolle soorten zoals ondergedoken moerasscherm en waterpostelein. De kolken zijn ook van belang voor amfibieën zoals de kleine watersalamander en de rugstreeppad.

Weidevogels zijn de belangrijkste broedvogels in het agrarisch gebied. De dichtheden aan kritische weidevogels als grutto, slobend en tureluur zijn in de reservaten het hoogst. Maar deze soorten komen, zij in lagere dichtheden, ook in de agrarische gebieden zoals De Hemmer, De Mars, De Kuil en Hoornder nieuwanland voor. De grauwe ganzen die op Texel broeden, broeden voornamelijk in de natte natuurgebieden. Ze foerageren onder andere in het agrarisch gebied rondom Den Hoorn. Belangrijk gebied voor overwinterende watervogels, zoals de kolgans, is o.a. de Petten in polder Hoornder nieuwanland. De ganzen foerageren o.a. in het agrarisch gebied wat periodiek overlast kan veroorzaken.

Op Texel komen twee bijzondere zoogdieren voor: de waterspitsmuis en de in West-Europa zeldzame noordse woelmuis. Bijzonder is dat de waterspitsmuis op Texel een afwijkende kleur (buik is zwart in plaats van grijs) heeft.

Landbouw

Landschap volgde de agrarische ontwikkeling

Door de eeuwen werd de vorm van het landschap bepaald door de manier waarop boeren het land gebruikten. Voor het agrarisch gebruik zijn de bodem, de waterkwaliteit en waterkwaliteit en het klimaat bepalende factoren. Vervolgens bepaalt de markt welke gewas geteeld wordt of welk vee er gehouden wordt. Op Texel is dat door de eeuwen heen niet altijd hetzelfde geweest. In 1562 dreigde door het inklinken van de veengronden op de vaste wal hongersnood. De boeren van Texel werden door de Heeren van Holland verplicht tot akkerbouw

op de hogere gronden. Om de akkers tegen de schapen te beschermen werden tuunwallen aangelegd. In die tijd graasden er ongeveer 15.500 schapen op Texel. Door inpolderingen groeide deze bedrijfstak. In 1853 waren er ongeveer 36.000 schapen. De oorsprong van de schapenteelt moet gezocht worden in het minder gunstige klimaat en de schrale bodem. Het aantal schapen was rond 2002 nog maar 13.500 met in het voorjaar 11.000 lammeren. Boeren schakelen van deze bedrijfstak over op akkerbouw en rundveehouderij.

Zo hebben de boeren zich iedere keer aangepast aan de eisen van de tijd en de mogelijkheden van de lokale grondslag en waterhuishouding. Belangrijke verandering voor Texel in de vorige eeuw was de ruilverkaveling in de jaren vijftig. De kleinschalige verkaveling stond een modernisering van de landbouw in de weg. Veel agrariërs moesten over het land van anderen om bij hun percelen te komen. De kavels werden samengevoegd en geruimd en daardoor werd het aantal kavels gehalveerd van 1900 naar 1000. Boerderijen werden vanuit de dorpen verplaatst naar onder meer De Hemmer en Hoorder nieuwanland.

Op dit moment worden rondom Den Hoorn naast de traditionele schapenteelt, verschillende akkerbouwgewassen zoals bieten, pootaardappelen en bollen geteeld. Er zijn in het studiegebied nog enkele melkveehouders. Er zijn bij verschillende bedrijven ook experimenten met nieuwe teelten, bijvoorbeeld zilte groentegewassen of energieteelten.

14

In de komende jaren zal de agrarische sector zich weer moeten aanpassen aan veranderende omstandigheden. Het Europese landbouwbeleid verandert. Europese subsidies worden steeds meer afgeschaft en de toetreding van Oost-Europese landen tot de EU is van invloed op de agrarische sector op Texel. Uit de cijfers blijkt dat het aantal bedrijven afneemt en overblijvende bedrijven groter worden. Het aantal bedrijven op heel Texel was in 1990, 244 en in 2003 was dat 220 terwijl het oppervlak cultuurgrond min of meer gelijk bleef. Ook zijn er steeds meer geluiden dat met het afschaffen van onder andere de ooi-premie de schapenteelt voor Texel niet behouden kan blijven. Een deel van de agrariërs denkt dat verdere schaalvergroting geen optie meer is en onderzoekt of er mogelijkheden zijn om door zogenaamde verbrede agrarische bedrijfsvoering (kamperen bij de boer, groene en blauwe diensten*) extra inkomsten te genereren.

Recreatie en toerisme

Opkomst van het toerisme

Eind 19e eeuw komen de eerste voorzieningen voor toeristen in de Koog (1896 het eerste strandpaviljoen). Begin 20e eeuw wordt het badhotel Prinses Juliana (1908) gebouwd. Eind 20e eeuw heeft de Koog's zomers meer dan 20.000 inwoners.

Natuurbeleving is voor het toerisme op Texel altijd een belangrijk aspect geweest. Belangrijk inspirator daarvoor was Jac. P. Thijsse die het natuurschoon van Texel beschreef en veel mensen nieuwsgierig maakte. De combinatie van natuur, rust, ruimte is nu nog steeds een belangrijk argument voor mensen om naar Texel

* Groene en blauwe diensten zijn diensten die aan overheden worden geleverd en een bijdrage leveren aan maatschappelijke belangen, zoals de kwaliteit van natuur, water, landschap, cultuurhistorie en recreatie in het landelijk gebied. Bijvoorbeeld onderhoud van natuurgebieden of realisatie en onderhoud van waterberging.

toe te gaan of er te gaan wonen. Daarbij spelen argumenten als bereikbaarheid vanuit de Randstad en het eilandgevoel een belangrijke rol.

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de Duitse Waddeneilanden heeft Texel geen mondaine badcultuur gekend. Het is altijd meer gericht op natuurbeleving in combinatie met strandvertier. De laatste decennia heeft vooral de Koog zich ontwikkeld tot een familiebadplaats waarbij natuurbeleving op de achtergrond is geraakt.

Den Hoorn en omgeving liggen tot op heden in de luwte van het toeristengedruis. Toerisme is een belangrijke pijler van de economie geworden maar het heeft niet zo'n vlucht genomen als bij de Koog. In de jaren vijftig kwam de camping Loodsmansduin tot ontwikkeling. Het oude Bunkerdorp aan de voet van Loodsmansduin werd gebruikt als onderkomen voor de toeristen maar ook in de duinen werd gekampeerd. De camping groeide en is nu de grootste logiesverstrekker van Den Hoorn en omgeving. Daarnaast zijn er in het dorp verschillende accommodaties zoals hotels, pensions en vakantieappartementen, restaurants en het theater Klif 12.

Texel heeft, anno 2006, jaarlijks ca. 800.000 tot 1 miljoen bezoekers en 4 à 5 miljoen overnachtingen. Daarvan overnachten er per jaar 220.000 in Den Hoorn. Het aantal slaapplekken in Den Hoorn is 4200.

Bezoekers geven aan dat ze vooral komen vanwege de rust, het eiland, de natuur, bossen en duinen, het strand en de fiets- en wandelmogelijkheden. Voor mensen uit de Randstad is Texel als Waddeneiland zeer goed bereikbaar. Veel bezoekers 'kennen' het eiland, er is veel herhalingsbezoek.

De toeristische sector is de belangrijkste economische pijler van Texel (80% van de werkgelegenheid). Van oudsher heeft het toerisme op het eiland zich sterk ontwikkeld rond badplaats De Koog. Op korte afstand van de duinen en het strand liggen hier veel intensieve en grootschalige voorzieningen, zoals hotels, bungalowparken en campings, attracties, discotheken en cafés. Groot is de tegenstelling met de omgeving van Den Hoorn waar het toerisme veel kleinschaliger is. Het toerisme richt hier niet op 'plat vermaak', maar vooral op een beleving van en verblijf in de natuur en het authentieke dorp en landschap.

De verblijfsaccommodaties in en rond Den Hoorn zijn vooral kleinschalig van opzet met hotels (ca. 5), groepsverblijven (ca. 5), kamperen bij de boer (ca. 20), toercaravans bij de particulier (ca. 10), tweede woningen (ca. 35) en logies met ontbijt. Ze liggen verspreid in de kern en het buitengebied. Een aantal accommodaties heeft in de afgelopen jaren een belangrijke kwaliteitsslag gemaakt. Ook is er in de afgelopen jaren een verschuiving van de groep 'gezinnen met kinderen' naar tweeverdieners en vijftig-plussers zichtbaar. De enige grootschalige voorziening in Den Hoorn is camping Loodsmansduin met een capaciteit van ruim 785 standplaatsen op een terrein van 38 ha. De camping met stacaravans, toeristische plaatsen, een drietal trekkershutten en naturistengedeelte, ligt verscholen in een duinenrij tussen de dennen. De camping is op sommige delen ruim van opzet en heeft een redelijk voorzieningenniveau. De camping kampt sinds enkele jaren met teruglopende bezoekersaantallen en wil daarom een kwaliteitsimpuls aan de voorziening geven. Deze nieuwe koers wil men gefaseerd uitvoeren.

Samenwerking binnen de toeristische sector is binnen Den Hoorn nog niet echt van de grond gekomen. Wel zien ondernemers duidelijk meerwaarde in samenwerking zowel binnen de eigen sector als met de agrariërs. Samenwerking moet leiden tot verbetering van het toeristische product en het vergroten van de toeristische bekendheid van Den Hoorn.

De recreatieondernemers geven aan dat een verbreding van het seizoen tot een betere bezetting van het aantal slaapplekken leidt. In 2004 was de bezetting van alle slaapplekken (incl. de camping) in het postcodegebied 1797 ca. 15%. De landelijke gemiddelde bezettingsgraad voor bungalows is 37% en voor campings is 13%. Conclusie: de bezettingsgraad in Den Hoorn kan wel beter, maar is zeker niet extreem laag. Zeker als we ervan uitgaan dat Loodsmansduin (met de meeste slaapplekken, en als camping met een lage bezettingsgraad) een belangrijke invloed heeft op dit cijfer. Wel is het zo dat het aantal overnachtingen in Den Hoorn de afgelopen jaren is terug gelopen. In 2005 waren er ten opzichte van 2003 36.721 minder overnachtingen. Dat is een daling van 15%.

- vakantiewoning
- kampeerplaats
- tweede woning
- hotel
- stacaravan
- groepsaccommodatie
- trekkershut

Kunst en cultuur

Den Hoorn heeft nog een echte dorpscultuur die zorgt voor samenhang en betrokkenheid. De supermarkt en het dorpshuis nemen daarbij een belangrijke plaats in. In het dorp zijn er nog oude tradities zoals Ouwe Sunderklaas en Meierblis. In vergelijking met andere dorpen is er in Den Hoorn veel kunst en cultuur. Er zijn verschillende goede restaurants en galleries. En in Den Hoorn zit hét theater van Texel; Klif 12. Om de twee jaar wordt door Klif 12 het theaterfestival Broadway georganiseerd.

De eigen cultuur van Den Hoorn is ook nauw verweven met de geschiedenis en het landschap van Den Hoorn. Het besef dat het ooit een dorp van loodsen was leeft nog sterk. De agrarische bedrijfsvoering is nog steeds onderdeel van het dagelijkse leven. Ook zijn de meeste bewoners zich bewust van de bijzondere ligging van het dorp op een keileemhoogte, dicht bij een duin- en kustlandschap dat onder invloed van wind en water sterk kan veranderen. Hoewel er geen jutters meer zijn die van het juten leven, gaan veel Hoorners er met een flinke storm op uit. Gebruik van juthout voor hekken en schuren is, op een enkele uitzondering na, in onbruik geraakt. Soms zie je in het veld nog hergebruikt hout van het strand.

Stedenbouw en architectuur

De bewoningsgeschiedenis van Den Hoorn gaat ver terug in het verleden. Het huidige dorp ontstond na 1398 nadat het dorp de Oude Hoorn in de Hoekse en Kabeljauwse Twisten was verbrand. Het nieuwe dorp ontwikkelde zich langs de voet van het klif en op een oude dijk (Diek). De hervormde kerk, gebouwd in het begin van de 15e eeuw, is een van de weinige gebouwen die boven op het klif staat.

Opvallend aan de structuur van het dorp zijn de parallelle wegen en paden die allemaal min of meer de richting van het klif volgen en daardoor reageren op het landschap. Er is een reeks ontstaan van hoog naar laag; Hoge Achterom, Herenstraat, Lage Achterom, Naalrand en Sluissloot. Door het hoogteverschil tussen het Klif en De Naal is het karakteristieke silhouet van Den Hoorn ontstaan; Een slanke vrijstaande kerk met een lange strook van rode kappen die zich als het ware verschuilen achter het klif. De bebouwing langs de Herenstraat, Diek en Klif werd in de loop van de jaren geleidelijk dichter. In de jaren '60 en '70 werden ten zuiden van de linten nieuwe woonwijken gebouwd. Deze wijken zijn anders van karakter, maar passen door de richting van de Naalrand in de structuur van parallelle lijnen. Op dit moment ligt de Sluissloot voor een deel op de grens tussen bebouwd en onbebouwd gebied. De Naal vormt een belangrijk knooppunt van wegen en verbindt de verschillende delen van het dorp. Het dorp heeft door zijn opzet en doordat het voornamelijk bestaat uit woningen met tuinen (grondgebonden woningen) een dorps karakter.

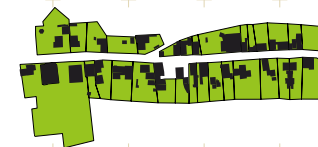
De geleidelijke groei van het dorp en de veranderingen in de manier van bestaan van de bewoners zoals loodsen, agrariërs en recreatieondernemers heeft gezorgd voor een grote variatie aan bouwtypen. Gebouwen met een groot volume zoals de stolpboerderij staan naast kleine loodshuizen. De hoofdtypen die het karakter van de Diek, de Herenstraat en het Klif bepalen zijn de stolpboerderij, het loodshuis en de commandeurswoning. De Herenstraat heeft de grootste dichtheid. De woningen staan dicht op elkaar en hebben lange smalle tuinen met een achteringang via het Hoge en het Lage Achterom. Het Klif is minder dichtbebouwd, er zijn meer doorzichten, en er is een grote variatie aan woningtypen. De tuinen hebben geen achteringang doordat ze direct grenzen aan het agrarisch gebied. De Diek heeft de laagste bebouwingsdichtheid, er staan relatief veel gebouwen met een grote maat zoals stolpen. In dit lint is het agrarische karakter het meest aanwezig, ook al zijn er vrijwel geen actieve agrarische bedrijven in het lint.

Herenstraat

Diek

Klif

Naalrand

Het dorpsontwikkelingsplan

De buurten aan weerszijden van de Naalrand zijn eenvormiger. Vooral de platte woningen tussen de Sluissloot en Naalrand wijken qua architectuur sterk af. Recent is planologisch de weg vrij gemaakt om deze huizen te voorzien van kappen. Den Andel wijkt door zijn vorm, maat en hoogte sterk af van de andere bebouwing.

Ook de bebouwing in het buitengebied laat een grote variatie aan bouwvormen zien. De agrarische bebouwing neemt een belangrijke plaats in. Naast de historische gebouwen als schapenboeten en stolpboerderijen zijn de gebouwen die tijdens de verkaveling in de jaren '50 zijn gebouwd kenmerkend. In de afgelopen jaren zijn daar de damwandschuren en bungalows bijgekomen. De agrarische gebouwen zijn steeds groter geworden waardoor zij op veel plaatsen het beeld in het landschap bepalen. Zowel de gebouwen uit de jaren '50 als de damwandschuren zijn niet karakteristiek voor deze omgeving. Ook de situering van de gebouwen is in de loop van de tijd sterk

veranderd. De schapenboeten stonden verspreid in het land en werden ten opzichte van de wind geplaatst. De oude stolpen stonden voornamelijk op hoge plekken in het landschap, in het dorp en langs de Hoornderweg. Tijdens de ruilverkaveling is de weg geopend naar de bouw in het open (en lager gelegen) landschap. Deze trend heeft zich tot op de dag van vandaag voortgezet. Een deel van de agrarische gebouwen heeft een andere functie gekregen zoals recreatiewoningen, kleine bedrijvigheid, opslag enz. De andere functie zorgt er ook voor dat de erven van karakter veranderen. Er komen meer bloementuinen, terrassen en paardenbakken.

De functies waar bewoners in het dorp elkaar ontmoeten liggen verspreid in het dorp, dit zorgt voor levendigheid en beweging. Deze plekken worden gevormd door het Dorpshuis, de school, de sportvereniging en de supermarkt. De openbare ruimte in het dorp wordt gevormd door de straten en het plein de Naal. De verschillende straten hebben elk een eigen karakter. De oude historische straten zijn smal en hebben geen trottoirs. Op sommige plekken zijn oude stoepjes voor de huizen bewaard gebleven. De straten in de nieuwbouw hebben een breder profiel met trottoirs.

Het dorpsontwikkelingsplan

Basisfilosofie

Tijdens de discussiebijeenkomsten zijn een aantal belangrijke onderwerpen naar voren gekomen die de basisgedachte vormen voor het ontwikkelingsplan.

Behoud door ontwikkeling

Het dorpsontwikkelingsplan is een voorbeeld van culturele planologie. Door het inzetten van culturele planologie als instrument worden hedendaagse cultuur en cultuurhistorie ingebracht in ruimtelijke ordeningsprocessen. De geschiedenis van de plek, de gebouwde en ongebouwde monumenten en de levende cultuur zoals gebruiken, verhalen en tradities zijn inspiratiebronnen voor nieuwe ontwikkelingen.

We willen in dit plan niet vanuit nostalgie werken. Nostalgie kan leiden tot het kunstmatig in stand houden van elementen en patronen. Er ontstaan associaties met Anton Pieck en Orvelte. Het is belangrijk dat het dorp met het landschap geen museum wordt. Gekoesterde elementen die puur als decor dienen, zoals schapenboeten en tuunwallen, verdwijnen uiteindelijk door financiële druk. Door oude monumenten en landschapselementen een nieuwe functie en betekenis te geven kan het oude worden behouden en ontstaat een duurzaam landschap. Deze denk- en werkwijze wordt ook wel 'behoud door ontwikkeling' genoemd.

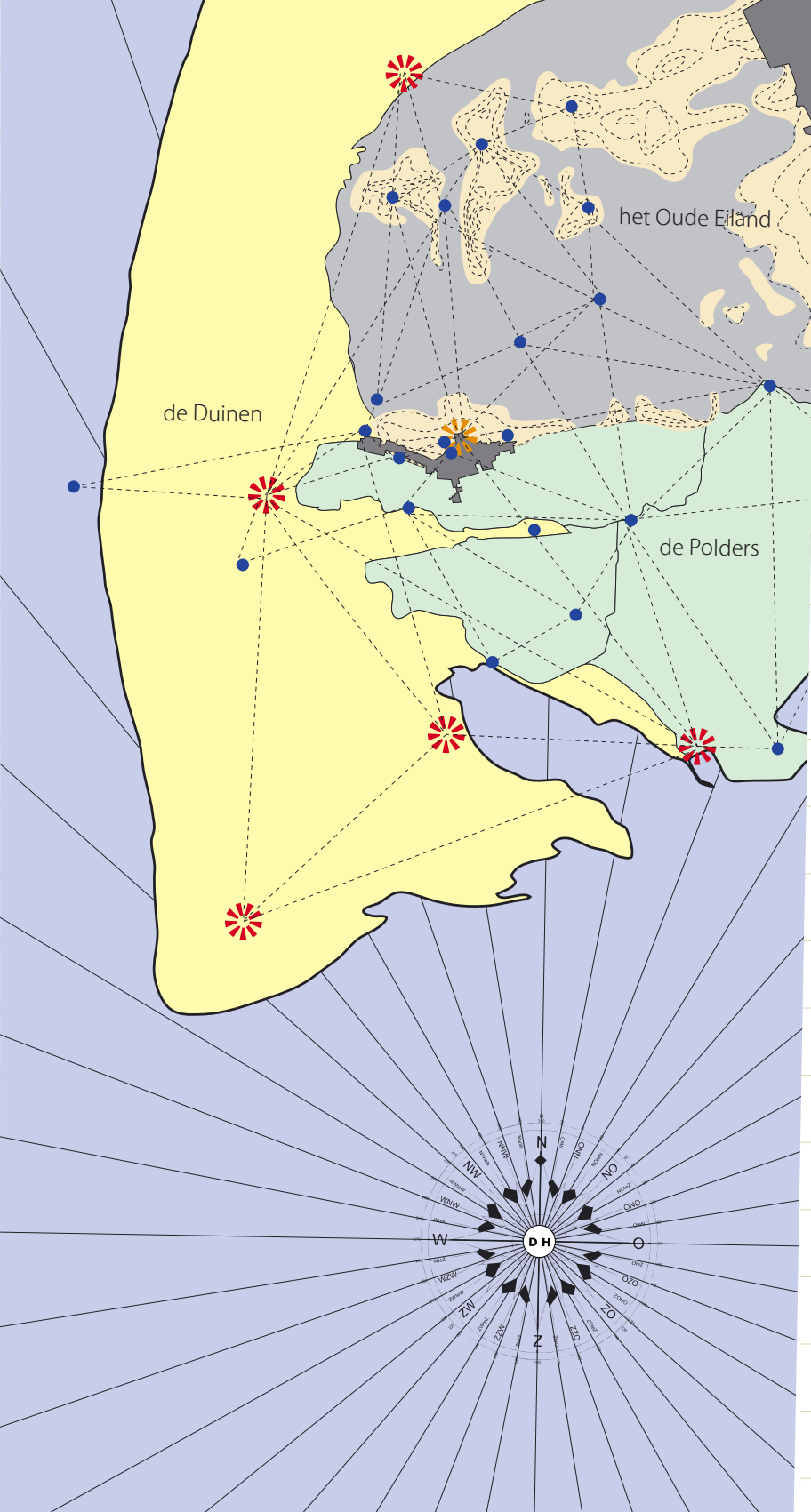
Ontwikkelingen binnen een historisch kader

Nieuwe ontwikkelingen zijn essentieel voor een gezonde economie. Het hoort bij een levend dorp en landschap. Het komt echter maar al te vaak voor dat er een spanning ontstaat tussen de kwaliteiten van de plek en gewenste economische activiteiten. Door nieuwe ontwikkelingen in te passen in het waardevolle historische landschap en te ontwikkelen met oog voor de kwaliteit van de omgeving krijgt vernieuwing een kans, zonder dat deze afbreuk doet aan het landschap. Door de cultuurhistorie te gebruiken als bron van inspiratie en deze door te vertalen naar de toekomst ontstaat een rijk landschap met een eigen identiteit. Een voorbeeld is de bouw van nieuwe agrarische bedrijven. De stolpboerderij voldoet niet meer aan de hedendaagse eisen van een modern agrarisch bedrijf. Door de architectuur en plaatsing van de traditionele stolpboerderij te vertalen naar de hedendaagse eisen kan een nieuw boerderijtype ontstaan dat karakteristiek is voor deze plek.

De ontstaansgeschiedenis van het Nederlandse landschap heeft overal haar eigen, karakteristieke sporen achter gelaten. Door juist de eigen cultuurhistorische kwaliteiten bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in te zetten wordt een gebied uniek van karakter en kan zo een tegenwicht geboden worden aan de toenemende eenvormigheid van onze leefomgeving. Dit draagt bij aan de identiteit die mensen ontleen aan een gebied of plek.

Loodsen door het levend cultuurlandschap

De zuidpunt van Texel onderscheidt zich van de rest van het eiland door de combinatie van het Klif en het Oude Eiland en het dynamische kustlandschap ten zuiden daarvan. Het Klif en het Oude Eiland vormen al eeuwen een statisch, onveranderlijk

baken in een zeer dynamisch landschap van wind, het zand, de zee en het getij. Door de eeuwen heen heeft het landschap van geulen, platen en duinen zich verplaatst. Het landschap wandelt als het ware in zuidelijke richting. Die opeenvolging van geulen en duinen zijn buiten in het landschap nog goed te zien. De Naal, ooit een baai die beschermd werd door Loodsmaanduin en Siborsnollen, vervolgens De Kuil en Hoornder nieuwwand, die werden beschermd door Pietersduin, Molwerk en Schilborsnol. In de vorige eeuw zijn de Mokbaai en de duinen ten zuiden van de Mokbaai ontstaan. Op dit moment is de dynamiek van het landschap dagelijks beleefbaar op De Hors, waar wind en water vrij spel hebben en je dagelijks duintjes ziet ontstaan en weer ziet verdwijnen.

Het klif van Den Hoorn neemt een unieke plaats in. Den Hoorn is een van de weinige dorpen in het waddengebied die op de rand van een keileemklif liggen. Een klif dat ooit aan de zee lag en meters hoog was. Doordat Den Hoorn ooit aan zee lag, is Den Hoorn om nog een andere reden uniek. Het is een belangrijke schakel geweest in de scheepvaart van de Gouden eeuw. In Den Hoorn woonden loodsen die VOC schepen over de Noordzee van en naar Amsterdam begeleiden. Enkele loodshuisjes en namen als Loodsmanduin herinneren nog aan deze periode.

Het landschap is door de eeuwen heen veranderd; het is steeds aangepast aan de wensen van de veranderende samenleving. Het loodswezen verdween en de zichtbaarheid van het gegroeide landschap werd minder duidelijk. We kunnen de tijd niet teruggedraaien, maar we kunnen de unieke eigenschappen van Den Hoorn wel naar deze tijd vertalen en opnieuw zichtbaar maken.

De zuidpunt van Texel wordt een levend cultuurlandschap. Een landschap waar gewerkt

Het dorpsontwikkelingsplan

en gerecreëerd wordt en waar het landschap langzaam verandert. Als we bij elke ingreep in het landschap terugkeren naar de landschappelijke basis behoudt het gebied zijn unieke kwaliteiten. De landschappelijke basis wordt gevormd door het Oude Eiland met de keileemhoogtes, de Polders en het dynamische kustlandschap. Den Hoorn wordt het centrum van het nieuwe loodswezen. Bezoekers worden aan de hand van loodsbakens en loodspunten door de historie van het landschap geleid.

Het plan op hoofdlijnen

De rijke historie van het landschap is inspiratiebron voor het dorpsontwikkelingsplan. Alle maatregelen in het plan zijn er opgericht om het onderscheid tussen het Oude Eiland, de Polders en de Duinen te behouden en te versterken. Dat betekent dat ruimtes zoals De Hemmer, De Mars en De Naal als open gebieden behouden blijven en, wanneer dat mogelijk is, opener moeten worden. De keileemhoogtes zijn de plekken waar ingezet wordt op het behoud van ensemble van tuunwallen, schapenboeten en schapenteelt. De verschillen tussen de polders wordt versterkt door in te spelen op de verschillen in drooglegging. In volgorde van ontstaan zijn De Naal, Hoornder nieuwanland en de Mokbaai steeds natter en brakker.

De verschillen in grondsoort en waterhuishouding worden ingezet om de agrarische bedrijfsvoering te sturen. Hierdoor ondersteunt het agrarisch gebruik de verschillen tussen het Oude Eiland en de Polders. Op het kalkarme leemhoudende Oude Eiland ligt het accent op grasland en akkerbouw met onder andere oliehoudende gewassen. Op de kalkrijkere en zanderige gronden van De Naal en Buitendijk ligt het accent op bollenteelt, terwijl nat en brak agrarisch natuurbeheer voornamelijk in Hoornder nieuwanland voorkomt. 100% natuur van natte slikken en platen vind je in de Mokbaai. De Prins Hendrik polder is gereserveerd voor een vrije teeltruimte waar het accent zal liggen op bulkproducten en bollen, die overigens wel kunnen worden gebruikt voor streekproducten.

Streekproducten zijn op Texel al sterk ontwikkeld, maar dit moet versterkt worden. Het voorstel is om te komen tot een samenwerking tussen agrarische bedrijven, recreatie-ondernemers en 'groene' partijen. Samen moeten zij zoeken naar win-win-situaties waarbij de productie en afzet van streekproducten en streekdiensten (bijv. arrangementen) worden gecombineerd met natuur- en landschapsproductie (zgn. groene en blauwe diensten). Accommodatie en aanbod van winkels en restaurants is al van goede kwaliteit. De verdere ontwikkeling van Hoornder/Texelse streekproducten in combinaties met verbreding van toerisme en behoud van het kenmerkende landschap is de manier om de economie én de aantrekkelijkheid van Den Hoorn te versterken.

Het dorp moet zijn authentieke karakter behouden. 't Zouteland is in het bestemmingsplan aangegeven als nieuwbouwlocatie. Hier zullen de komende jaren nieuwe woningen gebouwd worden. 't Zouteland is vormgegeven als een nieuw gevarieerd lint waarbij de Sluissloot een belangrijke landschappelijk drager vormt. De nieuwe woningen moeten moderne woningen zijn die aansluiten bij het karakter van het dorp. Voor de toekomstige

Het dorpsontwikkelingsplan

woningbouwlocaties zijn er zoeklocaties aangegeven ten zuiden van de Diek en nabij 't Horntje.

In het plan wordt aangegeven dat open ruimtes in het landschap zoveel mogelijk open moeten blijven. Wanneer in deze gebieden de mogelijkheid zich voordoet om storende bebouwing te verplaatsen is als herbouwlocatie de Hoornderweg en de Witteweg aangegeven. De Hoornderweg ligt op de rand van het Oude Eiland. Verdichting van dit lint aan de noordzijde van de weg met enkele nieuwe bouwlocaties versterkt de grens tussen het Oude Eiland en de Polders.

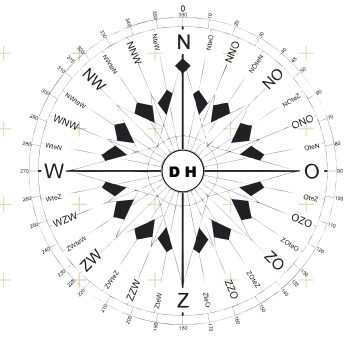
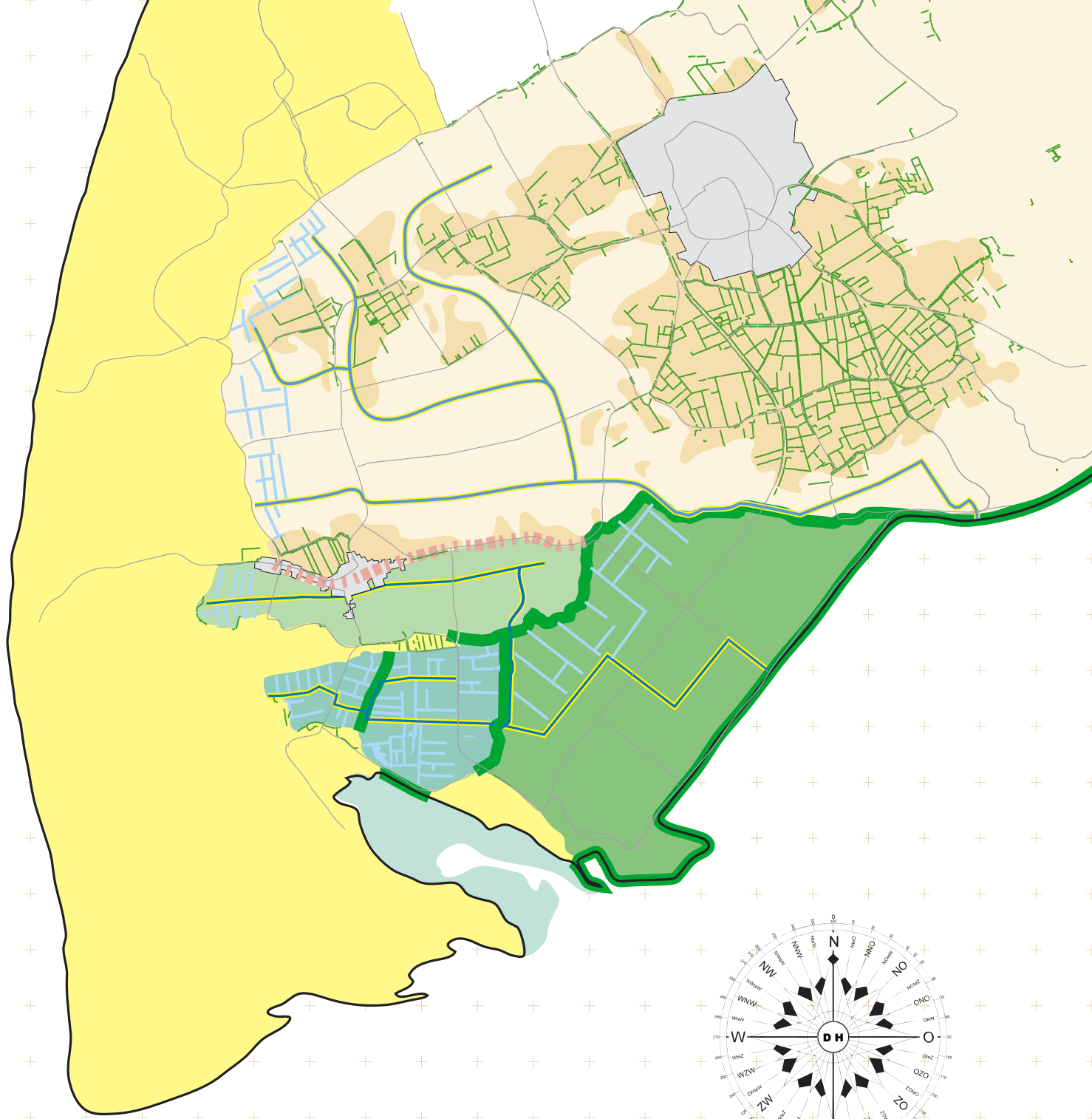
Het plein en de straten van Den Hoorn zijn 30 km-zone. Een herinrichting moet er voor zorgen dat dit niet alleen door borden maar ook aan de straten zelf te zien is. De Naal moet een echt plein worden met terrasjes en een dorpscafé waar het gezellig is om te verblijven en waar allerlei wandel- en fietstochten starten. De andere straten in het dorp moeten wat materiaalgebruik en profielopbouw aansluiten op het karakter van het dorpsplein waardoor er een eenheid ontstaat. Voor heel de herinrichting van de openbare ruimte geldt: aansluiten op het authentieke karakter. Voor een levendig dorp moet er gezocht worden naar een goede verhouding tussen eerste woningen en tweede woningen. Het aantal tweede woningen mag daarbij nooit ten koste gaan van de woningvoorraad voor permanente bewoning.

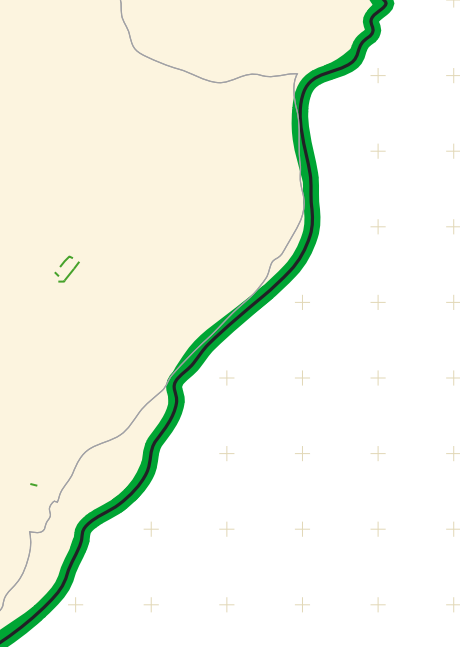
Den Hoorn moet het centrum van het nieuwe loodswezen worden. Bezoekers kunnen aan de hand van loodsbakens en loodspunten het landschap verkennen. Dit zijn elementen die de historie en de ontwikkeling van het landschap afleesbaar maken. Het zijn bakens in tijd en ruimte. De loodsbakens zijn bestaande uitzichtpunten, zoals de bunker bij Loodsmansduin, waar je fantastische vergezichten hebt. De uitzichtpunten worden op een eenvoudige manier verbijzonderd. Zo wordt bijvoorbeeld het pad van de bunker toegankelijk voor rolstoelers en is de geschutskoepel op de bunker weer toegankelijk.

De loodspunten zijn landschapselementen zoals een oude dijk, een sluis of waterput. De loodspunten vertellen, als stille getuigen, iets over de historie van het landschap. Er zijn geen bordjes bij geplaatst maar nieuwe technieken zoals GPS en dergelijke maken het mogelijk om deze informatie op locatie te verkrijgen. De loodspunten zijn een aanleiding om even uit te rusten en iets te ontdekken van de historie van de plek.

Er is een fijnmazig netwerk van eenvoudige wandelsporen dat door de recreatie-ondernemers, samen met de agrariërs, wordt ontwikkeld. Rond het dorp worden wandelpaden gerealiseerd die korte wandelingen vanuit het dorp en de camping mogelijk maken. Door de aanleg van een fietspad rond de camping is het mogelijk om vanaf de boot via een gevarieerde route door de duinen naar Den Hoorn te fietsen.

In Den Hoorn worden al veel culturele evenementen georganiseerd. Deze bestaande manifestaties moeten gekoesterd en ondersteund worden. Het tweejaarlijks theater-

Het dorpsontwikkelingsplan

festival is daar een goed voorbeeld van. Nieuwe culturele evenementen zouden moeten aansluiten op het specifieke karakter van het dorp en het landschap. Het wandelend duin- en kustlandschap en de stabiele klif kunnen als thema gebruikt worden voor tijdelijk kunstwerken en manifestaties.

Om het dorpsontwikkelingsplan te realiseren moeten er verschillende partijen in actie komen. De gemeente zal onderdelen uit het plan kunnen verwerken in het op te stellen bestemmingsplan. Daarmee wordt realisatie mogelijk gemaakt. Bij herinrichting van de openbare ruimte heeft ook de gemeente het initiatief. Maar er zijn ook projecten die door recreatieondernemers, agrariërs of inwoners van Den Hoorn opgepakt moeten worden. Daarbij kun je denken aan de realisatie van wandelsporen of het organiseren van een kunstmanifestatie. Credo is daarbij klein beginnen. Wanneer het een succes blijkt te zijn, kan het verder uitgebouwd worden. Voor productie en afzet van streekproducten en streekdiensten (arrangementen) in combinatie met landschapbeheer is het noodzakelijk dat de ondernemers, agrariërs en inwoners van Den Hoorn zich (in een stichting of coöperatie) organiseren.

Het dorpsontwikkelingsplan (zie ook kaart bijlage 1) is een rijk plan met veel voorstellen en invalshoeken. In de volgende paragrafen worden alle voorstellen toegelicht. Om maatregelen overzichtelijk te maken wordt het plan uiteengelegd in vijf zogenaamde landschappen; het levend cultuurlandschap, het agrarisch landschap, het recreatieland- schap, het culturele landschap en het gebouwde landschap.

Het levende cultuurlandschap

Knelpunten en kwaliteiten

Het cultuurlandschap rond Den Hoorn is rijk en divers, maar laat zich alleen door de kenner lezen. Het landschap is namelijk in de afgelopen 50 jaar sterk vervlakt. Het onderscheid tussen het Oude Eiland en de Polders is nagenoeg verdwenen. Ook de verschillen tussen de voormalige baaien zoals De Naal en Hoornder nieuwanland dreigt verder te vervlaken. De kavelstructuur is overal nagenoeg gelijk, hoofdwatgangen hebben overal eenzelfde profiel. Het landschap is door boerderijverplaatsingen verdicht waardoor echt grote ruimten nog maar op enkele plaatsen aanwezig zijn. Weg- en erfbeplantingen zijn verdwenen en overal worden dezelfde soort schuren als aan 'de overkant' gebouwd.

Uitgangspunten

Na jaren van vervlaking gaan we terug naar de cultuurhistorische basis van het landschap. De verschillen tussen het licht glooiende Oude Eiland, de vlakke Polders en het sterk geaccidenteerde duingebied worden versterkt. Den Hoorn komt weer op de rand van het Oude Eiland te liggen. En het wandelend landschap wordt nog sterker beleefbaar. Het watersysteem wordt gericht op het langer vasthouden van zoet water. Naar de zuidpunt toe wordt het water steeds brakker.

Keileemensemble van schapen, boeten en tuunwallen

Het Oude Eiland ensemble

De Naal, Zouteland en De Grie (polderensemble)

De Kuil, Hoornder nieuwanland (polderensemble)

De Mokbaai

De Prins Hendrikpolder (polderensemble)

Dijken (polderensemble)

Duinen en strand

Verdichten van de rand van het Oude Eiland met bebouwing

Zoetwaterbrongebieden

Hoofdwatgang met moerasstroken

Maatregelen

Oude Eiland

- De hoogteverschillen worden versterkt door aanleg van tuunwallen op de keileemhoogtes en moeraszones langs de hoofdwatergangen. De moeraszones liggen juist op de laagste delen van het landschap.
- Op de keileemhoogtes wordt ingezet op het behoud van schapenteelt in combinatie met de schapenboeten en tuunwallen. Om schapenteelt voor het hele eiland te behouden zal een stimuleringsregeling, een zgn. landschapsfonds, ontwikkeld moeten worden. Een koppeling met toerisme en recreatie ligt voor de hand.
- Openheid benadrukken in gebieden zoals De Hemmer en De Mars door geen nieuwe bouwkavels toe te staan. Wanneer een bebouwing vrijkomt door bedrijfsbeëindiging of om andere reden kan de openheid versterkt worden door deze bebouwing te verwijderen (Rood voor ruimte regeling).
- Grens tussen Oude Eiland en Polders benadrukken. Dat kan door bebouwing die elders weg moet te verplaatsen naar de Hoornderweg (ten noorden van de weg)
- Door aanlegvergunningen en beheersvergoedingen instandhouden van het lichtglooiende maaiveld en het slotenpatroon van het Oude Eiland
- Op de grens tussen het Oude Eiland en de Duinen brongebieden maken voor zoetwater. Het zoete water wordt langer vastgehouden, waardoor er voor de natuur en de agrariërs een betere situatie ontstaat. Voorbeeld is het gebied dat door Staatsbosbeheer bij de Oude Weg is gerealiseerd. Afhankelijk van de locatie kan bij realisering aansluiting gezocht worden met cultuurhistorische patronen zoals oude kreeklopen e.d.. Door de agrarische natuurvereniging de Lieuw is voor De Mars al een projectvoorstel gedaan dat hierop kan aansluiten.
- Erfbeplanting is een goede manier om bestaande grote schuren in het landschap in te passen. Om de openheid te bewaren zijn grootschalige bospercelen niet gewenst.

Polders

- De reeks van De Naal, Buitendijk De Kuil, Hoornder nieuwanland en de Mokbaai wordt als wandelend landschap versterkt, door de verschillen tussen zoet en zout en de drooglegging te benadrukken.
- Het watersysteem van de Polders wordt gescheiden van het Oude Eiland, waardoor het zoete water uit De Naal benut kan worden voor de Prins Hendrikpolder. Hierdoor krijgt de Havensluis weer zijn oorspronkelijke functie terug. Dit project wordt voor een belangrijk deel in 2006 door de Lieuw gerealiseerd.
- Hoornder nieuwanland wordt een polder die natter en brakker is en als watersysteem afgekoppeld wordt van het zoetwatersysteem door de bouw van een gemaal bij het Molwerk. Door deze maatregel krijgt de Prins Hendrik Polder een betere waterkwaliteit.
- Tegen de duinrand in De Naal en De Kuil en in het westen van de Prins Hendrikpolder wordt het zoetwater in verbrede sloten langer vastgehouden waardoor de zoetwatervoorraad in het grondwater vergroot wordt.
- De verkaveling in de Prins Hendrikpolder kan worden opgeschaald met behoud van de historische rechte kavelstructuur.

Het dorpsontwikkelingsplan

- Openheid benadrukken in gebieden De Kuil, Hoornder nieuwanland, De Naal, Zouteland, Buitendijk en De Grie door geen nieuwe bouwkanvells toe te staan in de open ruimten en nieuwbouw te concentreren langs de randen van de ruimtes. Wanneer een bebouwing vrijkomt door bedrijfsbeëindiging of om een andere reden kan de openheid versterkt worden door deze bebouwing te verwijderen (Rood voor ruimte regeling).
- Erfbeplanting is een goede manier om bestaande grote schuren in het landschap in te passen. Om de openheid te bewaren zijn grootschalige bospercelen niet gewenst.

Duinen

- De duinen en het dynamische kustlandschap wordt als waardevol natuurlandschap in stand gehouden en ontwikkeld conform de visie van het Nationaal Park Duinen van Texel.

Het agrarische landschap

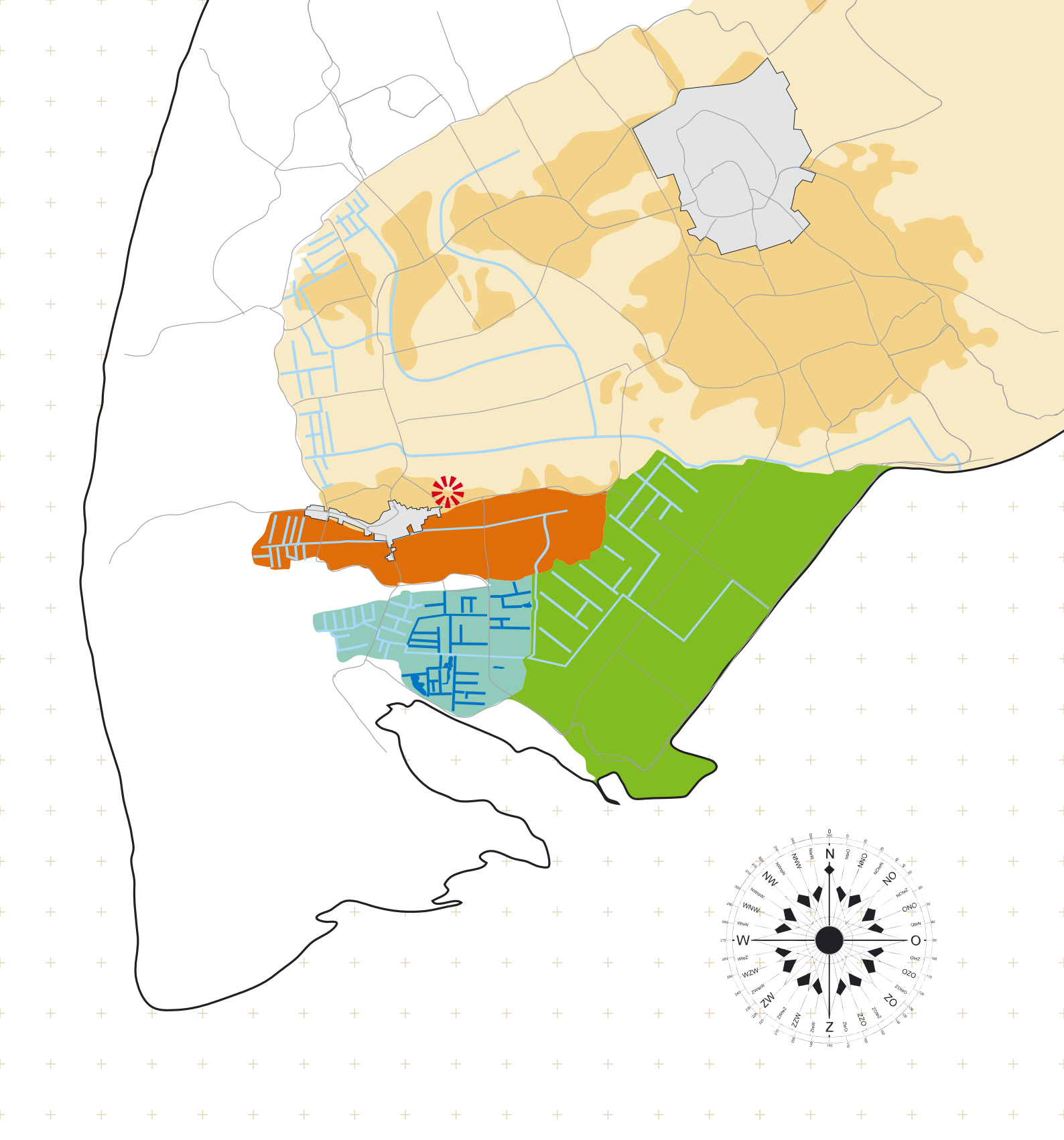
Knelpunten en kwaliteiten

De landbouw bepaalt voor een groot deel het landschapsbeeld rond Den Hoorn, schapen en bollen zijn kenmerkend. De mondiale concurrentie en de veranderingen van de Europese subsidies en dergelijke zetten de agrarische bedrijfsvoering onder druk. Hierdoor dreigt de schapenteelt van het eiland te verdwijnen. Om de concurrentie aan te gaan ligt schaalvergroting voor de hand. Maar vergaande schaalvergroting is door de landschappelijke waarde van het gebied niet mogelijk. Vergroting van en samen-voegen van bedrijven is nog wel een optie. Een mogelijk alternatief is een zogenaamde verbrede agrarische bedrijfsvoering. Doordat Texel al ver is met ontwikkeling van eigen streekproducten heeft het ten opzichte van andere regio's een voorsprong. Wat ontbreekt, is de koppeling van de agrarische productie van streekproducten en 'landschaps'-producten (zogenaamde groene- en blauwe diensten) aan toerisme en recreatie.

Uitgangspunten

De nieuwe agrarische ondernemer levert in de toekomst een breed pallet aan producten. De rode draad is de relatie met het land. De verschillen in bodem en water-huishouding worden ingezet om de agrarische bedrijfsvoering te specialiseren. De individuele ondernemer zoekt naar nieuwe producten en markten. Het specialiseren blijft natuurlijk een vrije keuze, in dit plan worden de accenten aangegeven. Hierdoor worden de verschillen tussen het Oude Eiland en de Polder versterkt.

Naast de traditionele agrarische producten zoals schapen of bollen levert de agrariër groene en blauwe diensten in de vorm van natuur-, landschap- en toeristische producten. Specialisatie en verbreding van producten kan een oplossing zijn en een duurzaam inkomen genereren. Elke agrariër zal zelf een keuze uit dit pallet van mogelijkheden maken. Bij de agrarische producten ligt de nadruk op de ontwikkeling van regionale 'Texelse' producten en mogelijk 'Hoornder' streekproducten zoals de narcis 'de Dubbele van Sion', het Hoornder Loodsbier of zilte zeegroenten.

Het dorpsontwikkelingsplan

De streekproducten kunnen overigens ook van agrarische bulkproducten zoals tarwe en de Texla-aardappel worden gemaakt. De streekproducten kunnen direct aan de Hoornder restaurants en supermarkt worden geleverd. Maar het is ook belangrijk om de producten ook op het vasteland af te zetten. Een organisatie zoals de vereniging Echt Texels Product steekt hier al veel energie in. Dat zou verder uitgebouwd kunnen worden. De traditie van verkoop aan huis moet worden uitgebreid met informatievoorziening op locatie en verkoop via internet.

Maatregelen

Oude Eiland

- Op de keileemhoogtes ligt het accent op schapenteelt met streekproducten als Waddengoud. Om de schapenteelt te behouden voor het eiland zou meer de nadruk op de karakteristieke eigenschappen van het lamsvlees gelegd moeten worden en zouden nieuwe schapenproducten ontwikkeld moeten worden, bijvoorbeeld een specifiek gekruide lamsham of lamsvlees van de brakke weides. Door financiële koppeling van schapenteelt met het toerisme blijven de schapen onderdeel van het landschapsbeeld.
- Stimuleren en via regelgeving behouden van graslandpercelen.
- Gekoppeld aan de ontwikkeling van een oliemolen zou het Oude Eiland (etherische) oliehoudende gewassen verbouwd kunnen worden. Deze specialisatie zorgt voor een kleurrijk pallet aan kavels, die ook voor de recreant interessant is.
- Tegen de binnenduinrand, waar onder andere het als 'ruime jas natuur' begrensde gebied ligt, worden zoetwater brongebieden ingericht. Natuurontwikkeling, agrarische natuurproductie, recreatie en toerisme en blauwe diensten worden in deze gebieden gecombineerd. De agrariër produceert natuur, die hij eventueel kan oogsten en verkopen. Het zijn streekproducten uit de natuur, vergelijkbaar met de Cranberry's op Terschelling. Een voorbeeld voor een dergelijk integraal plan is het planvoorstel van de Lieuw voor De Mars (zie ook de projectenlijst).
- Ontwikkelen van een 'rood voor ruimte' regeling waarbij het mogelijk is om agrarische bedrijfsgebouwen uit de open ruimtes te verplaatsen naar de Hoornderweg en Witte Weg.
- Opzetten van een landschapsfonds waaruit de groene en blauwe diensten worden betaald.
- Kennisontwikkeling en -uitwisseling ten aanzien van streekproducten, recreatie en toerisme (vergelijk studieclubs zoals die bijvoorbeeld in het Westland functioneren).
- De agrariër levert, deels tegen een vergoeding de volgende diensten:
 1. Herstel en instandhouding van wierd- en zodendijken, tuunwallen, erfbeplanting, drinkpoelen en historische bouwwerken als schapenboeten en stolpen, oud grasland en het microreliëf. Het houden of terugfokken van bijzondere Texelse schapenrassen zoals Blauwe Texelaar en 'pijlstaart'.
 2. De productie van natuur zoals het instandhouden van oud grasland, droge en vochtige soortenrijke graslanden, bloemrijk grasland, bonte

De keileemhoogtes: accent schapenteelt

Het Oude Eiland: accent gras en oliehoudende gewassen

De Naal, Zouteland en Buitendijk: accent bollenteelt

De Prins Hendrikpolder: accent bulkprodukten

De Kuil, Hoornder Nieuwland: accent agrarisch natuurbeheer

Zoetwaterbrongebieden: accent biologische teelten

Brakwatergebieden: accent agrarisch natuurbeheer en brakke teelten

Hoofdwatgang

Zoekgebied oliemolen

Het dorpsontwikkelingsplan

- + weideranden, kruidenrijke zomen, soortenrijk weidevogelgrasland, faunaranden enz.
- + 3. Het rondleiden en het geven van uitleg over schapencultuur en andere agrarische bedrijfstakken, het verhuren van trekkershutten, organiseren van wandelarrangementen, beeldende kunst over schapencultuur enz.
- + 4. Realisatie van waterberging in de vorm van verbrede sloten en vloeiende moerasoeveren, waterconservering in de brongebieden, aanleg natuurvriendelijke oevers, natuurvriendelijk baggeren, wegbermbeheer, oeverbeheer en publieksvoorlichting over het werk van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK).
- + 5. Aanleg en onderhoud van wandelsporen en loodspunten.

De Polders

- + • Op de kalkrijkere en zanderige gronden van De Naal, Zouteland en Buitendijk ligt het accent op bollenteelt. Nat en brak agrarisch natuurbeheer en productie van brakke natuurvegetaties en zilte gewassen als zeekraal, vind je voornamelijk in Hoorder nieuwwand. Vrije teeltruimte met accent bulkproducten in de Prins Hendrik polder. De bulkproducten kunnen overigens ook worden gebruikt voor streekproducten.
- + • De agrariër levert deels tegen een vergoeding de volgende diensten:
 - + 1. Herstel en instandhouding van dijken, kreekrestanten, erfbeplanting en historische bouwwerken als dijkcoupures, stuwen en sluisen.
 - + 2. De productie van natuur zoals weidevogelgraslanden, plas-dras, bont hooiland, bont en kruidenrijk weiland (dijken), vluchtplaats weidevogels, faunaranden, brakke vegetaties enz.
 - + 3. Het rondleiden en het geven van uitleg over bollen-, bulkcultuur, agrarisch natuurbeheer, kamperen en feesten bij de boer, wandelarrangementen enz.
 - + 4. Realisatie van waterberging in de vorm van verbrede sloten en terrastaluds, waterconservering in de brongebieden, natuurvriendelijke oevers, natuurvriendelijk baggeren, wegbermbeheer, oeverbeheer en publieksvoorlichting over het werk van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK).
 - + 5. Aanleg en onderhoud van wandelsporen en loodspunten.

Het recreatie landschap

Knelpunten en kwaliteiten

Het toerisme vormt de basis van de economie van Den Hoorn. Loodsmansduin neemt een belangrijke plaats in. De rust, de schapen, de bollen en het duinland-schap worden hoog gewaardeerd door bewoners en recreanten. Zon, zee en strand alleen zijn niet meer voldoende om de recreanten te trekken. Seizoensverbreding en specialisatie zijn noodzakelijk om de afname van het aantal toeristen te keren. Belangrijke kwaliteit is het oude landschap en de natuur in de directe omgeving. Een knelpunt is de vervlakking van het landschap en het feit dat zowel het duinland-schap als het agrarisch landschap slecht ontsloten zijn voor wandelaars. De geluids-overlast door helikopters verstoort de rust.

Uitgangspunten

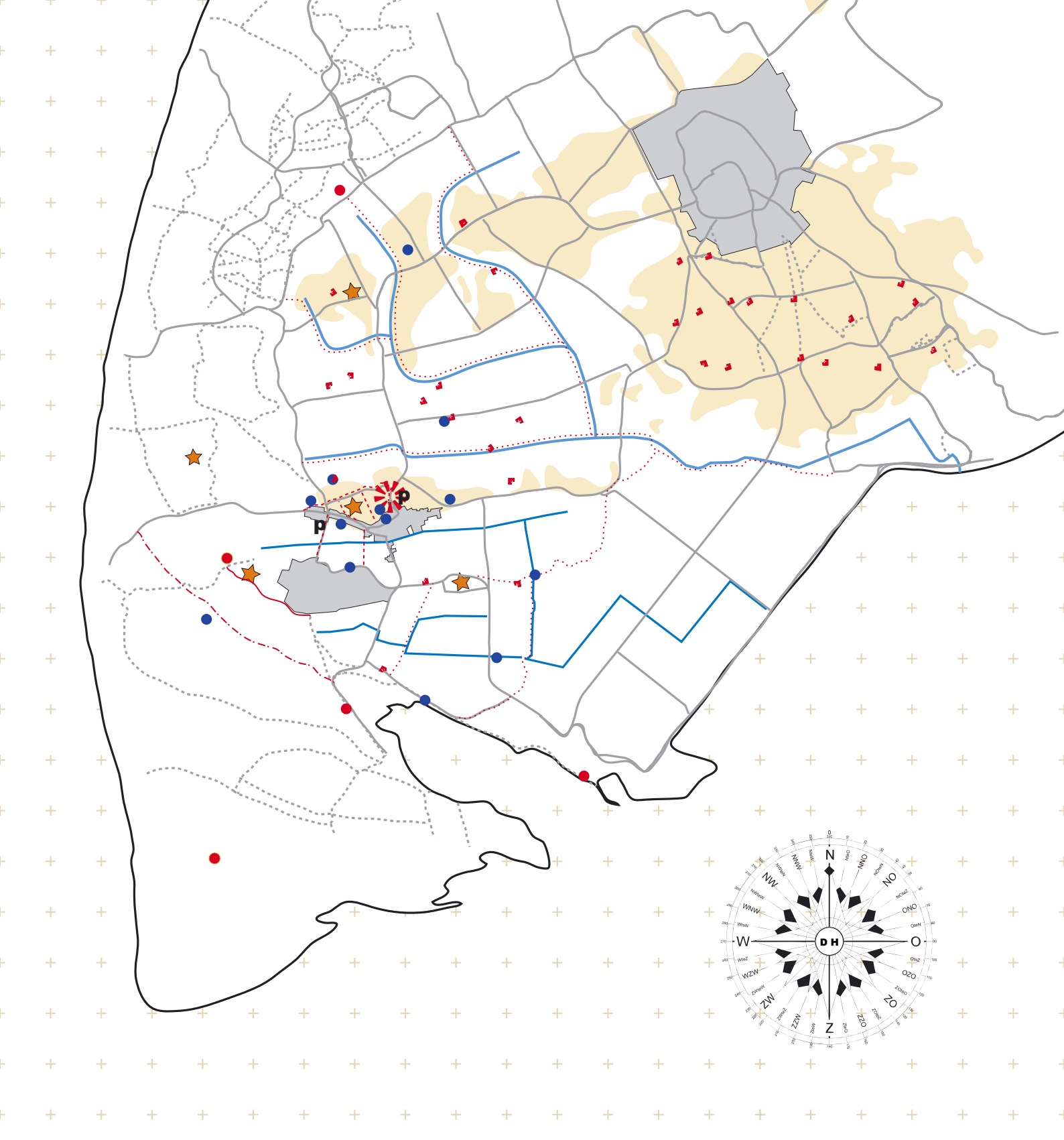
Tot voor kort werd voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie een doelgroepenbenadering gehanteerd. Potentiële bezoekers werden onderverdeeld in groepen als zakelijke toeristen, jonge gezinnen, senioren en tweeverdieners. De laatste tijd is duidelijk geworden dat een bezoeker zich niet langer in een hokje laat duwen. Mensen willen zowel stad als natuur, authentieke producten naast snelle technologische snuffjes. Men wil onthaasting maar op een ander moment juist actie en spanning. En dat kan zowel voor iemand van 25 als van 50 jaar gelden. Beter is het om aan de hand van belevingspectra te werken. Wat is er te beleven en wat is er te doen? Dat bepaalt of mensen voor een bepaalde bestemming kiezen. Vraag is dus welk belevingsprofiel kiezen we voor Den Hoorn? Het belevingsprofiel dat uit de gesprekken naar voren komt is als volgt samen te vatten: Den Hoorn richt zich op toeristen die voorzieningen zoeken met een bijzondere en sfeervolle uitstraling. De bezoeker wil verzorgd worden in een prettige rustige omgeving. Tijdens een vakantie wil men cultuur, natuur én strand. Er is veel interesse naar het verleden. In de vrije tijd gaat men op zoek naar de werkelijkheid, naar eerlijkheid en het alle-daagse. Alles wat het label authentiek heeft krijgt daarmee meerwaarde. Men wil de vrije tijd nuttig besteden. Men moet er iets van opsteken, wijzer worden, zich kunnen ontplooiën. Toeristisch-recreatieve voorzieningen richten zich ook op een educatief en cultureel karakter.

De rust, ruimte en frisse lucht en het feit dat het echt donker wordt, is een van de kwaliteiten van Den Hoorn. Maar daarmee onderscheidt Den Hoorn zich nog niet ten opzichte van andere Waddeneilanden.

Het levend cultuurlandschap en het culturele landschap zijn de belangrijke trekken van Den Hoorn. Het Oude Eiland met tuunwallen en het wandelend landschap van duinen en geulen moet goed beleefbaar zijn. Daarnaast moeten er activiteiten en manifestaties zijn die specifiek voor Den Hoorn zijn en waar men speciaal voor komt en die aansluiten bij het eigen belevingsprofiel van Den Hoorn en omgeving.

In het recreatielandschap worden vooral de maatregelen beschreven die het mogelijk maken om het landschap te beleven en daarmee het seizoen te verbreden. De meest eenvoudige ingreep om het seizoen te verbreden en het landschap beter beleefbaar te maken, is de realisatie van een gevarieerd padenstelsel. In de duinen liggen al veel wandelpaden, maar door ook het agrarische gebied voor de wandelaar te ontsluiten is het mogelijk om meer gevarieerde wandelingen te maken.

Daarnaast zijn activiteiten zoals Broadway, de Hoornder Donderdagen en nieuw te ontwikkelen activiteiten en manifestaties van belang, deze worden beschreven in het culturele landschap. Wanneer die gebaseerd zijn op het specifieke karakter van de zuidpunt van Texel kan Den Hoorn zich blijvend onderscheiden. Het recreatieve landschap wordt niet alleen voor de toeristen ontwikkeld. Ook bewoners van Den Hoorn en overige delen van Texel maken gebruik van dit landschap.

Maatregelen

De maatregelen voor het recreatielandschap bestaan uit:

- De realisatie van een gevarieerd padenstelsel.
- De uitbreiding of aanpassing van accommodaties.
- Maatregelen met betrekking tot activiteiten en voorzieningen.

Om een gevarieerd padenstelsel te realiseren worden de volgende maatregelen genomen:

- Twee vrijliggende wandelpaden vanaf de camping Loodsmansduin naar de dorpskern; één door dwars door De Naal en één langs de Rommelpot
- Een kort vrijliggend wandelpad van het Hoge Achterom naar het Lage Wegje tussen tuunwallen.
- Een wandelpad ten noorden van het Lage Wegje tussen twee tuunwallen in combinatie met herprofilering van het Lage Wegje waardoor er een veilige situatie voor het langzaam verkeer ontstaat (zie ook voorbeelduitwerking in hoofdstuk 4). Dit plan is onderdeel van het Marsplan (zie projectenlijst).
- Een extra parkeerplaats aan de Kerkstraat (bijvoorbeeld op het erf van Duinker) als opstappunt voor wandelaars en fietsers, die Den Hoorn en omgeving willen verkennen.
- Eenvoudige wandelsporen door het agrarisch gebied die geleidelijk en afhankelijk van het succes door recreatieondernemers en agrariërs worden aangelegd. Voor aanleg en beheer wordt men door de overheid ondersteund. De locatie wordt in gezamenlijk overleg bepaald maar mogelijke tracés zijn de dijk van de Prins Hendrikpolder en langs hoofdwatgangen. Het kunnen natuurlijk ook paden door de graslanden of over akkers zijn. Bijvoorbeeld door De Mars of Hoornder nieuwwand. De wandelsporen worden aantrekkelijker voor beide partijen als er via deze sporen bijvoorbeeld een kaasmakerij of informatieboet te bezoeken is. De wandelsporen kunnen in bepaalde perioden opengesteld worden en er kunnen regels worden gesteld ten aanzien van toegankelijkheid voor honden. Door middel van hekken, overstapjes en planken over sloten kan worden gestimuleerd dat alleen de echte wandel- en natuurliefhebbers op de sporen wandelen.
- Doordat er geen grote ruimtelijke ingrepen nodig zijn bij het openstellen van wandelsporen is het ook mogelijk om de wandelsporen jaarlijks opnieuw uit te zetten. Recreatieondernemers en agrariërs bepalen aan het begin van het seizoen, afhankelijk van bijvoorbeeld de teelten op het land, waar de wandelpaden getraceerd worden. Overstapjes en loopplanken krijgen jaarlijks een andere plaats. De jaarlijkse routes worden via internet bekend gemaakt.
- Verbreiding van de openstelling van de bestaande wandelpaden in het Nationaal Park Duinen van Texel, waardoor het wandelseizoen langer wordt
- Aanleg van een fietspad rond de camping Loodsmansduin als alternatief voor de fietsroute over de camping, waardoor er een gevarieerde fietsroute door agrarisch gebied en door de duinen ontstaat vanaf de boot naar Den Hoorn.
- Aanpassen van fietsroutes door de overlap tussen routes te verwijderen en nieuwe routes door het agrarisch gebied en de duinen te traceren.

nieuwe fietsverbinding

nieuwe wandelverbinding rond het dorp

nieuw wandelspoor door agrarisch gebied

bestaand wandelpad, openstelling verruimen

Loodsbaken

Loodspunten; bijzondere plekken en verloren dorpen

netwerk van schapen-boetjes (schapenschuur/trekshut/infocentrum/artist in residence)

keileemensemble van schapen, boeten en tuunwallen

bestaand fietsnetwerk

bestaand wandelnetwerk

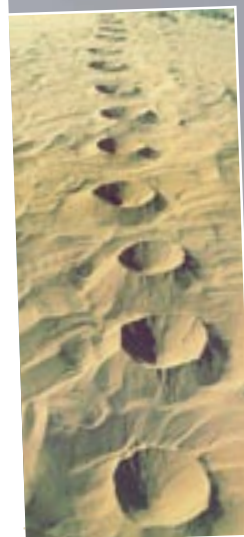

wandel- en fietsopstapplaats

- Herinrichting van wegen in het buitengebied waardoor voor langzaam verkeer een veilige situatie ontstaat; bijvoorbeeld het herprofilen van het Lage Wegje met ruimte voor fietsverkeer (zie voorbeelduitwerking hoofdstuk 4) waarbij de wandelaars via een vrijliggend wandelpad langs het Lage Wegje worden geleid.

Op het gebied van accommodaties stellen we de volgende maatregelen voor:

- Loodsmansduin omvormen naar een kwalitatief hoogwaardige duincamping die aansluit bij het hoogwaardig en duurzame karakter van de zuidpunt van Texel en van meerwaarde is voor het dorp. Dit kan door een grotere variatie aan kampeeraccommodaties te realiseren in een lagere dichtheid. Van huisje tot tent, maar gericht op een duurzame, lichte manier van bouwen met een architectuur die specifiek is voor dit duingebied. Bijv. duinwoningen, woningen bekleed met duinmaterialen, tenthuisjes e.d.. Door hier autarkisch (zelfvoorzienend) te bouwen is het mogelijk om te bouwen zonder het duinmilieu onevenredig te verstoren.
- Gebruik van bestaande schapenboeten en stolpen wordt verruimd naar extensief recreatief gebruik (trekkershut) of cultureel gebruik (zie cultureel landschap). Uitgangspunt hierbij is 'behoud door ontwikkeling'. Door de schapenboeten een functie te geven kun je ze voor de toekomst behouden. Behoud van het authentieke karakter van de schapenboet en omgeving is uitgangspunt bij een nieuwe functie. Aan de buitenkant veranderen ze nauwelijks, de omgeving bestaat gewoon uit een grasvlak omkaderd door bijvoorbeeld tuunwallen. Dit betekent bijvoorbeeld ook dat ze niet toegankelijk zijn voor auto's en geen terras met tuinstoelen hebben. Ook de schapenboeten zouden autarkisch (zelfvoorzienend) kunnen zijn waardoor de maatregelen beperkt kunnen blijven.
- Het verruimen van het gebruik is een manier om bestaande schapenboeten te behouden en niet bedoeld om nieuwe schapenboeten te realiseren
- Door een aantal schapenboeten als eenvoudige trekkershutten in te richten is het mogelijk een netwerk van trekkersboeten te realiseren. Wanneer dat gecombineerd wordt met de aanleg van eenvoudige wandelsporen is het mogelijk om hiervoor een wandelarrangement te realiseren.
- Slaapplaatsenquotum voor Den Hoorn en wijk H wordt geconsolideerd. De slaapplaatsen zijn niet meer gebonden aan de locatie. Hierdoor wordt het mogelijk om slaapplaatsen die nu niet gebruikt worden beter te benutten. Wel is het zaak om criteria te ontwikkelen om grootschalige ontwikkelingen te voorkomen.
- Kennisontwikkeling en -uitwisseling met betrekking tot arrangementen, samenwerking met agrariërs, en natuurorganisaties.
- Geen uitbreiding van het aantal tweede woningen en beleid ontwikkelen dat gericht is op het verminderen van het aantal tweede woningen.
- Geen verdere verdichting van De Naal, Buitendijk, De Mars, De Hemmer, De Kuil en Hoornder nieuwanland door de bouw van vakantiewoningen of het kamperen bij de boer. Dit zou juist de open ruimte en authenticiteit verder aantasten. Bovendien lijkt het verstandig om eerst in te zetten op het verbeteren van de kwaliteit van de bestaande camping.

Tot slot worden de volgende maatregelen op het gebied van activiteiten en voorzieningen voorgesteld:

- Aanleg van loodsbakens en loodspunten. (Zie culturele landschap). De loodsbakens en -punten zijn zowel pleisterplaatsen (waar de recreant even van de fiets stapt, rust neemt, gaat zitten, picknicken of spelen) als ook bijzonder plekken waar de recreant de kenmerkende historie, geomorfologie of cultuurhistorie van die specifieke plek kan beleven en ervaren. Er is bewust niet gekozen voor één traditioneel museum maar voor informatie op locatie. Daarbij kan in een schapenboet of oude stolpboerderij informatie gegeven worden over de historie en teelt van schapen (zie ook loodsmannetje cultureel landschap).
- In samenwerking met andere ondernemers worden arrangementen ontwikkeld, bijvoorbeeld:
 1. Loodstochten door het levend cultuurlandschap langs loodspunten- en bakens, Hoornder producten als schapen, bollen, kaas, oliemolen, weidevogels, brakke vegetaties enz. incl. overnachtingen en eten.
 2. Workshops en teambuildingsarrangementen op gebied van kunst, cultuur en levend landschap zoals landart op het strand en kunst in schapenboeten.
 3. Natuur- en cultuurreizen SNP-SBB.
- Het organiseren van excursies over het Oude Eiland, door de Polders en door het dynamische kustlandschap. (zie cultureel landschap).
- Overheden wijzen op het belang van omlegging van de routes van helikopters voor Den Hoorn.

Het culturele landschap

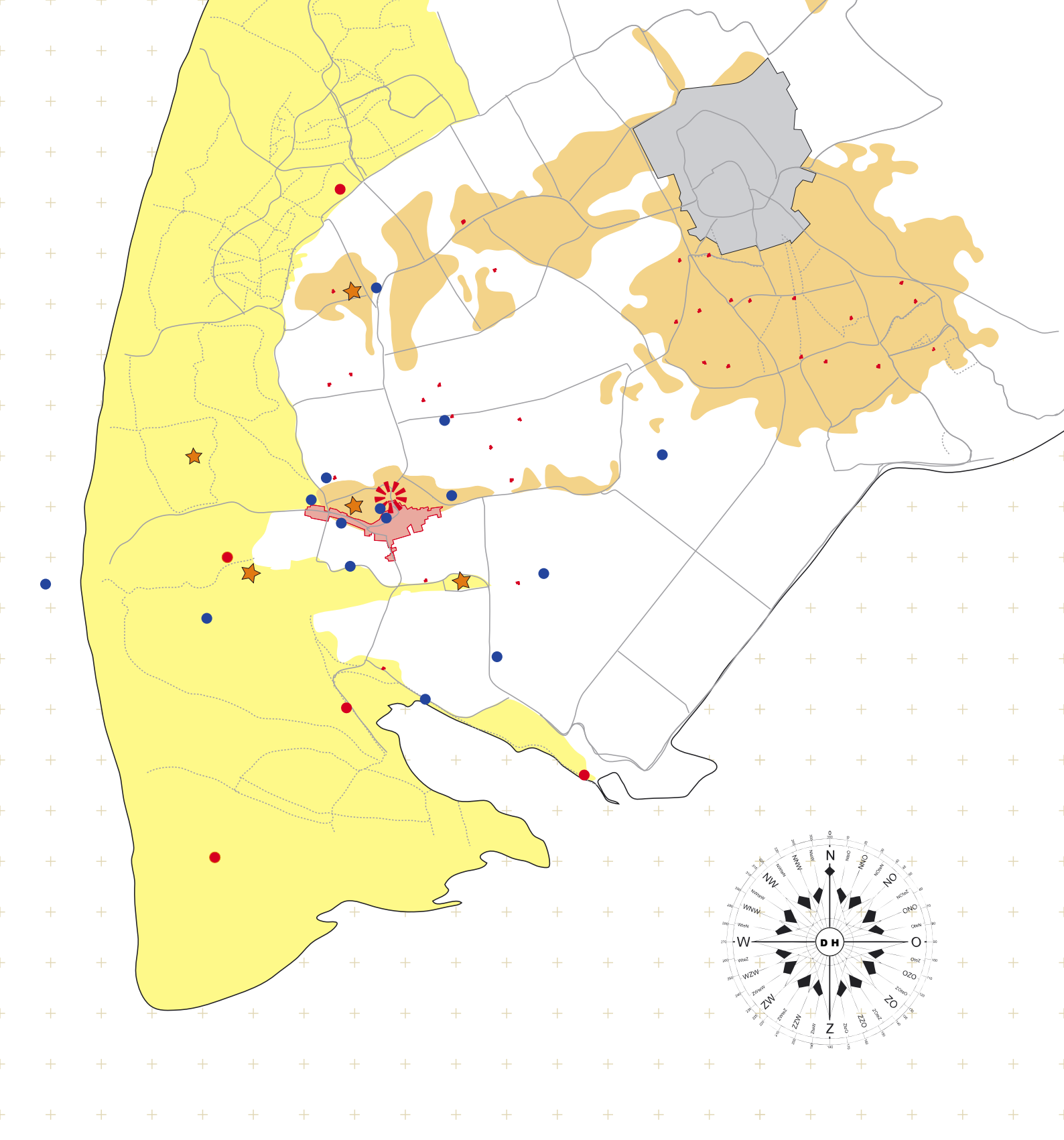
Knelpunten en kwaliteiten

Cultuur in Den Hoorn heeft een aantal gezichten. Den Hoorn heeft nog een echte dorpscultuur die zorgt voor samenhang en betrokkenheid. De supermarkt en het dorps huis nemen daarbij een belangrijke plaats in. Er zijn tradities zoals Ouwe Sunderklaas en Meierblis. Daarnaast heeft Den Hoorn in vergelijking met andere dorpen veel kunst en cultuur. Er is een tweejaarlijks theaterfestival Broadway. Er zijn galeries en goede restaurants. Een ander aspect dat de cultuur van Den Hoorn heeft bepaald is het loodswezen. Namen als Loodsmansduin, Loodsmanswelven en het Kompas en de loodshuisjes verwijzen nog naar dit verleden. Het loodswezen speelt ook in het collectieve geheugen van de bewoners van het dorp nog een belangrijke rol. De beroepsgroep zelf is echter nagenoeg verdwenen.

Uitgangspunten

De verschillende culturele aspecten worden ingezet om Den Hoorn en omgeving zijn eigen specifieke karakter te geven. Hierdoor is er ook jaarrond in Den Hoorn wat te beleven waardoor het seizoen verbreed kan worden (zie het recreatielandschap). Er is een goede voedingsbodem voor een rijk cultureel landschap en het dorpsontwikkelingsplan zet daar sterk op in.

Het culturele landschap en het levend cultuurlandschap bepalen het beeld van Den Hoorn en omgeving. Deze twee landschappen staan in directe wisselwerking

Het dorpsontwikkelingsplan

met elkaar. Het levend cultuurlandschap is de drager van het culturele landschap; het loodswezen, het stabiele Oude Eiland met keileemhoogtes en het dynamische wandelende kustlandschap vormen een uitgangspunt voor verdere ontwikkeling van het culturele landschap. Door steeds weer het landschap en het specifieke karakter van Den Hoorn en omgeving als uitgangspunt te nemen krijgt een initiatief altijd een Hoornder accent. Wat er georganiseerd wordt hangt geheel af van het initiatief van de Hoorners.

Door specifieke plekken, die belangrijk zijn in de historie van het landschap, te verbijzonderen wordt de ontwikkeling van het landschap zichtbaar gemaakt. Belangrijk is dat de plekken passen in de sfeer van het landschap en eenvoudig zijn.

Kunst en cultuur kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van de kwaliteiten van Den Hoorn en het landschap rondom Den Hoorn. Er is veel bekend over de historie van Den Hoorn en omgeving. Veel bewoners kennen verhalen bij bijzondere plekken in het landschap. Ook is er veel bekend over de natuur in de duinen en het agrarisch gebied. Daarnaast zijn er anekdotes over gebeurtenissen in Den Hoorn. Wanneer je meer kennis hebt van een gebied ga je het ook meer waarderen. Daarom is het belangrijk om de kennis die er is van Den Hoorn en het landschap rondom Den Hoorn, te ontsluiten voor bewoners en bezoeker.

Maatregelen

De maatregelen voor het culturele landschap bestaan uit:

- Het zichtbaar maken van de cultuurhistorie in het landschap.
- Het ontwikkelen van kunst en cultuur in Den Hoorn.
- Het toegankelijk maken van informatie over cultuurhistorie en kunst en cultuur in Den Hoorn en omgeving.

Zichtbaar maken van cultuurhistorie

• De cultuurhistorie en de ontwikkeling van het landschap wordt inzichtelijk gemaakt door realisatie van de loodsbakens en loodspunten. Loodsbakens zijn bestaande uitzichtpunten in het landschap. Deze uitzichtpunten liggen allemaal op plaatsen die iets vertellen over de ontwikkeling van het landschap. De hervormde kerk neemt daarbij een belangrijke plaats in. Het is geen uitzichtpunt maar wel het belangrijkste baken van Den Hoorn en omgeving. Hij is vanaf de boot zichtbaar. De volgende loodsbakens zijn in het dorpsontwikkelingsplan aangegeven:

- de Hervormde kerk;
- de bunker bij Loodsmansduin;
- het vogeluitkijkpunt bij De Geul/ Mokbaai;
- de mast met meetapparatuur op De Hors;
- het hoge duin bij de Veerhaven;
- de uitkijktoren Fonteinsnol in de Dennen.

• Bij elk loodsbaken wordt het eigen karakter versterkt. Uitgangspunt daarbij is een goede maar eenvoudige vormgeving die past bij het karakter van de plek.

Het dorpsontwikkelingsplan

Er ontstaan uitzichtpunten waar je een specifiek onderdeel van het wandelend landschap kunt ervaren. In de voorbeelduitwerking Loodsbakens (hoofdstuk 4) worden voorbeelden gegeven hoe de loodsbakens verbijzonderd kunnen worden.

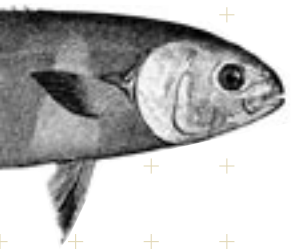
- Loodspunten zijn punten en elementen in het landschap die iets vertellen over het ontstaan en de geschiedenis van de plek. In het plan zijn een aantal loodspunten aangegeven. De lijst kan in de loop der tijd aangevuld worden. De volgende loodspunten zijn in dit plan aangegeven:

- De verdwenen dorpen; De Westen, Borcamer, Oude Horn, 't Clijf en het Bunkerdorp.
- De Havensluis en omgeving, Dit plan is onderdeel van het plan Oude Horn van de Lieuw. Delen zijn al uitgevoerd en in september wordt de reconstructie van de havensluis uitgevoerd. De volgende fase (fase4) is het uitgraven van een oude kreek en het omleiden van de hoofdwatgang.
- Oude waterput bij het Hoge Achterom. Deze put is één van de plaatsen waar de inwoners van Den Hoorn zoet water haalden.
- Schapenboet als informatiepunt of trekkershut in De Mars; Deze boet is onderdeel van het plan van de Lieuw voor De Mars. Dit plan bestaat onder andere uit herstel van oude historische patronen en elementen in combinatie met ontwikkeling van natuurwaarden.
- De Vigilant, een oude authentieke stolpboerderij.
- De verdwenen watermolen langs de Watermolenweg.
- De vloedpalen die de vloedlijn door de eeuwen heen markeren (zie uitwerking loodsbakens en -punten hoofdstuk 4)
- Realisatie van een Oliemolen nabij de locatie van de oude molen.
- Loodspunten zijn vooral stille getuigen van het historisch landschap. Voor een deel zijn de loodspunten bestaande elementen of gebouwen (zoals de Vigilant) en volstaat het opknappen en in stand houden. Voor een deel zijn het punten in het landschap waarvan sommige nog weten hoe het er ooit uitzag. Deze plekken kunnen gereconstrueerd worden zoals het havensluisje. Het kunnen ook plekken worden met een subtiele verwijzing naar het verleden zoals een reeks vloed palen die iets vertellen over het ontstaan van het landschap. Niet alle loodspunten hoeven zichtbaar gemaakt te worden, er kunnen ook virtuele punten bij zitten. In het veld onzichtbaar, maar door verhalen als beeld op te roepen (bijvoorbeeld de bunker voor de kust bij paal negen). Bij alle loodspunten is aandacht voor de vormgeving belangrijk, waardoor bijvoorbeeld een dijk er echt uit ziet als een dijk.

Cultuur in Den Hoorn

- Het dorpsontwikkelingsplan zet in op het versterken van bestaande evenementen en tradities en het ontwikkelen van nieuwe initiatieven en het ondersteunen van de dorpscultuur.
- Om het dorpse karakter, de dorpse cultuur te versterken wordt het centrale plein in het dorp ingericht als een echt plein waar ook iets georganiseerd kan worden (zie uitwerking dorpsplein hoofdstuk 4) Bij een echt dorpsplein hoort ook een

Het dorpsontwikkelingsplan

dorpscafé met een terras en een biljart. Dit dorpscafé kan ook als startpunt voor excursies en dergelijke gebruikt worden.

• Voor de bestaande culturele evenementen en tradities wordt het volgende voorgesteld:

- De Hoornder Donderdagen moeten een nieuwe invulling krijgen met een sterkere binding met kunst, cultuur, streekproducten en het loodsen.
- Behoud en ondersteuning van bijzondere evenementen zoals het theaterfestival Broadway.
- Nieuwe impulsen geven aan oude tradities zoals Ouwe Sunderklaas en Meierblis.
- Nieuwe kunst- en cultuurinitiatieven moeten aansluiten op het specifieke karakter van Den Hoorn. Het dynamisch wandelend landschap kan uitgangspunt zijn voor tijdelijke kunstwerken waarbij met zand, water, wind en dynamiek wordt gewerkt. Een andere ingang is juist het stabiele historische karakter van het Oude Eiland. De keileemhoogtes kunnen het decor zijn van tijdelijke landartprojecten die bijvoorbeeld reageren op de tuunwallen of de hoge ligging. Ruimtes als schapenboeten en stolpen kunnen onderdak bieden aan tijdelijke kunstmanifestaties en ateliers.
- Kunstprojecten kunnen eenvoudig starten en vervolgens uitgroeien tot een tweejaarlijkse kunstweekend met tijdelijke kunst op verschillende locaties.
- Naast schapenboeten en stolpen kunnen ook loodspunten en loodsbakens als inspirerende locaties gebruikt worden voor bijvoorbeeld een zomerconcert of wintervertellingen.

+39

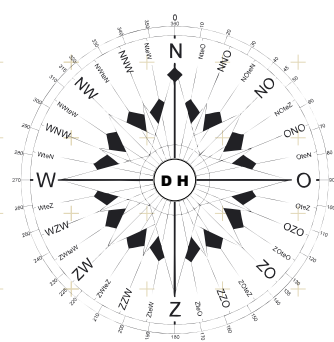
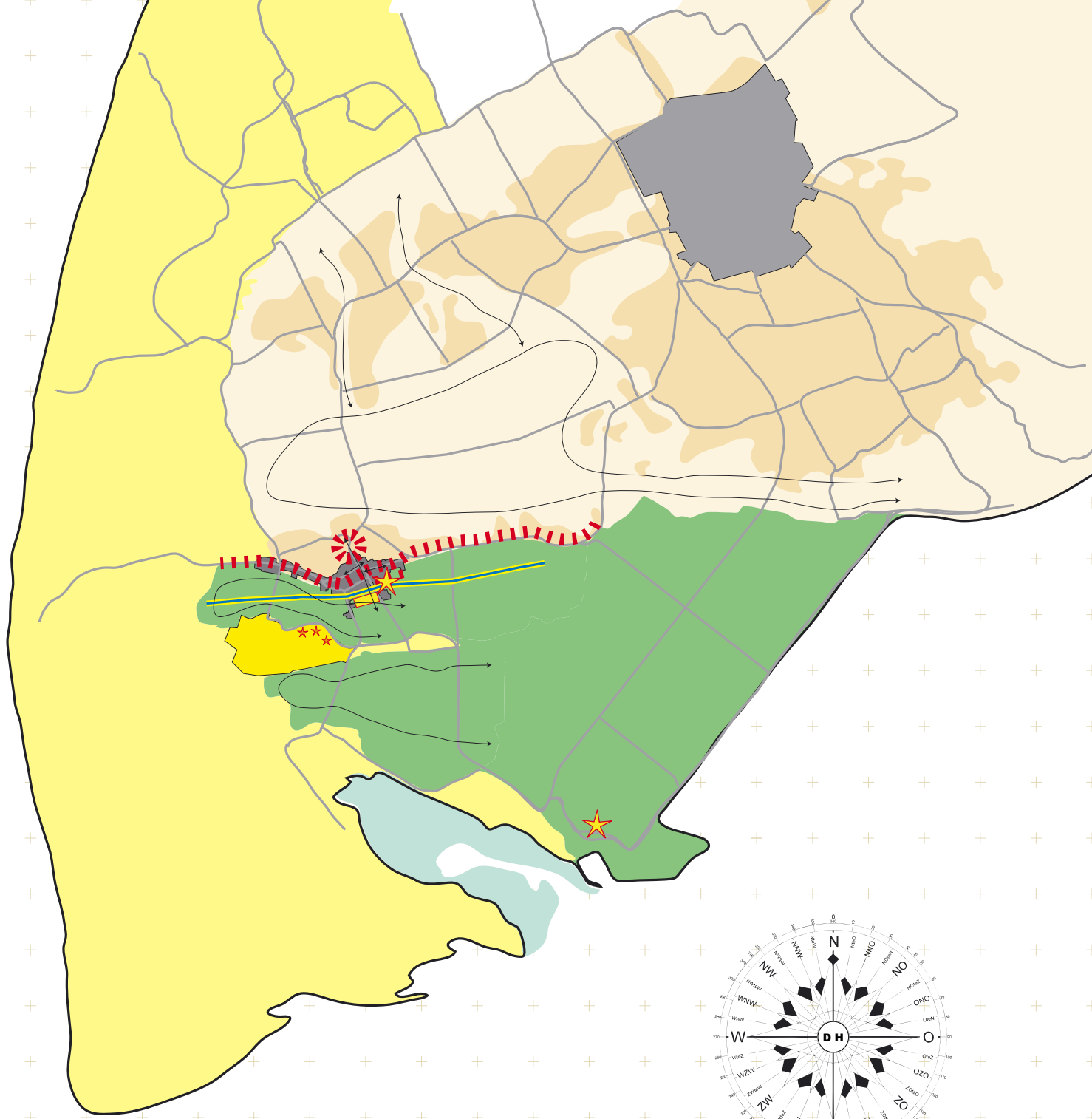
Toegang tot informatie over historie, kunst en cultuur enz.

- Het ontwikkelen van het Loodsmannetjes; een digitale gids die je meeneemt op een fiets- of wandeltocht en op locatie informatie geeft over historie, activiteiten, agrarische producten enz.
- Het ontwikkelen van een gezamenlijke internetportal waar alle informatie over Den Hoorn op het gebied van toerisme, recreatie, landbouw, kunst en cultuur worden samengebracht.
- Uitgave Loodsboekje met informatie over het dorp en omgeving met allerlei interessante adressen en telefoonnummers. Voor kinderen kan een speciale Loodsgids met speurtocht worden samengesteld.
- Het organiseren van excursies door Hoornder vrijwilligers.

Het gebouwde landschap

Knelpunten en kwaliteiten

Den Hoorn en omgeving kregen in de gids Mooi Land van de stichting Natuur en Milieu vier sterren. De vijfsterren nominatie werd onder andere niet toegekend door de aanwezigheid van de dominante grote agrarische schuren. Als kwaliteit wordt door velen het kleinschalige sfeervolle dorp met een variatie aan architectuur genoemd. Ook de oude stolpboerderijen en schapenboeten worden dan vaak genoemd.

Het dorpsontwikkelingsplan

De gebouwde omgeving is van invloed op de kwaliteit van het landschap. De onderwerpen in het gebouwde landschap vallen uiteen in drie delen:

- de inrichting van de openbare ruimte in de dorpskern;
- de architectuur van bouwwerken in de bebouwde kom en in het buitengebied;
- de woningdifferentiatie; starterswoningen, kleinschalige bedrijvigheid in de dorpskern en problematiek tweede woningen.

De openbare ruimte in de dorpskern heeft een kleinschalig en authentiek karakter. De inrichting is wat rommelig doordat er verschillende materialen door elkaar heen gebruikt worden. Hierdoor is er geen eenheid in de vormgeving en uitstraling van de dorpskern. Daarnaast zijn de profielen van de straten nog niet aangepast aan het feit dat er maar 30 km gereden mag worden. Op de plek waar alle straten samen komen, de Naal, verwacht je een plein. Maar de Naal is nu een vluchtheuvel met een aantal parkeerplaatsen.

De gegroeide authentieke structuur van het oude dorp is een belangrijke kwaliteit van Den Hoorn. De belangrijkste knelpunten die bij de architectuur van nieuwbouw naar voren komen zijn:

- de schaal van de gebouwen, grote schuren;
- de niet streekeigen architectuur van de bebouwing;
- stedenbouwkundige structuur van bijvoorbeeld 't Zouteland sluit niet aan op de richting van wegen en nieuwbouw parallel aan het klif.

De welstandsnota wordt onvoldoende nageleefd. De nota bevat al veel toetsingscriteria maar zou op een aantal punten aangevuld kunnen worden.

Een belangrijk knelpunt is het aantal betaalbare starterswoningen en moderne seniorenwoningen die beschikbaar zijn in het dorp. De nieuwbouw in 't Zouteland zal een deel van dit probleem kunnen oplossen. Daarnaast hangt beschikbaarheid van woningen voor Texelaars samen met het aantal woningen dat als eerste woning is bestemd maar als tweede woning wordt gebruikt. Deze (illegale) tweede woningen hebben een negatief effect op de beschikbare woningvoorraad. Om leegloop van het dorp te voorkomen is het ook van belang dat zogenaamd werken aan huis of kleinschalige bedrijvigheid aan huis te stimuleren.

Uitgangspunten

Dat heel de kom van Den Hoorn een 30 km zone is, betekent dat de nadruk ligt op de verblijfsfunctie; de auto is te gast. De profielen van straten moeten worden aangepast aan deze snelheid en aan de verblijfsfunctie. Ook hierbij wordt gewerkt met het karaktersverschil op basis van het Oude Eiland en de Polders; authentiek versus modern. Door het gebruik van gebakken klinkers ontstaat een eenheid en kwaliteit. De Naal is een belangrijke schakel in het dorp. Het is de representatieve ruimte van het dorp, waar excursies starten en bezoekers en bewoners lekker in de zon op een terrasje

Den Hoorn, 30 km zone, verblijfsgebied

Verdichting in lint met behoud doorzichten

Zoekgebied woningbouw; 't Horntje en Diek zuid

Zoekgebied recreatie-woningen (lichte stedenbouw)

Doorzichten

Loodsbaken Hervormde kerk

Gestileerde kreek met rietzomen

Bouwcode Oude Eiland

Bouwcode Polders

Bouwcode Duinen

Het dorpsontwikkelingsplan

kunnen zitten. Het plein ligt op de rand van het klif; dit gegeven moet het plein een eigen sfeer geven.

Ten aanzien van nieuwbouw is het belangrijkste uitgangspunt voor de toekomst dat het een verrijking moet zijn van het dorp of buitengebied. De verrijking geldt niet alleen voor het beschermd dorpsgezicht, het is belangrijk voor het hele dorp en buitengebied. Door verschillen te maken in een bouwcode voor het Oude Eiland, de Polders en de Duinen worden de verschillen tussen deze landschappen sterker. Bij nieuwbouw moet worden gekeken naar het ensemble; gebouwen, beplanting en landschap moeten een geheel vormen. Hiervoor is in bijlage 2 een bouwcode opgenomen. Specifiek uitgangspunt is de bijzondere situering van de kerk. De vrijstaande positie van de kerk moet bij alle plannen uitgangspunt zijn. Bij nieuwbouw op 't Zouteland is door de gemeente aangegeven dat er 70% sociale woningbouw wordt gerealiseerd.

Maatregelen

Herinrichting openbare ruimte

- Maken en laten uitvoeren van een ontwerp voor de straten en het plein van de dorpskern Den Hóorn, waarbij de profielen worden afgestemd op de nieuwe functie (30km-zone) en het authentieke karakter van de dorpskern.
- Maken van één staalkaart met materialen die in de openbare ruimte worden gebruikt waardoor er een eenheid ontstaat.
- In bijlage 3 staan uitgangspunten die tijdens de discussiebijeenkomsten naar voren zijn gekomen en die gebruikt kunnen worden bij de verdere planvorming. Om een indruk te geven op welke wijze de openbare ruimte ingericht kan worden is het dorpsplein als voorbeeld uitgewerkt.

Architectuur en nieuwbouwlocaties

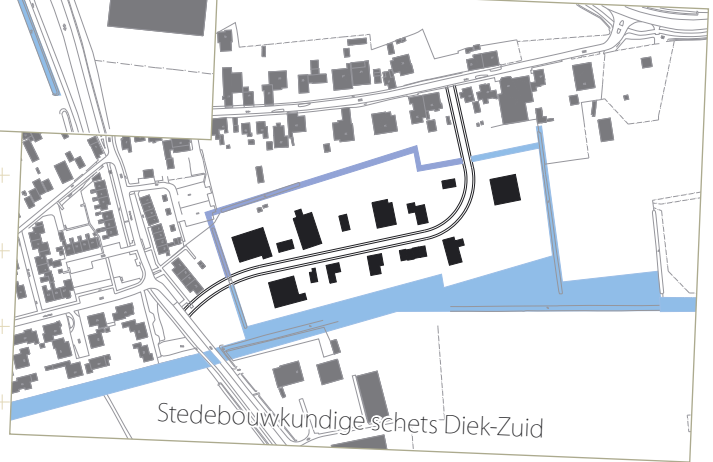
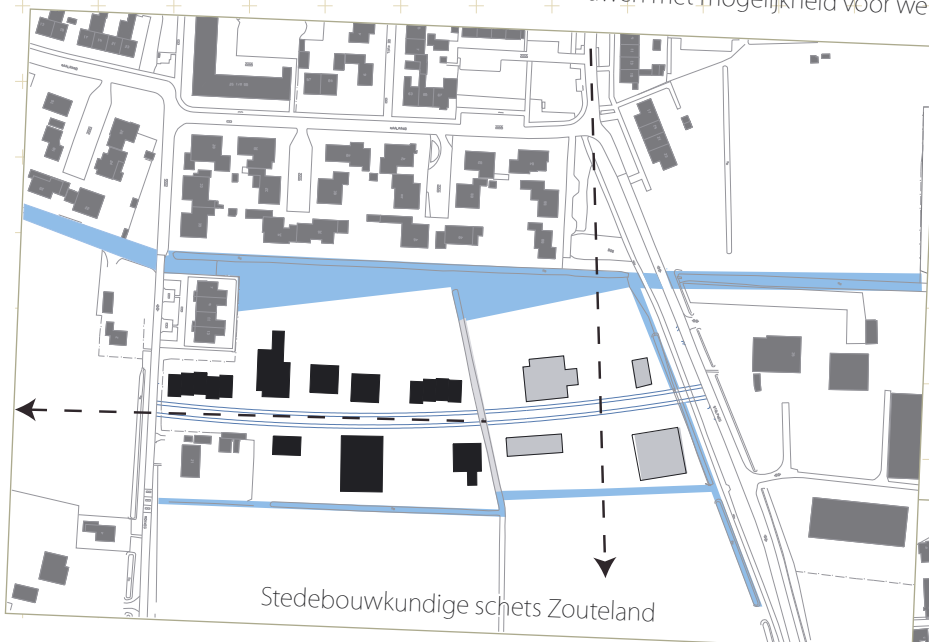
- Het goed hanteren van de huidige welstandsnota in de dorpskern en het buitengebied.
- Welstandsnota aanvullen met bouwcode zoals die is weergegeven in bijlage 2.
- Het bestemmingsplan voor de nieuwbouwlocatie 't Zouteland is vastgesteld en kan als eerste gerealiseerd worden. Uitwerking van architectuur moet gebaseerd worden op de welstandsnota en de bouwcode. Een idee uit de workshops voor de stedenbouwkundige opzet is als figuur hieronder weergegeven.
- Binnen de dorpskern is 'Den Adel' een goede locatie voor inbreiding. Voorkeur gaat uit naar nieuwbouw in een type dat refereert aan de loodshuisjes, waardoor de bebouwing qua maat en schaal in overeenstemming gebracht wordt met het dorp.
- Toekomstige zoeklocaties voor woningbouw zijn Diek-zuid en bij 't Horntje. In een van de workshops is de locatie Diek-zuid uitgewerkt. Deze schets is als voorbeeld in de figuur hieronder weergegeven. Wanneer Diek-zuid wordt ontwikkeld is het mogelijk om de parkeeroverlast op Diek door auto's van het installatiebedrijf op te lossen; de auto's kunnen dan achter het bedrijf geparkeerd worden. Bij realisatie van loodsbakens en loodspunten aandacht geven aan architectuur, vormgeving en situering van de objecten. Bijvoorbeeld: de oliemolen is in het dorpsontwikkelingsplan nabij de oude

Het dorpsontwikkelingsplan

molenplaats en de Hoorderweg gesitueerd. Hierdoor wordt de molen opgenomen in het bebouwingslint en concurreert deze minder met de kerktoeren van Den Hoorn. Wanneer de architectuur van de molen bekend is kan de exacte situering bepaald worden door fotomontages te maken.

Woningdifferentiatie

- Bij nieuwbouw, net als bij 't Zouteland, ook starterswoningen en seniorenwoningen opnemen.
- Handhaving en uitvoeren van het gemeentelijk beleid ten aanzien van tweede woningen.
- Het werken aan huis en kleine bedrijvigheid is in het huidige bestemmingsplan al mogelijk. Dit zou gestimuleerd kunnen worden door bij nieuwbouw ook woningen te bouwen met mogelijkheid voor werken aan huis.

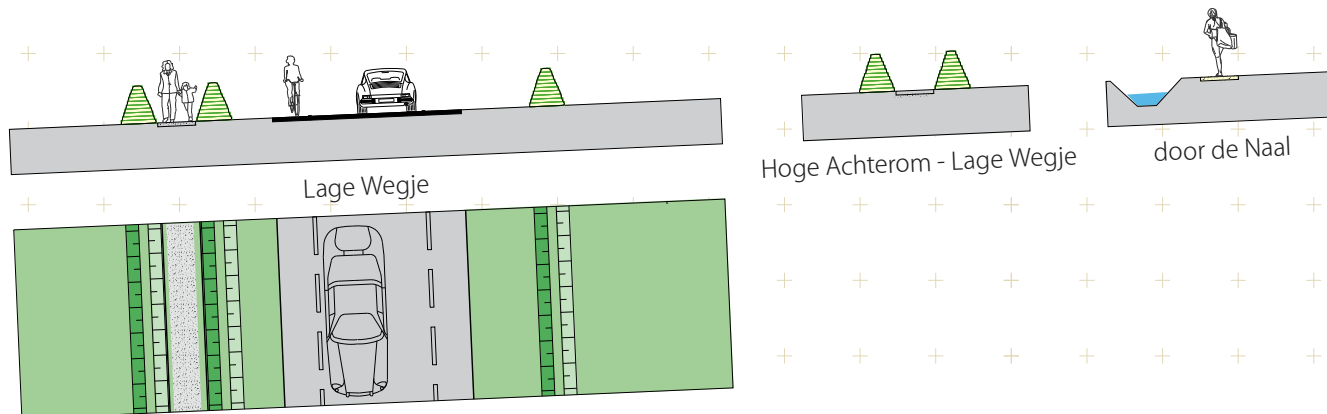
De voorbeelduitwerkingen

Ter illustratie zijn drie voorbeelduitwerkingen gemaakt. De voorbeelduitwerking 'Wandelen rond Den Hoorn' is gemaakt omdat deze goed inzicht geeft in de eenvoud van de beoogde wandelpaden. Daarnaast is het een project dat vrij eenvoudig is uit te voeren. De tweede voorbeelduitwerking gaat in op de Loodsbakens en de Loodspunten. Het illustreert wat we voor ogen hebben met de Loodsbakens en hoe eenvoudig een Loodspunt kan zijn. De derde voorbeelduitwerking geeft invulling aan de herinrichting van het dorpsplein. Het geeft aan hoe je de Naal tot een echt dorpsplein kunt omvormen.

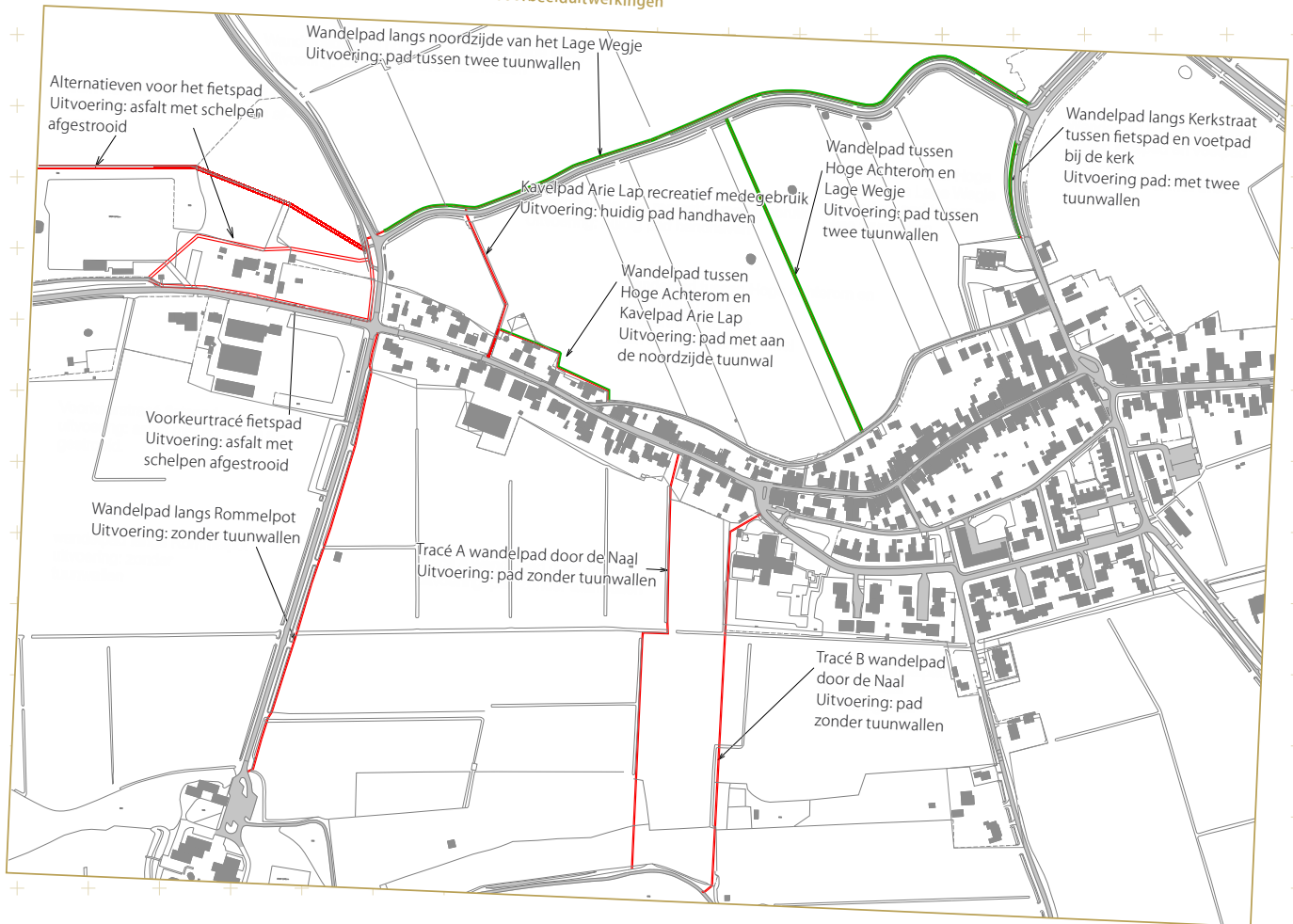
Wandelen rond Den Hoorn

In deze voorbeelduitwerking zijn de wandelpaden rond Den Hoorn uitgewerkt. Doel is korte wandelrondjes vanuit Den Hoorn te realiseren die het mogelijk maken om vanuit de camping naar het dorp te wandelen via een vrijliggend wandelpad. Maar ook om over het Klif en langs het Lage Wegje te wandelen. De wandelpaden zijn zo getraceerd dat ze aansluiten op bestaande wandelpaden.

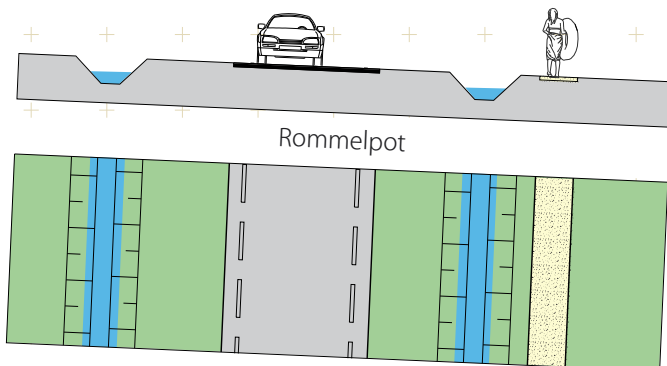
De wandelpaden van de camping naar het dorp liggen in De Naal; de oude zeebodem. Ze zijn daarom uitgevoerd als schelpenpad zonder tuunwanden. Op het Klif en langs het Lage Wegje zijn de paden met Stol (klei vermengd met grind) uitgevoerd. Hier liggen de wandelpaden tussen tuunwanden.

De voorbeelduitwerkingen

45

De voorbeelduitwerkingen

Loodsbakens en Loodspunten

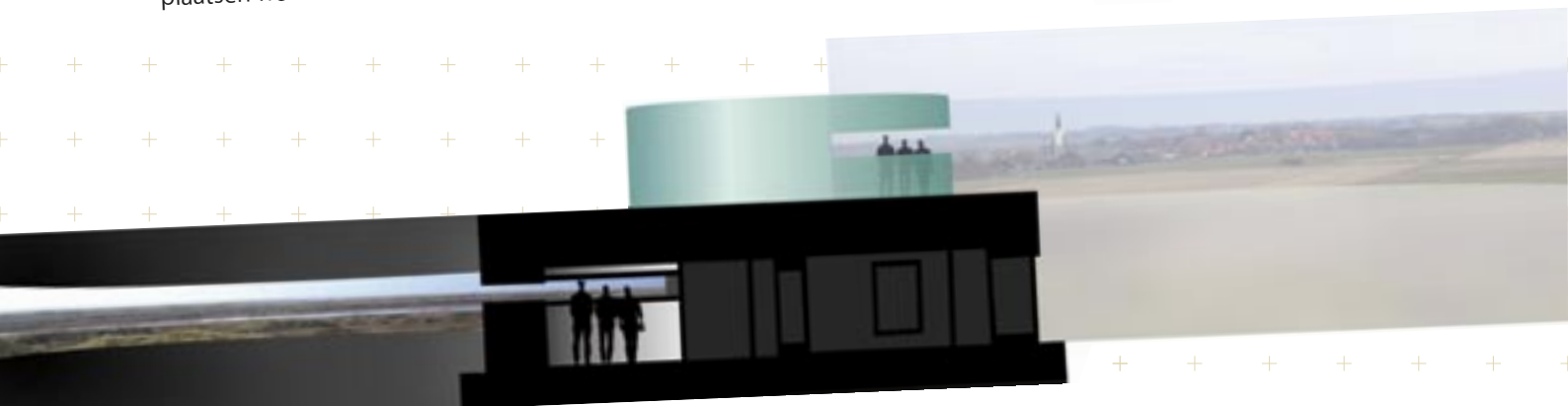
De loodsbakens zijn bestaande uitzichtpunten waar je fantastische vergezichten hebt. Deze uitzichtpunten liggen allemaal op plaatsen die iets vertellen over de ontwikkeling van het landschap. Door de inrichting aan te passen aan de het karakter van de locatie waar ze liggen, wordt de ligging in het landschap versterkt en worden ze bijzonder.

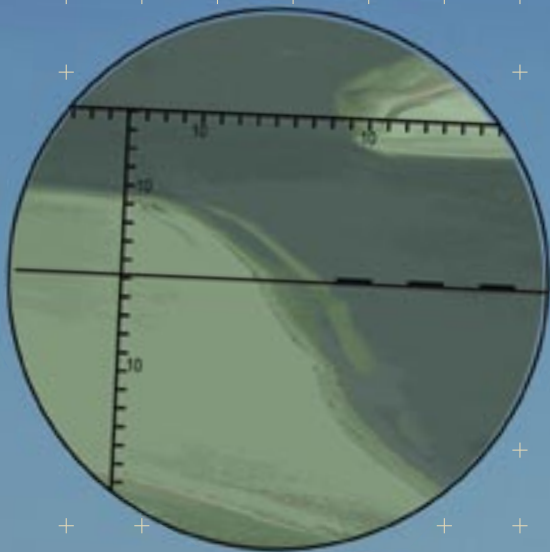

46

De bunker van Loodsmanstuin

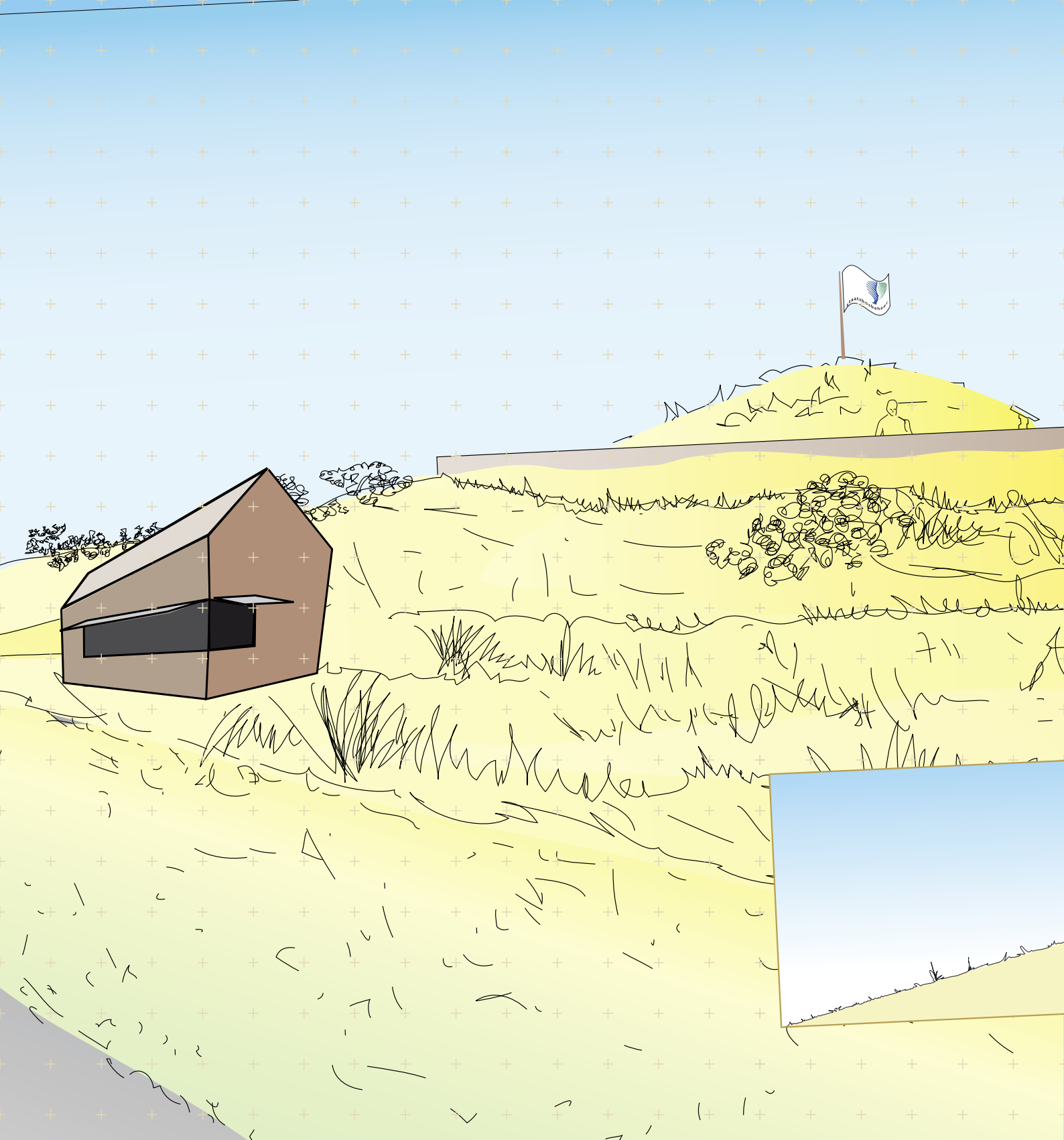
De bunker ligt op de kop van een van de hoogste duinen van Texel. In de bunker wordt je blik door het bestaande vizier geleid over de duinen naar de Moksloot en De Geul. Het beeld wordt ingekaderd, je focust daardoor op een bepaald deel van het landschap. Door op de plek van de verdwenen geschutskoepel een nieuwe geschutskoepel te plaatsen wordt door een nieuw vizier de voormalige baai van De Naal in beeld gebracht.

Ver kijken op De Hors

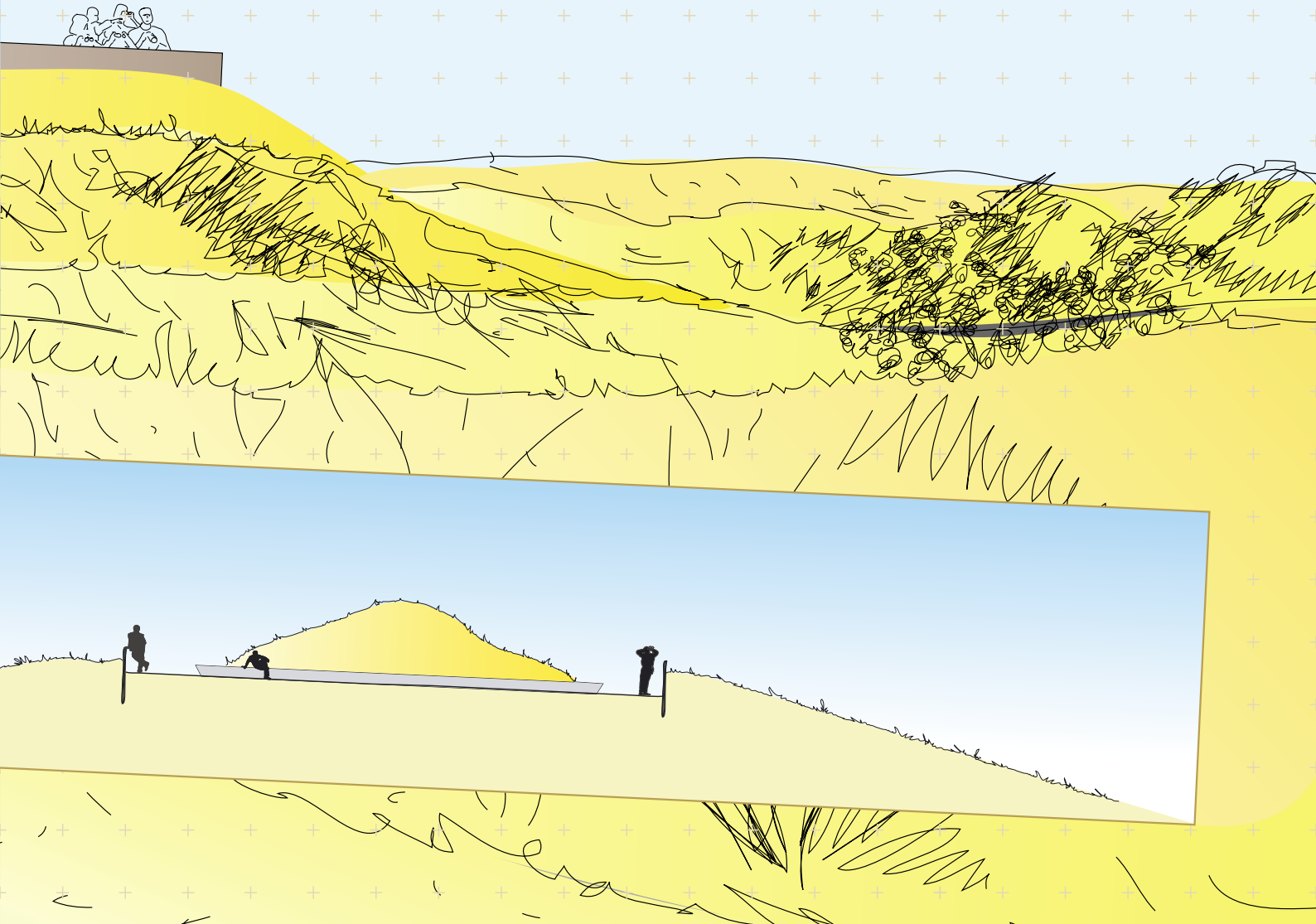
Op De Hors ben je alleen. De ruimte en de uitgestrektheid zijn overweldigend. Het landschap verandert hier elke dag: een stuk juthout kan uitgroeien tot een duin. Je vraagt je af: 'Hoe ver loopt het door en waar ligt nu de Noorderhaaks?'. Het loodsbaken op De Hors is de bestaande mast met meetapparatuur. Hieraan is een periscoop bevestigd waardoor je ineens vanaf de top van de mast over De Hors naar de Noorderhaaks kunt kijken. Je kunt daarmee als het ware de veranderingen van de Zuidpunt volgen.

De voorbeelduitwerkingen

Vogelspotplek Mokbaai

Langs de Stuifdijk staan verschillende bouwwerken; Een transformatorhuisje, een onderkomen van Staatsbosbeheer, een vogelspotplek met banken en kijkers en een loodsbaken. Al deze elementen worden samengevoegd op een punt; de Stuifdijk wordt weer leeg. Het punt van concentratie is de vogelspotplek. Het duin wordt als het ware verhoogd door centraal een klein duin op de vogelspotplek te leggen. De grote groepen vogelaars vallen minder op én er ontstaat een luwe plek. Het duin wordt opgebouwd uit zand, stapelzoden en juthout. Een informatiegebouwtje is ook punt. Het vervangt het bestaande huisje dat nu in de Geul staat waardoor het landschap daar meer open wordt.

Uitzwaaiduin bij de Teso

Bij de haven ligt een hoog duin. Traptreden leiden naar de top. Op dit moment is het een verloren plek. Hier is een fantastisch uitzicht dat door weinig mensen wordt beleefd. Je komt er eigenlijk als toerist alleen als je aan het eind van de vakantie weer naar huis gaat en het eiland verlaat. Je kijkt nog een keer om en overziet het eiland. Op de top van de duin wordt dit afscheid verbeeld met een beeldengroep. Het is een aanleiding om naar deze hoge plek te gaan en ook zelf afscheid te nemen van het eiland. Vanuit de haven en het eiland gezien vormt de beeldgroep een markant silhouet tegen de lucht. Voor deze specifieke plek zou een speciaal beeld gemaakt moeten worden.

De voorbeelduitwerkingen

De Vloedpalen

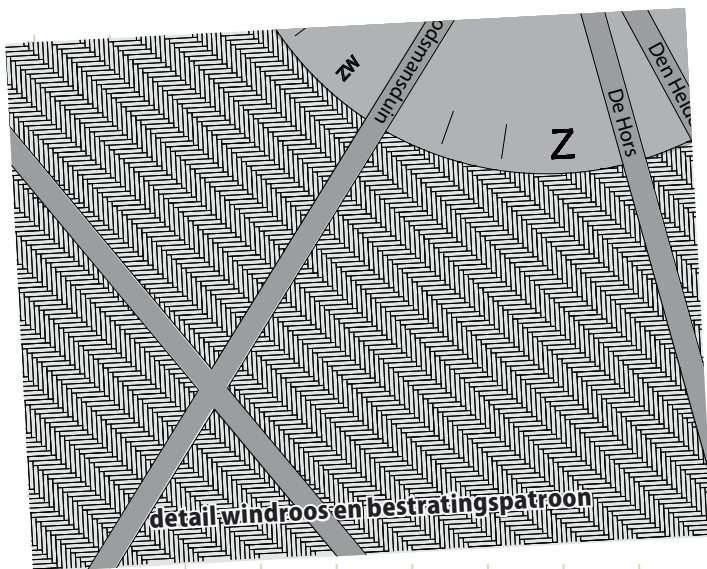
De zuidpunt van Texel is een wandelend landschap. Door de plaatsing van Vloedpalen op de plekken waar ooit de kustlijn heeft gelegen wordt dit duidelijk gemaakt. De Vloedpaal is een strandpaal met inscriptie. Elke paal wordt op een vaste hoogte ten opzicht van N.A.P. geplaatst. De paal bij het klif zal daardoor korter zijn dan die op de rand van De Hors. De inscriptie geeft het jaartal aan van de vloedlijn. De volgende reeks ontstaat: 1290, 1390, 1590, 1738 en 1910. Nadat Noorderhaaks is vastgegroeid met de zuidpunt van Texel zal er opnieuw een paal moeten worden geplaatst. Er staat één paal per historische vloedlijn. Ze zijn geplaatst langs een fietspad, weg of wandelpad.

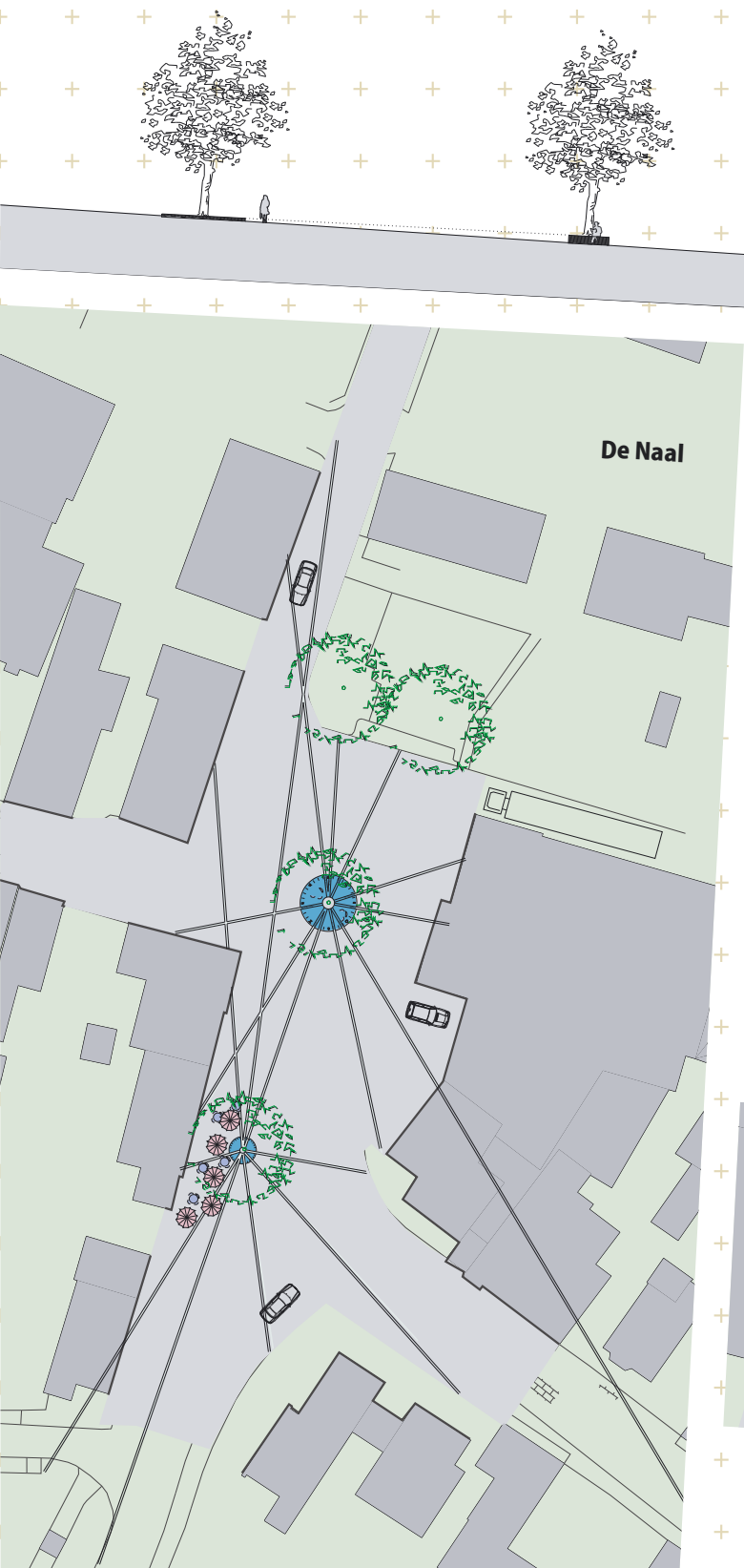

Een nieuw dorpsplein

De Naal is vormgegeven als een dorpsplein met het loodswezen als inspiratie. Oude zeekaarten met een windroos en een netwerk van navigatielijnen zijn als uitgangspunt gekozen voor de inrichtingsschets. De twee bomen vormen op het plein loodsbakens. Ze zijn zichtbaar vanuit de verschillende straten, maar ook punten om even te kletsen. De windrozen geven een oriëntatie in ruimte en tijd. Vanuit de windroos bij de supermarkt lopen lijnen naar de Loodsbakens, de Hervormde kerk en de vuurtorens op het eiland en bij Den Helder. De windroos bij het nieuwe dorpscafé verbindt Den Hoorn met de verdwenen dorpen in de omgeving van Den Hoorn en met steden en plaatsen waar Den Hoorn historische banden mee heeft gehad, bijvoorbeeld Batavia, Amsterdam of Kaap de Goede Hoop.

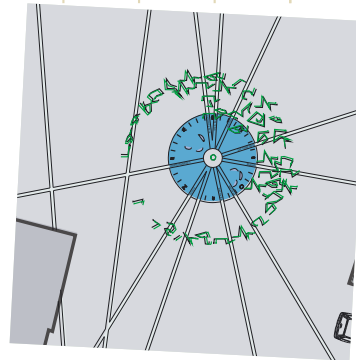
De windrozen zijn gemaakt van hardsteen en vormen een object waar je even kunt zitten. De twee windrozen liggen op één hoogte ten opzicht van N.A.P, waardoor duidelijk wordt dat het plein op de helling van het klif ligt. Op de windroos zijn naast de windrichtingen ook de genoemde namen van plaatsen weergegeven. De lijnen zijn van ruw basalt en liggen in een verharding van gebakken klinker.

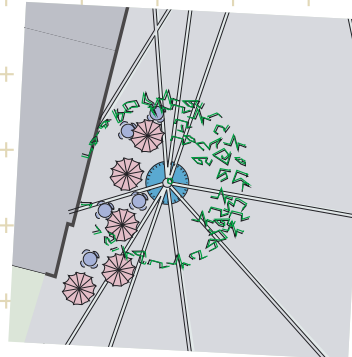

De voorbeelduitwerkingen

Het dorp is een 30 km zone. De inrichting van het dorpssplein moet daar op aangepast worden. Het plein is een verblijfsruimte met een verkeersfunctie. Dat betekent dat de auto te gast is op het plein. De herinrichting van het plein is ontworpen volgens het shared space principe. Dit betekent dat er geen verkeersremmers en borden worden aangebracht, maar dat door het verblijfskarakter en de indeling van het profiel het autoverkeer wordt afgeremd. Langzaam verkeer en snelverkeer worden op het plein niet gescheiden maar maken gebruik van één verkeersruimte. Hierdoor moeten de verkeersdeelnemers extra goed opletten en wordt, is de ervaring, langzamer gereden. Op het plein zijn geen parkeervakken aangegeven. Uitgangspunt is dat de auto's op een nieuwe parkeerplaats op het erf van Duinker geparkeerd worden. Incidenteel zullen auto's op het plein parkeren. Voor het dorpscafé is een terras met stoelen en tafeltjes. Ook rond de boom bij de supermarkt kunnen mensen zitten. De nu nog opvallende gevel van de supermarkt wordt aangepast.

Terras centraal

Terras dorpscafé

Realisatie

Uitvoeringsprojecten

Het dorpsontwikkelingsplan geeft de samenhang weer van veel van de ideeën en voorstellen die zijn aangedragen. Om tot uitvoering van het ontwikkelingsplan te komen is in bijlage 4 een projectenlijst opgenomen. Deze projectenlijst is niet uitputtend, het is een eerste aanzet. Er is geen volgorde van belangrijkheid aan gegeven. Door verandering in draagvlak en financiering (c.q. subsidiestromen) kunnen projecten, die in eerste instantie nog niet uitvoerbaar leken, ineens tot uitvoering komen. Draagvlak, de financiële haalbaarheid en een enthousiaste trekker zijn bepalend.

In het ontwikkelingsplan worden ongeveer 6 projecten aangegeven die prioriteit krijgen en waarmee als eerste wordt gestart. Iedereen is natuurlijk vrij om zelf projecten ter hand te nemen. Dit kunnen projecten uit de projectenlijst zijn, maar dat hoeft niet. U kunt ook zelf een project formuleren. Het ontwikkelingsplan biedt handvaten en is inspiratiebron voor allerlei initiatieven.

De ideeën die door inwoners en organisaties zijn aangedragen in de enquête en de 'aan tafel' gesprekken zijn opgenomen in bijlage 6.

Organisatie en uitvoering

De projecten en voorstellen zoals die hiervoor beschreven zijn, vormen samen een geheel. Het is een samenhangend beeld dat geleidelijk tot stand zal komen. De gemeente zal het ontwikkelingsplan vertalen naar het bestemmingsplan. Een deel van de projecten zal door de gemeente uitgevoerd en gefinancierd worden. Voorbeelden zijn de vernieuwing van de straten en het plein en de aanpassing van het bestemmingsplan. Andere projecten kunnen door Staatsbosbeheer, het Hoogheemraadschap of de Lieuw worden opgepakt. In de projectenlijst in bijlage 4 staat per project aangeven wie de trekker kan zijn, maar een deel van de voorstellen zijn afhankelijk van initiatieven door ondernemers en bewoners.

De projecten kunnen uitgevoerd worden door verenigingen en organisaties die al actief zijn op Texel. Voor streekproducten is er bijvoorbeeld de vereniging Echt Texels Product. En door de agrarische natuurvereniging de Lieuw worden verschillende projecten uitgevoerd waarbij karakteristieke landschapselementen worden hersteld. Toch is tijdens het opstellen van het plan duidelijk geworden dat, om het kapitaalgoed van Den Hoorn, het cultuurlandschap, te behouden er een samenwerking van de agrarische ondernemers en de recreatieondernemers noodzakelijk is. Wanneer ze allebei een belang hebben bij het instant houden van het landschap is het mogelijk het cultuurlandschap voor de toekomst te behouden en te ontwikkelen. Om dat te bereiken is het voorstel om een coöperatie of stichting op te richten.

Deze organisatie is een samenwerkingsverband tussen partijen op het gebied van recreatie en toerisme, landbouw, cultuur en natuur. Door deze samenwerking kunnen complexe projecten die afhankelijk van verschillende initiatieven zijn gezamenlijk opgepakt worden. Een voorbeeld is de oliemolen. Succes van de

Realisatie

oliemolen is onder ander afhankelijk van de teelt van oliehoudende gewassen en de afzet van de producten. Het samenwerkingsverband kan dan de organisatie zijn die de verschillende betrokkenen bij elkaar brengt.

Alle inwoners kunnen deelnemen aan de organisatie. Local ownership, het zelf ter hand nemen van de ontwikkelingen, is een belangrijk uitgangspunt.

De organisatie heeft verschillende taken:

- Het stimuleren en ontwikkelen van nieuwe vormen van samenwerking.
- Uitvoeren van projecten uit het dorpsontwikkelingsplan.
- Het gezamenlijk ontwikkelen van nieuwe producten en diensten voor landbouw en recreatie en toerisme.
- De organisatie is stimulator en helpt bij het maken en uitvoeren van plannen. Bijvoorbeeld: het ontwerp van een loodspunt, de aanleg van een voetpad, het stimuleren van een nieuw cultureel evenement of het doen van voorstellen voor een nieuw slaapplaatsenbeleid.
- De organisatie organiseert/coördineert een (vrijwilligers)netwerk voor bijvoorbeeld het onderhoud van objecten en het begeleiden van Loodstochten.
- De organisatie treedt in overleg met allerlei overheden om geldstromen opgang te brengen. Het doet voorstellen om subsidies of regelingen gebieds-specifiek te maken. Bijvoorbeeld het realiseren van gebiedspecifieke beheers-pakketten voor natuur en landschap.
- Het opstellen van een marketing- en communicatieplan voor recreatie, toerisme en agrariërs.

55

Een voorbeeld van een dergelijke organisatie is de stichting Diathus. Deze stichting heeft als doelstelling, het implementeren en in stand houden van een milieu-, natuur- en diervriendelijk agrarisch productiesysteem in het Vechtdal in Overijssel en dit toegankelijk maken en houden voor burgers en toeristen. (www.vechtdalproducten.nl).

Bestaand en nieuw beleid

Bij de start van het dorpsontwikkelingsplan zijn geen kaders en randvoorwaarden gesteld vanuit bestaande beleidsplannen. Een dergelijke werkwijze wordt ook wel ontwikkelingsplanologie genoemd. De voorstellen die door de bevolking gedaan worden voor de ruimtelijke ontwikkeling van hun leefomgeving, worden vervolgens door de provincie en gemeente in overweging genomen. Wanneer dat nodig en mogelijk is kan het in nieuw beleid verwerkt worden.

Veel voorstellen uit het dorpsontwikkelingsplan passen echter binnen het bestaande beleid. Een aantal voorstellen kunnen in het nieuwe bestemmingsplan opgenomen worden. Voor anderen voorstellen zou nieuw instrumentarium of beleid ontwikkeld moeten worden. Andere voorstellen kunnen worden uitgevoerd na het aanvragen van vergunningen.

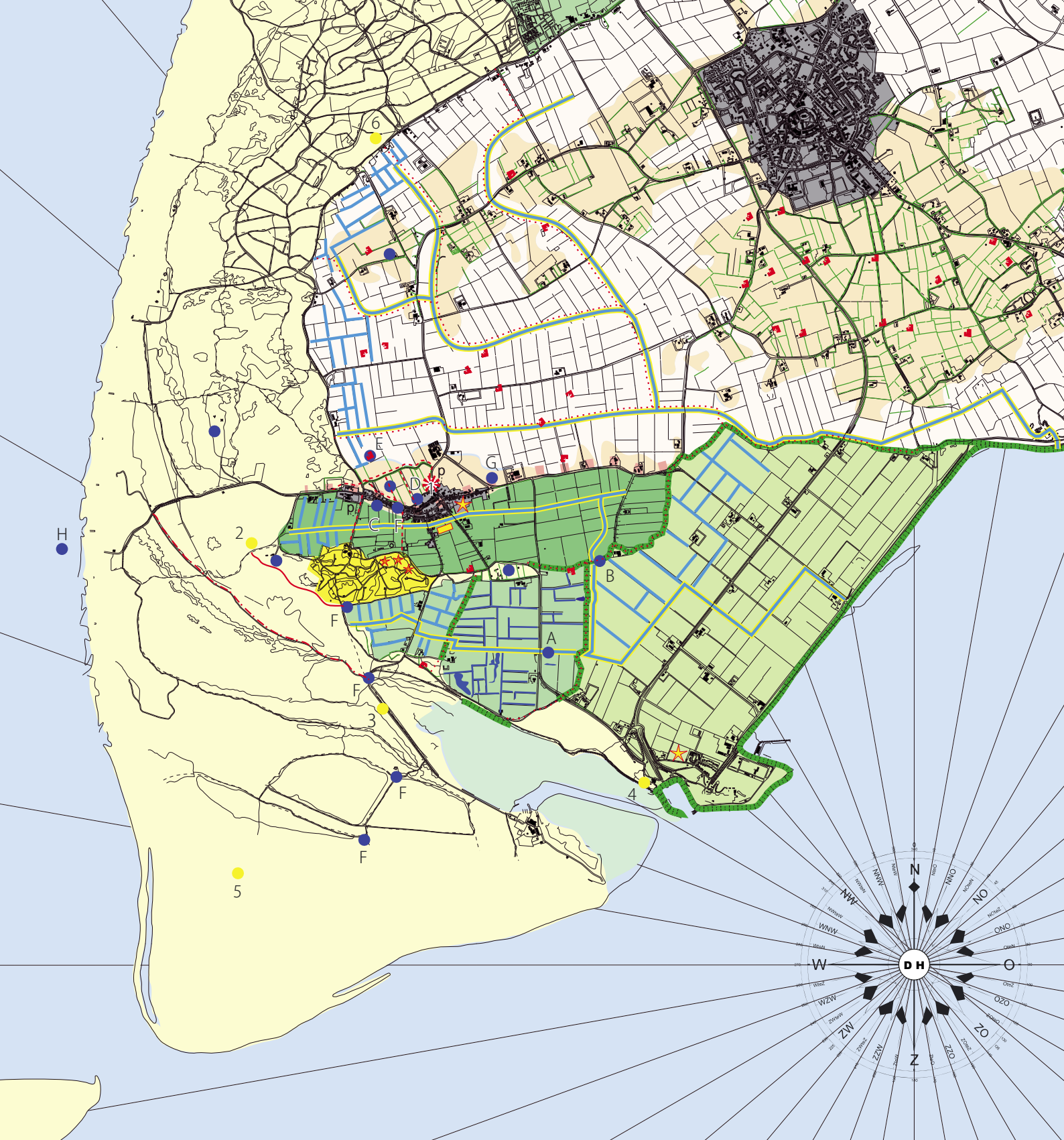
De gemeente Texel zal aan de hand van de projectenlijst een overzicht maken van de procedures die bij realisatie van een project gevolgd moeten worden. Het plan zal ook getoetst moeten worden aan het beleid van de Provincie Noord Holland en de Rijksoverheid. De projectenlijst en in het plan omschreven maatregelen vormen een goede basis om deze toets uit te voeren. Wanneer er ideeën niet binnen het bestaande beleid passen, zal de Provincie of het Rijk in overweging nemen of het beleid aangepast moet worden. Een voorbeeld is de het voorstel voor een Rood voor Ruimte regeling. Dit past nu niet binnen het beleid en zal door de gemeente, provincie en rijk zorgvuldig moeten worden afgewogen.

Geldstromen en subsidies

De eilandbewoners en Hoornders zijn onafhankelijke mensen. Ze willen liefst zo min mogelijk met de overheid te maken hebben. De landbouw en cultuurhistorie worden veelal uit allerlei subsidiepoten betaald. Dat is op zich niet erg, als het er is, moet je het gebruiken. Het is erger als alle ontwikkelingen afhankelijk zijn van subsidies. Het dorp en het landschap liggen dan als het ware aan een financieel infuus, met het niet denkbeeldige gevaar dat het infuus elk moment kan stoppen. Door met zijn allen aan een zelfvoorzienende gemeenschap te werken, ontstaat een sterkere economische basis. Dit wordt in eerste instantie bereikt door gezonde bedrijven en door samenwerking. Het opzetten van een landschapsfonds draagt bij aan de zelfvoorziening. In dit fonds kunnen gelden van verschillende overheden worden samengebracht, maar ook opbrengsten uit het toerisme (bijvoorbeeld via toeristenbelasting en evenementen) en sponsoring. Dit fonds kan door agrariërs, recreatieondernemers en particulieren worden aangesproken voor de uitvoer van groene en blauwe diensten.

Door samenwerking tussen partijen kan een project versneld tot uitvoering komen. In het plan zijn ook mogelijke financieringsbronnen genoemd. Daar vallen natuurlijk subsidies of bijdragen van overheden onder zoals het Waddenfonds, het Mondriaanfonds, Leader+, gemeente Texel of provincie Noord Holland zijn. Veel projecten vallen binnen de prioritaire thema's van het Waddenfonds.

Maar er zal altijd een eigen bijdrage noodzakelijk zijn. Dit kan ook sponsoring of een private financiering zijn. In bijlage 4 is bij de projecten aangegeven aan welk subsidies gedacht moet worden.

Bijlage 1: dorpsontwikkelingsplan

Te versterken landschappen

Loodsbaken

- 1 Kerktoeren van Den Hoorn
- 2 De bunker op Loodsmansduin
- 3 Vogeluitkijkpunt nabij de Mokbaai
- 4 Havenduin
- 5 Horsbaken
- 6 Uitkijktoren de Dennen.

Maatregelen

Loodspunten

- A Oude watermolen
- B Havensluis
- C Vigilant
- D Oude waterput
- E Infopunt in schapenboet
- F Reeks van Vloedbaken
- G Oude molenplaats/nieuwe oliemolen.
- H Verdrongen bunker

Bijlage 2: de bouwcode

De welstandsnota bevat veel waardevolle toetsingscriteria maar moet beter worden gebruikt en op een aantal punten worden aangevuld. In dit hoofdstuk noemen we belangrijke aanvullingen.

- In Den Hoorn maar ook in het buitengebied is het gegroeide karakter van groot belang. Dit betekent dat er in de toekomst geen twee woningen of bedrijfshallen gelijk zijn.
- De verrijking van het landschap door nieuwbouw moet worden aangetoond door de aanvrager. Dit kan bijvoorbeeld door 3d visualisaties vanuit de omgeving te maken.
- Individueel opdrachtgeverschap met als doel variatie aan bouwwerken.

Voor nieuwbouw in het dorp en het buitengebied zijn de volgende richtlijnen opgesteld:

- Nieuwbouw krijgt ongelijke korrelgrootte en dichtheid; dat betekent grote en kleine bouwblokken naast elkaar, verspringende rooilijnen.
- Nieuwbouw sluit aan op de gegroeide structuur van het dorp; geen gebouw is hetzelfde.
- Er worden alleen grondgebonden woningen gebouwd.
- Voor de oude boeten en stolpen zijn agrarische en/of recreatieve functies mogelijk die het karakter ongemoeid laten.
- Voor instandhouding van schapenboeten (zonder een economische functie) in oorspronkelijke staat wordt, naast een eenmalige subsidie op restauratie, een korting gegeven op OZB ten behoeve van de instandhouding van de boet.
- Schapenboeten altijd op de zuidwesten wind en vrij van beplanting.
- De erven in het buitengebied zijn compact, bestaan uit een aantal gebouwen met variërend in grootte, kleine aanbouwen en losse bouwwerken om volume te breken.
- Een goed vormgegeven erf is een erf waar, naast een goed ontwerp voor de gebouwen, ook gekeken is naar de erfbeplanting én de erfverharding.
- Nieuwe erfafscheidingen in het dorp hebben maximale hoogte van 1.20 meter.
- Erfafscheiding in het buitengebied bestaat uit struikbeplanting of hagen.
- Tuunwallen als erfafscheiding alleen op de keileemhoogte toepassen
- Door wind gevormde erfbeplanting van struiken aan zuidwest zijde van het erf.
- Enkele grote bomen op het erf plaatsen waardoor maatvoering van de grote schuren gerelativeerd wordt.
- Opgeruimde erven door voldoende overdekte opslagruimte.
- Nieuwe accommodatie op de camping moet aansluiten op het karakter van het duinlandschap. Dat wil zeggen een duurzame, lichte manier van bouwen met een architectuur die specifiek is voor dit duingebied. Bijv. duinwoningen, woningen bekleed met duinmaterialen, tenthuisjes e.d.

Ten aanzien van nieuwe bebouwing in het buitengebied zijn er de volgende richtlijnen;

- Geen nieuwe erven in De Mars, De Hemmer, De Naal, 't Zouteland, De Grie en De Kuil.
- Nieuwe bebouwing is mogelijk binnen het huidige agrarische bouwblok of bij verplaatsing van bestaande bedrijven naar de Hoornderweg of de Witteweg.

Bijlage 2: de bouwcode

- Nieuwe schuren hebben vormreferenties naar de oude stolpboerderijen. Bijvoorbeeld een lage goot, een asymmetrische geknikte kap, een uitsnede uit de kap waar de hoge deur zit enz.
- Lage kant van nieuwe schuren is gericht op de wind. De goothoogte is aan deze zijde bijvoorbeeld 1.45 meter. De hoge kant is afgestemd op de werkruimte bijv. een goothoogte van 4.50 meter. De maatvoering baseren op de maat van een kubskist.
- Nieuwbouw krijgt een goed verzorgde detaillering, zoals kopse kanten en hoge zijkanten van de schuren. Deze zijn zwart met witte daklijsten en hebben gemetselde muren tot de laagste gootrand.
- Daken hebben grijze dakplaten die wegvallen tegen de lucht.

Specifieke aanbevelingen voor de dorpsbebouwing van Den Hoorn

- Karakteristiek voor het dorp Den Hoorn zijn de parallelle bebouwingslinten op de rand van het Oude Land; Klif, Herenstraat, Diek en Hoornderweg: Deze gebogen straten zijn als het ware een echo van de klifrand. Bij het realiseren van nieuwbouw in de dorpskern is deze parallelstructuur richtinggevend. Specifiek uitgangspunt is de bijzondere situering van de kerk. De vrijstaande positie van de kerk moet bij alle plannen uitgangspunt zijn.
- De nieuwbouw in de oude dorpskern baseren op de traditionele basisvormen van de stolp, het loodshuisje en commandeurswoning, in combinatie met streekeigen materialen zoals gebakken rode of oker stenen, rode dakpannen, makelaar op kopgevel.
- Doorzichten tussen de bebouwing naar het buitengebied behouden.

61

Aanbeveling voor het stedenbouwkundig ontwerp van 't Zouteland

- Stedenbouwkundige structuur van 't Zouteland aansluiten op de hoofdrichting van Den Hoorn, parallel aan het klif.
- De Sluissloot is een belangrijke structuurlijn in het landschap. De Sluissloot moet als gestileerde kreek met moerasoevers in het stedenbouwkundig plan opgenomen worden.
- 't Zouteland moet een gegroeide structuur krijgen waarbij geen gebouw hetzelfde is.
- De architectuur van 't Zouteland is een moderne vertaling van traditionele basisvormen en materialen van de stolp en het loodshuisje.
- De erfafscheidingen naar het buitengebied en belangrijke straten zijn maximaal 1.20 meter hoog.
- Er moet onderzocht worden of de seniorenwoningen langs de Mokweg bij de ontwikkeling van 't Zouteland betrokken kunnen worden waardoor de Sluissloot als structuurlijn beter doorgetrokken kan worden.

Bijlage 3: aandachtspunten

Aandachtspunten bij de herinrichting van de buitenruimte in het dorp

- Authentieke sfeer voor de straten op het Oude Land en een moderne uitstraling voor de wegen in de Polder. Gebakken klinkers zorgen voor een samenhangend karakter.
- Zichtbaar maken en houden van het klif door trappen en grastaluds.
- Het dorp is een 30 km zone. Wegen moeten daarop aangepast worden. Alle wegen en pleinen zijn verblijfsruimten met een verkeersfunctie.
- Herinrichting volgens het shared space principes. Dit betekent dat er geen verkeersremmers en borden worden aangebracht, maar dat door het verblijfskarakter en de indeling van het profiel het autoverkeer wordt afgeremd.
- Straten in de oude historische kern parkeervakken subtiel aanduiden.
- De wegen rondom het dorp hebben een verkeersfunctie.
- Groeiplaatsverbetering voor de bomen.

De Naal

- Versterken van het hoogteverschil tussen klifrand en de Naalrand.
- Nadruk op verblijfsfunctie; een dorpsplein waar ruimte is voor activiteiten en terrassen; waar je blijft hangen. De auto is te gast.
- Representatieve ruimte die de sfeer van het kunst- en cultuurkarakter van Den Hoorn uitstraalt.
- Vrij indeelbaar plein met vrij parkeren.
- Parkeerplaats voor toeristen en bezoekers van de kerk aan de Kerkstraat bij de 'entree' van het plein (invalide parkeerplaatsen voor de supermarkt.
- Ondergrondse glascontainers bij parkeerplaats langs de Kerkstraat.
- Bomen in de zichtlijnen van Diek en Herenstraat richting de Naal.
- Doorzichten naar landelijk gebied via Diek, Kerkstraat en Stolpweg.
- Zitobjecten en verkeersgeleiders bv in de vorm van morene keien.
- De supermarkt is bereikbaar voor vrachtwagens van 18 meter.

Diek

- Sfeer van een groen agrarisch (dijk) lint met stoepen en bomen.

Herenstraat

- Sfeer van een authentieke (stenige) dorpsstraat met enkele bomen.
- Geparkeerde auto's, stoepen en bomen remmen het autoverkeer.
- Aandachtspunt is de toegankelijkheid van openbare gebouwen voor mindervalide en oudere mensen.

Kerkstraat

- De Kerkstraat als entree van het dorp en plein vormgeven.
- Herinrichting met klinkers vanaf het Lage Wegje.

Klif

- Sfeer van een groen agrarisch lint.

Bijlage 3: aandachtspunten

Witteweg

- Inspelen op de ligging aan de rand van het duin.

Stolpweg

- De groene tunnel van bomen aan het begin van de Stolpweg met zicht op agrarisch gebied behouden.

Hoge- en Lage Achterom

- Rommelige rafelige achterkantensfeer met mooi uitzicht (Hoge Achterom) behouden.
- Asfaltverharding Lage Achterom afstrooien met schelpen en Hoge Achterom met parelgrind.
- Veilige wandel- en fietsroutes voor kinderen.
- Zitmogelijkheden langs Hoge Achterom bijvoorbeeld ter hoogte van de oude waterput.

Naalrand

- Sfeervolle groene straat met bomen en grasvlakken.
- Verblijfsprofiel met grotere verkeersfunctie.
- Kiss and ride voor de school.
- Vanzelfsprekende verkeersremmer voor het verkeer vanaf Klif.
- Ter hoogte van de school is 'speelstraat' uitgangspunt voor inrichting.

Bijlage 4: projectenlijst korte termijn

* in voorbereiding

	Projectnaam	Inhoud/actie	Trekker	Betrokken partijen	Mogelijke financieringsbronnen en sponsoring
1	Coöperatie of stichting (Landschapsfonds)	Het oprichten en vormgeven van een samenwerkingsverband van recreatie en toerisme, landbouw, cultuur en natuur.	Loodsteam	div. ondernemers en betrokken burgers, Lancewadplan	Waddenfonds, LNV
2	Toekomstvisie Loodsmansduin	Maken van een ruimtelijke en recreatieve toekomstvisie met inrichtingsplan	RST	Staatsbosbeheer, Dorpscommissie	Waddenfonds
3*	Realisatie wandelpaden rond het dorp (zie voorbeeld uitwerking)	Aanleg van de volgende paden: Tussen Klif en camping Langs de Rommelpot naar de camping Tussen Hoge Achterom en Lage Wegje Langs het Lage Wegje	Grondeigenaren, betrokken bewoners en gemeente, commissie wandelpaden	Gemeente Texel en grondeigenaren	Gemeente Texel, LNV en Waddenfonds
4*	Uitwerking Dorpsplein in combinatie met realisering parkeervoorziening (Duinker)	Ontwerp en uitwerkingen voor het dorpsplein en parkeervoorzieningen in de dorpskern.	Gemeente Texel, loodsteam, commissie dorpsplein	Bewoners en ondernemers	Gemeente Texel, Waddenfonds
5*	Realisatie eenvoudig uit te voeren Loodspunten (zie voorbeeld-uitwerking)	Plaatsen van vloedbaken op oude vloedlijnen van 1290, 1390, 1590, 1738 en 1910, opknappen van waterput bij Hoge Achterom	De Lieuw/ st. Dorpsherstel	Gemeente, Staatsbosbeheer, Hoogheemraadschap Holland Noorderkwartier (HHNK).	Waddenfonds, Sponsoring lokale ondernemers
6*	Uitvoering van 4e fase plan Oude Horn	Aanleg van Oude Kreek nabij Havensluis in combinatie met aanpassingen watersysteem	De Lieuw	HHNK, gemeente Texel	Waddenfond, LNV, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
7*	Uitvoeringsplan kunst en cultuur (werktitel Klifhanger)	Bepalen van inhoud, planning en programmering van manifestaties en activiteiten.	Overleggroep cultuur		Mondriaanstichting, Waddenfonds, EZ
8*	Stedenbouwkundigplan Zouteland	Maken van een Stedenbouwkundig plan en architectonisch ontwerp voor nieuwbouw Zouteland	Gemeente Texel/ st. Wonen Texel	Dorpscie	St. Wonen Texel
9	Integraal inrichtingsplan voor de Mars	Concrete invulling geven aan het integrale Plan de Mars waarbij landschapontwikkeling, agrarische ontwikkeling en recreatieontwikkeling hand in hand gaan op basis van cultuurhistorie	De Lieuw (zie projectplan de Lieuw)	Grondeigenaren, betrokken ondernemers en gemeente	Waddenfond, LNV, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier,

Bijlage 5: projectenlijst middellange termijn

* in voorbereiding

	Projectnaam	Inhoud/actie	Trekker	Betrokken partijen	Mogelijke financieringsbronnen en sponsoring
10	Marketingplan/branding	Marketingplan voor Den Hoorn en wijk H op gebied van recreatie, toerisme én landbouw.	Bewoners en ondernemers	Ondernemers, Natuur-, kunst en cultuur organisaties	EZ, Europa, Waddenfonds
11	Ontwikkelen nieuwe streekproducten	Nieuwe producten en afzetmarkten ontwikkelen in samenwerking met Echt Texels product. Concrete producten zijn: Loodsbier en Loodsmanszeep	Individuele ondernemers	Echt Texels product, ondernemers	Leader+, provincie Noord Holland, Waddenfonds, Lancewad
12	Uitvoeringsplan openbare ruimte	Ontwerp en uitwerkingen voor de straten in verschillende deelprojecten	Gemeente Texel	Bewoners en ondernemers	Gemeente Texel, Waddenfonds, VROM
13	Uitvoeringsplan watersysteem	Aanleg natuurvriendelijke oevers langs hoofdwatergangen. Herinrichten en verleggen Sluissloot.	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	Grondeigenaren Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
14	Oliehoudende gewassen en oliemolens	Realisatie van oliemolens en toelevering van oliehoudende gewassen incl. vermarkting; ontwerp en locatiestudie oliemolens.	Initiatiefnemer oliemolens i.s.m. coöperatie	Agrariërs, grondeigenaar, ondernemers	provincie Noord Holland, LNV, Waddenfonds, EZ
15	Uitvoeringsplan wandelsporen	Traceren van de wandelsporen en opstelling in overleg met grondeigenaren en betrokkenen. Uitvoering kan gefaseerd.	Loodsteam/coöperatie	SBB, Lieuw, div. grondeigenaren.	Lancewadplan, Waddenfonds, LNV
16	Loodsbakens	Gefaseerd maken van inrichtingsplannen voor de bestaand uitzichtpunten (zie ook voorbeeld uitwerking)	Gemeente Texel en coöperatie	Staatsbosbeheer, Defensie, TESO enz.	Waddenfonds, Fonds voor de architectuur, Lancewad
17	loodspunten	Maken en uitvoering van inrichtingsplannen voor loodspunten.	Gemeente Texel, Lieuw, particulieren	Grondeigenaren gemeente enz.	Waddenfonds, Fonds voor de architectuur, Lancewad
18	Informatie en communicatiemiddelen	Ontwikkelen inhoud en realiseren van het digitale Loodsmanntje. Opzet internetportal, Loodsguides, Reclame uitingen enz. Realiseert zgn. Infoboeten/stolpen enz.	Coöperatie/ondernemersvereniging, Grabowski en H. Gerritsma	VVV, recreatie-ondernemers, archeologen, cultuurhistorie, landschappers agrariërs	Waddenfonds, EZ
19	Uitvoeringsplan fiets- en wandelroutes	Nieuwe traceringen en verwijderen dubbele routes.	VVV	Staatsbosbeheer, ANWB, LAW	
20	Netwerk schapenboet	Uitwerken mogelijkheden nieuw gebruik, routes en koppeling financiering aan toerisme.	Deelnemende eigenaren	Agrariërs en recreatie-ondernemers	Waddenfonds
21	Ontwikkelen arrangementen	Nieuwe arrangementen loodsen en loodsgids	Coöperatie	VVV, recreatie ondernemers, agrariërs	Waddenfonds
22	Herbestemmen agrarische bebouwing/stolpen	Mogelijk maken van recreatieve of woonbestemming, kleinschalige bedrijvigheid en nader invulling geven bestaand beleid	Dorpsce, gemeente	betrokkenen	
23	Verbreding Schapenboet	Nader invulling van de mogelijke vormen van gebruik van schapenboeten.	Agr. Ver. 'Ons Belang'	Betrokken eigenaren, gemeente	Waddenfonds
24	Den Andel	Haalbaarheidsstudie vernieuwing Den Andel met jongeren en seniorenwoningen.	Gemeente Texel St. Wonen Texel	Gemeente Texel	St. Wonen Texel
25	Uitwerking bouwcode	Vertalen bouwcode naar welstandsnota in overleg met architecten van Texel.	Gemeente Texel	Lokale architecten, stedenbouwers en landschaparchitecten	Architectuur lokaal
26	Onderzoek slaapplekkenbeleid	In beeld brengen van de mogelijkheden en gevolgen van een nieuw slaapplekken beleid.	recreatie-ondernemers	Gemeente en recreatie ondernemers	

Bijlage 6: ideeënlijst

Deze ideeënlijst is opgesteld op basis van de enquête en de aan tafel bijeenkomsten.

Tijdens de schets en klets bijeenkomsten zijn veel ideeën ontwikkeld. In de samenhangende schets zijn veel ideeën maar zijn ook nieuwe ideeën ontwikkeld. In de samenhangende schets zijn veel ideeën samengebracht. Er zijn echter ook ideeën gesneuveld omdat ze niet binnen het kader van het toekomstbeeld van Den Hoorn en omgeving passen. Een voorbeeld is de overdekte skibaan op de voormalige vuilstort. Andere ideeën zijn door discussie van tafel verdwenen. Zo is er bewust gekozen om de auto's in de Herenstraat te handhaven en om een centrale parkeerplaats aan de Kerkstraat te maken. Het idee om het dorp en de Herenstraat autovrij te maken heeft het dus niet gehaald. In de lijst is in het paars het projectnummer aangegeven waar een idee is verwerkt. De groene tekst verwijst naar de paragraaf waar het onderwerp of idee in verwerkt is (zie inhoudsopgave).

Wonen

1. Woningen voor jongeren. (8, 3.7)
2. Woningen voor senioren. (8, 3.7)
3. Optimalisatie plan 't Zouteland woningsamenstelling, opzet (met tuunwallen) en bouwstijl stolpboerderij. (8, 3.7)
4. Optimalisatie plan 't Zouteland; woningsamenstelling en opzet (meer groen). (8, 3.7)
5. Maak van 't Zouteland een mooi rand waardoor zicht op de Naalrand gecamoufleerd wordt. (8, 3.7)
6. Uitbreiding dorp parallel aan dorpsstructuur. (8, 3.7)
7. Uitbreiding voor bedrijven/bedrijventerrein in Den Hoorn. (3.7)
8. Dorpshuis verplaatsen naar rand van dorp.
9. Opknappen van het dorpshuis (is al in uitvoering).
10. Verbouwen peuterspeelzaal inpassen in dorpshuis (is al in uitvoering).
11. Dorpshuis met medische sociale culturele en educatieve functie (is al in uitvoering).
12. Toegankelijkheid van dorpshuis verbeteren (is al in uitvoering).
13. Dorpshuis aan het plein zetten.
14. Dorpshuis, dokterspost, kroeg, feest en toneelzaal (is al in uitvoering).
15. Nieuw dorpshuis op huidige plek (is al in uitvoering).
16. Terugdringen van tweede woningen. (3.7)
17. Duingebied op hoek Witteweg Rommelpot met woningen in het duin.
18. Walwoningen langs de oever van Sluisslootkreek.
19. Woningbouw ten noorden van Den Hoorn waardoor kerk in kern komt. (3.7, 4.3, bijlage 2)
20. Terrein Jaap Duinker ontwikkelen met winkels eethuisjes en woningen. (3.7, 4.3, bijlage 2)
21. Seniorenwoningen in Hoorderstijl rond oude schuur Jaap Duinker.
22. Kleinschalig bouwen. (3.7, 4.3, bijlage 2)
23. Rij woningen nabij de kerk. (3.7, 4.3, bijlage 2)
24. Vakantiewoningen vrijgeven voor permanente bewoning. (3.7)
25. Hofje maken voor senioren op terrein van Willem Bakker of Jaap Duinker en bij de kerk. (4.3)
26. Den Andel slopen en vervangen door hofje. (3.7)
27. Pinautomaat in de dorpskern.
28. Mogelijkheden voor bedrijf aan huis verbeteren. (3.7)
29. Inbreiding op de lokatie van volkstuinten 'Veerkooog' en achter de stolp. (3.7)
30. Woningbouw langs Witteweg. (3.7)
31. Gevarieerd bouwen. (8, bijlage 2, 3.7)
32. Zorgstolpen voor senioren i.p.v. Andel. (3.7)
33. Streekproducten bij de Spar. (11, 3.4)
34. Opstellen bouwcode Wijk H met betrekking tot architectuur, erfopbouw, landschapsarchitectuur en beplanting. (bijlage 2)
35. archeologiemuseum. (5, 16, 17, 3.5, 3.6)

Recreatie en toerisme

35. Terrein Jaap Duinker ontwikkelen met winkels, eethuisjes en woningen. (4.3)
36. Ruimte voor ontwikkeling voor recreatieondernemers. (4.3)
37. Ontwikkelen van holwoningen op oude Hoorn of Loodsmansduin. (2)
38. Ontwikkelen van holwoningen op vloeiweide.

Bijlage 6: ideeënlijst

39. Overdekte skihelling op oude vuilnisbelt. (3.3)
40. Nieuw restaurant in Den Hoorn. (4.3)
41. Wandel- fietspaden maken bijv. Tussen tuunwallen. Hoge achterom- Lage Wegje, dorp- Rezieneveld- Oude Kuildijk- Petten- Mokbaai- Geul- Horsmeertjes. (3, 3.5, 4.1)
42. Fietspad met onderwater/doorsnijding water met doorzichtige zijwanden door grote vlak.
43. Extra wandelroutes rond het dorp door het agrarisch gebied. (3, 15, 19, 3.5, 4.1)
44. Fiets-/wandelpad langs Lage Wegje (weg ten noorden van het dorp). (3, 3.5, 4.1)
45. Fietspad van af de boot door de duinen naar de Cocksdorp. (3.19, 3.5, 4.1)
46. Uitbreiding wandel- fiets- en atbpaden/routes (verschillende voorstellen en verbetering). (3.19, 3.5, 4.1)
47. Wandelpad via de Grie over dijk van PH-polder naar Hoge Berggebied. (3.15, 19, 3.5, 4.1)
48. Fietsnetwerk optimaliseren. (3, 19, 3.5)
49. Nieuwe route: hoekzicht-bos en duin, langs lage wegje. (3, 19, 3.5, 4.1)
50. Nieuwe route: rond 't Horntje- waterzuivering-door het veld naar het sluisje en door prins hendrik polder naar oude zeedijk. (3, 15, 19, 3.5, 4.1)
51. Aanleg mountainbike route vanuit het dorp.
52. Aanleg paardenroutes vanuit het dorp.
53. Natuurinfopunt in dorpscentrum. (4.3)
54. Aantrekkelijke maken van Loodsmansduinen. (2, 3.5)
55. Kleinschalig kuuroord op karakteristiek boeren erf.
56. Versterken kamperen bij de boer, ruimer beleid. (3.5)
57. Kennisversterkende vakanties i.s.m. Nioz/SBB/RWS. (21, 3.5)
58. Slecht weer voorziening.
59. Seizoenssupermarkt i.p.v. altijd open.
60. Natuur- cultuurreizen SBB. (21, 3.5)
61. Teambuildingarrangementen werken met de handen/werken bij de boer en manden vlechten, training op de Mok. (21, 3.5)
62. Ontwikkelen van marketingplan voor Den Hoorn. (10, 5.2)
63. Kwaliteit verbeteren van verblijfsaccommodatie.
64. Er moet een dorpscafé komen in Den Hoorn, met biljart. (3.2, 3.7, 4.3)
65. Directie Loodsmansduin liefst van het eiland.
66. Liever meer stacaravans op camping dan (ecologische) huisjes.
67. Duinwoningen op de Siep. (3.2, 3.3)
68. Camping het hele jaar open. (2)
69. Schapenmuseum, landbouwinformatiecentrum over teelten, schapen en bollen. (18, 3.5.)
70. Openbaar toilet in de kom van Den Hoorn.
71. Organiseer met verschillende (recreatie)ondernemer arrangementen met overnachting, eten, fietsuur, bagageservice, excursie en whisky proeven. (21)
72. Vakantiewoningen in het bosje Harry Bakker. (3.7)
73. Vogelkijkhutten en uitkijkposten aan de rand en in de zuidelijke punt. Aan duinmeren en op de dijk met eigenzinnige vormgeving. (4.2)
74. 2e woningen afschaffen. (3.7)
75. Verwijderen van prikkeldraad waardoor landschap meer toegankelijk wordt.
76. Nieuwe inhoud Hoornder Donderdagen aan de hand van een bepaald thema. (3.6)
77. Archeologiemuseum. (5,16,17, 3.5,3.6)

Landbouw

78. Verbeteren bereikbaarheid en verkaveling agrarische bedrijven.
79. Omvorming doorgroei naar duurzame landbouw. (3.4)
80. Oplossingen zoeken voor vrijkomende boerderijen. (3.3, 3.7)
81. Initiatieven voor koolzaadolie ondersteunen. (14, 3.4.)
82. (biologische) landbouw meer richten op streekproducten. (11, 3.4.)
83. Verbetering van de bollenteelt. (3.4)
84. Onderzoek naar bedrijfsomvang, perspectief, opvolging, wensen.
85. Uitwerken ontwikkelingsplan naar bedrijfsplannen voor sector.
86. Verweving landbouw en cultuur- natuur en landschapswaarden. (1,15, 20, 3.4, 3.5)
87. Subsidie voor 15 schapen per schapenboet. (3.4)
88. Inkomen uit nieuw gebruik schapenboeten en andere historische panden die voor het agrarisch bedrijf niet meer nodig zijn. (20, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7)
89. Specifieke beheerpakketten voor Wijk H. (3.4)

Bijlage 6: ideeënlijst

Openbare ruimte

90. Evenemententerrein met parkeren. (3.7, 4.3)
91. Jongeren hangplek. (4.3)
92. Uitgifte van openbaar groen aan particulieren.
93. Schaatsbaan ten zuiden van Diek nabij kampeerboerderij de stulp. (schets Diek-Zuid 3.7)
94. Ijsbaan achter de school. (schets Zouteland 3.7)
95. Skatebaan in de zomer en schaatsbaan in winter.
96. Waterberging combineren met schaatsbaan/recreatieplas. (schets Zouteland en Diek-zuid 3.7)
97. Eenrichtingsverkeer in de Herenstraat. (12, bijlage 3)
98. Gebakken klinkers als verharding. (12, bijlage 3)
99. Geen asfaltverharding in het dorp. (12, bijlage 3)
100. Hoge Achterom ook goed/mooi kortsluiten met Herenstraat en Klif. (12, bijlage 3)
101. Kern Den Hoorn autovrij maken of eenrichtingsverkeer. (12, bijlage 3)
102. Herenstraat herinrichten en autovrij maken. (12, bijlage 3)
103. Herinrichting dorpsplein dorpskern, beplanting, bankjes, parkeren en fietsenstalling. (4, 12, bijlage 3)
104. Dorpsplein met terrasjes. (4, 4.3)
105. Wandelpaden met schelpen verhard. (4.1)
106. Mooie richtingaanwijzers plaatsen over heel het eiland.
107. Storende reclame uitingen verwijderen zoals de witte kraan bij de Wit..
108. Verwijderen van overbodige (verkeers)borden en reclame. (4.3)
109. Oude graven op begraafplaats behouden (monumentstatus).
110. Verwijderen van verkeersmaatregelen op de Diek. (12, 3.7, bijlage 3)
111. Verwijderen verkeersremmende maatregel/ mooiere oplossing voor verkeersremmende maatregel. (12, 3.7, bijlage 3)
112. Moderne lantaarns op de herenweg vervangen voor traditionele. (12, bijlage 3)
113. Terug brengen van lage hekjes en schuttingen bij de Hoge en Lage Achterom. (25, bijlage 2)
114. Verbetering lelijke inrichting Hoge Achterom. (12, bijlage 3)
115. Parkeergarage op klif ondergronds.
116. Bereikbaarheid en parkeren school verbeteren. (12, bijlage 3)
117. Parkeervoorziening aan de rand van het dorp zonder meters. (3.5)
118. Parkeerstrook langs de Diek in bestaand plantsoen. (12, 3.7, bijlage 3)
119. Dorp zonder verkeersborden. (12, 3.7, bijlage 3)
120. Parkeervrije Herenstraat; parkeren langs Hoge en Lage Achterom. (12, bijlage 3)

Kunst en cultuur

121. Vernieuwing Hoornder donderdagen. (7, 3.5)
122. De hort op.
123. Tentoonstelling over verhalen en vondsten rondom Den Hoorn. (3.5)
124. Loodswezen in dorp zichtbaar beleefbaar maken. (16, 17, 3.5)
125. Den Hoorn als cultuur en ambachtendorp. (3.6)
126. Ateliers/werkplaatsen ontwikkelen waardoor Den Hoorn ook voor passanten interessant is. (3.6)
127. Den Hoorn als kunstenaarsdorp, ateliers erbij. (3.6, 3.7)
128. Ateliers in schapenboeten. (20, 3.5, 3.6, 3.7)
129. Kunst en cultuurnota verweven in ontwikkelingsplan. (7, 3.6)
130. Naamgeving van plekken als inspiratie. (3.6)
131. Het dorp en omgeving als 'museum' voor archeologie, geologie, cultuurhistorie enz. (5, 16, 17, 3.5, 3.6)
132. Puzzel-zoekboek met kunst en cultuur. (3.6)
133. Vertellingen en lekker eten. (3.6)
134. Met een puzzel de ontwikkeling van de zuidpunt van Texel rondom Den Hoorn inzichtelijk maken. (3.6)
135. Galerries gaan samen werken voor grotere projecten zoals land art. (7, 3.6)
136. Workshops voor creatief, artistiek en sportief gebied voor Hoorners en gasten. (21)
137. Poëzie onder de wilgen, toegankelijk poëziefestival. (3.5)
138. Soos in dorps huis om de twee drie weken voor allerlei leeftijdscategorieën.

Bijlage 6: ideeënlijst

Landschap, cultuurhistorie en natuur

139. Diverse inrichtingsvoorstellen van de Lieuw. (6, 9, 17, 3.3, 3.4)
140. Herstel duingebied Siep nabij Loodsmansduinen.
141. Zichtbaar maken oude rand Oude Land van Den Hoorn (deels in uitvoering). (6)
142. Sluissloot omvormen naar kreekbedding. (13, Schets Zouteland en Diek-zuid, 3.7)
143. Oorspronkelijke ligging van Den Hoorn aan de kust zichtbaar maken. (3.3, 3.5, 3.6, 3.7)
144. Herstel van natuurlijk loop van Sluissloot. (13, Schets Zouteland en Diek-zuid, 3.7)
145. Nieuwe natuur door Hoornder nieuwanland nat te maken. (3.3)
146. Relatie met de zee versterken. (5, 16, 17)
147. Herstel duingebied op vloeiweide.
148. Meer tuunwallen in het agrarisch gebied. (3.3)
149. Kolk bij de Rommelpot herstellen. (3.4)
150. Stijl woningbouw aanpassen aan omgeving/lokale bouwstijl. (bijlage2)
151. Makelaars op nok van huizen terug brengen. (bijlage 2)
152. Karakteristieke kleur groen ter beschikking stellen. (bijlage 2)
153. Gebruik hemelwater woningen voor waterrijk recreatiegebied.
154. Herstel gehucht Borcamer. Ontwikkelen plaggenhutten als toeristische attractie. (17, 3.5, 3.6)
155. Oude bewoningsplaatsen markeren door infopunten. Bijv. terp aan Kleiweg en hoogovens op de Geest en dorp Borcamer. (3.2)
156. Historie landbouw laten zien.
157. Oliemolen Iepe van Daan. (14, 3.4, 3.5, 3.6)
158. Bunker op Loodsmansduin opknappen. (16, 4.2)
159. Potvis en karakter dageraad behouden.
160. Doorkijkjes vanuit het dorp op het landschap behouden. (bijlage 2, 3.7)
161. Vervangen van schotse hooglanders door schapen in natuurgebieden.
162. Doe iets met het loodsverleden. (16, 17, 3.5, 3.6)
163. Ontwikkel het imago van Den Hoorn als natuur en cultuur dorp. (10)
164. Watermolen langs oude watermolenweg herstellen/herbouwen. (17, 3.5, 3.6)
165. Uitgegroeide beplanting verwijderen of verjongen. (3.3)
166. Den Hoorn als eiland in de ruimte vormgeven. (3.3)
167. Stolpboerderij Arie Lap behouden. (17)
168. Behoud schuur Vigilant. (17)
169. Kwaliteit boerderijerven in planvorming betrekken (entree van Den Hoorn). (3.3)
170. Behoud stolp Westerweg en verplaatsing nieuwe schuur. (3.3, 3.7)
171. Tuunwallen ronde Emmahoeve (3.3, 3.4)
172. Lelijke schuren verwijderen. (3.3, 3.7)
173. Opruimen van erven en verwijderen van schuren in het buitengebied. (3.3, 3.7)
174. Lelijke schuren met subsidie verwijderen. (3.3, 3.7)
175. Opslagterrein en andere landschapverstorende zaken opruimen. (3.3, 3.7)
176. Vlinderlinten in het landschap maken.
177. Jaren 50 modelboerderij als voorlichtingcentrum voor verleden en toekomst.
178. Demonstratie van het bollenbedrijf, welke variëteiten er verbouwd zijn/worden. (3.4)
179. De vijftig vogels van Harry de Graaf, lijst met vijftig vogels die iedere Hoornder moet kennen. Ook voor planten.
180. Plaats van verdwenen molen zichtbaar maken. (14, 3.4, 3.5, 3.6)
181. Betonnen afrasteringpalen uit de tweede wereldoorlog handhaven.
182. Niet alleen bij de naal een windroos als verwijzing naar het loodsverleden maar bij elke invalsweg. (16, 17)

Algemeen

- 183 Samenwerking opgang brengen of versterken. (1, 5.2)
- 184 Marketingplan voor recreatie, toerisme én landbouw. (10, 5.2)
- 185 Samenwerking boeren met vogelwerkgroepen om ganzen te verjagen.

Bijlage 7: Literatuurlijst

Agenda Recreatie en toerisme 2004-2007, Bruggen naar buiten

2004
Gedeputeerde Staten van
Noord-Holland
Provincie Noord-Holland, afdeling
Water, Natuur, Landschap en
Openluchtrecreatie

Agenda Recreatie en toerisme 2004-2007, Uitvoeringsprogramma 2005

2005
Gedeputeerde Staten van
Noord-Holland
Provincie Noord-Holland, afdeling
Water, Natuur, Landschap en
Openluchtrecreatie

Bessie van ouwe Hoore 1978

Anneke Paagman

Beleving en verbeelding door culturele Planologie 2005

Provincie Noord-Holland
Anne-Marie Plasschaert

Beaufort 2003, publieks- en effectmeting

stichting Beaufort
WES Onderzoek en Advies

Buurtschappen op het oude Texel 1992

ing. J.C. v.d. Pijl

Branding, op weg naar een sterk Merk 2006

Nationaal Landschap Het Groene Woud
Ger Duijf

Cultuurhistorische regioprofielen 2003

Provincie Noord-Holland
Provincie Noord Holland

De toekomst van Texel, structuurvisie 2020 2002

Gemeente Texel
Arcadis

Huizen en bewoners van historisch Den Hoorn Texel 2004

Historisch Erfgoed Den Hoorn
Anneke Dijk-Bakker en Maarten t' Hart

Dorp 2000 anno, De Hunze maakt geschiedenis 2003

Belvédère
Vereniging Brede Overleggroep
Kleine Dorpen in Drenthe
Hans Elerie e.a.

Den Hoorn: groot in het klein 2004

Dorpscommissie Den Hoorn

Den Hoorn Vitaal 2005

Primo nh
Werkgroep Den Hoorn Vitaal

De Cultuurhistorie van de kop van Noord-Holland en Texel 2002

Provincie Noord-Holland
Adriaan Haartsen,
Corrie ten Oever- van Dijk

Des Beemster 2005

Provincie Noord-Holland
Bureau Venhuizen

De Nieuwe Veenkoloniën 2005

Stichting innovatie Veenkoloniën
Peter Paul Witsen, Ruud Brouwers e.a.

De omgeving van de Havensluis 2005

De Lieuw
Bureau G&L drs.J.A.M. van den Ancker/
prof.dr.P.D. Jungerius

De kalender van Texel, excursiegids 2003

Rijkswaterstaat
Albert P.Oost, Sytze van Heteren,
Jacob Wallinga, Mirko Ballarini

Echt Texels Product 2005

Vereniging Echt Texels Product
Joop Rommets/ Michiel Dekker

Gebiedsplan Texel 2002

Provincie Noord-Holland
Dienst landelijk gebied

Geoheritage NL 2006

ICG& Geoheritage NL
Universiteit Utrecht, Stichting
Geomorfologie en Landschap
drs. J.A.M. van den Ancker/
prof. dr. P.D. Jungerius

Groene en blauwe diensten 2006

Hoogheemraadschap Hollands
Noorderkwartier
B. Eenkhoorn, A. Bartels

Groenfonds Midden Delfland 2002

Historische vereniging Texel 1999

Historische vereniging Texel
Henk van Halm

Historische vereniging Texel 1997

Historische vereniging Texel
G.E. Dros e.a.

Identiteit Noord Holland Noord 2003

Provincie Noord-Holland
La for Sale Pepijn Godefroy,
Marieke Timmermans

Kleinschalig historisch medegebruik, natuur en mens Bondgenoten in wederzijds belang 2005

De waddeneilanden
De waddeneilanden

Kleine kernen kookboek Provincie Noord-Holland

La for Sale Pepijn Godefroy,
Marieke Timmermans

Kroniek van den Hoorn Dorpscommissie Den Hoorn

Anneke Paagman

Landscape and Cultural Heritage in the Wadden Sea Region Project Report 2001

Lancewad
LanceWad, project team

Met volle kracht vooruit; Leader+ projecten 2005

Provincie Noord Holland
Anita Meijer

Bijlage 7: Literatuurlijst

- Met elke hap een beter landschap**
2006
Stichting Dianthus
Wetenschapswinkel Wageningen
UR Harry Donkers Victor Immink Jos
Bijman
- Natuur- en landschap op Texel**
2003
Gemeente Texel
afd. Beleid en Grondzaken
- Ontwikkelen met kwaliteit,
Ontwikkelingsbeeld Noord Holland Noord**
Provincie Noord-Holland
Projectteam Noord Holland Noord
- SERadvies: Kansen voor het platteland**
2005
Ministerie van LNV
SER
- Shared Space, ruimte voor iedereen**
2005
Provincie Friesland
- Streekproducten hebben de toekomst**
Nationaal Netwerk
Plattelandsontwikkeling
Bart Soldaat
- Stedelijke druk als kans voor
het platteland**
RURBAN
LEI M.M.M. Overbeek en J. Vader
- Texelse verhalen**
1992
W.J Kikkert
- Texel beleid agrarische nevenfuncties
en vrijkomende agrarische bebouwing**
2005
Provincie Noord-Holland
- Texel in Vogelvlucht**
2005
VVV Texel
VVV Texel
- Tussen Clijf en oude Hoorn**
2002
De Lieuw
bureau G&L Drs. J.A.M. van den Ancker,
Prof.dr. P.D. Jungerius
- Uitvoeringsprogramma
Ontwikkelingsbeeld
Noord-Holland Noord**
2004
Provincie Noord-Holland
Provincie Noord Holland, Afdeling
Ruimte, Wonen en Bereikbaarheid
- Verdeeld land. De geschiedenis van de
ruilverkaveling in Nederland vanuit
een lokaal perspectief, 1890-1985**
2004
Agronomisch Historisch Instituut,
S. van den Bergh
- Van het Clijf tot Den Hoorn**
1998
Willem J. Kikkert, Cornelis de Jager
- Vechtdal Convenant**
2004
stichting Dianthus
- Wadden verhalend landschap**
Common Wadden Sea Secretariat
Jan Abrahamse, Marieke Bemelman
en Hartmut Schwarzbach
- Waddenland, landschap en cultureel
erfgoed in de Waddenzee regio**
2001
Ministerie van Landbouw
Lancewad-Nederland Otto Knottnerus
- Wateratlas Nederland**
2004
Hoogheemraadschap Hollands
Noorderkwartier
H+N+S Landschapsarchitecten,
Elshof Advies, Arcadis
- Welkom op Texel**
1998
VVV Texel
W.Barnard en Joop Rommets
- Welstandsnota**
2004
Gemeente Texel
Buro Vijn B.V.
- Kust en zee
vereniging kust en zee
ecomare, joost versfelt**
- De Fivel, landschapsontwikkelings-
plan Noord Groningen**
provincie Groningen
Bosch Slabbers landschapsarchitecten,
Arcadis
- National Parks in the Netherlands**
2005
ministerie van Landbouw
ministerie van Landbouw
- wandelen, De Geul en Bollenkamer**
staatsbosbeheer
Nationaal park duinen van Texel
- Fietsroute, Landschap**
vvv
vvv
- Fietsroute, Thijsse**
vvv
vvv
- routes langs zee, wind en water**
vvv
vvv
- fiets en wandelroute**
vvv
vvv
- Texelpad**
nivoon, Texel
Jurjen keessen, aroline van der meulen
- Texel in een Alikruuk**
vvv Texel
studio Martin Groot
- Websites**
www.landvanhilver.nl
www.vechtdalproducten.nl
www.duinboeren.nl
www.waddenzeesites.nl/lancewad
www.hetInvloket.nl
www.waddengoud.nl
www.struinenenvorsen.nl
www.delieuw.nl
www.vianatura.nl
www.nederlandmooi.nl
www.buitenkunst.nl

Colofon

Opdrachtgever:

Loodsteam, Dorpscommissie Den Hoorn, gemeente Texel.

Dit project is medemogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van:
Gemeente Texel, Dorpscommissie Den Hoorn, Provincie Noord-Holland en Lancewadplan,
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit

Ontwerpteam:

Aleks Droog, Marcel Eekhout, PARKLAAN Landschapsarchitecten
Paul de Kort, beeldend kunstenaar
Rob van Ham, Route IV

Beeldverantwoording:

pagina 14: suikerbieten - Dofire
pagina 15: tulpenveld - T-beans
pagina 17: galerie Diek 3 - Ralph Grabowski
pagina 23, 39: strandbeest - Theo Jansen, www.strandbeest.com
pagina 30: overstapje - Lizard point, www.lizard-point.nl
pagina 34: zandkraters - Andy Goldsworthy
pagina 34: zandslang - Searocket
pagina 39: 1000 glazen wortels in Watou - Maria Roosen
pagina 50: blad van Iris le Rütte verwerkt in collage, www.irislerutte.nl

Fotografie & illustratie:

Paul de Kort, www.pauldekort.nl
PARKLAAN Landschapsarchitecten, www.parklaan.nl

Grafisch ontwerp:

Ontwerpstudio 2 MAAL EE, www.2maalee.nl

